

**การเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**

การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในบทที่ 4 ทำให้สามารถหาข้อสรุปได้ว่า ในการประกันคุณภาพศึกษานั้น ประเทศต่าง ๆ ที่ศึกษามา ได้ยึดถือหลักการในการดำเนินการ โครงสร้างการบริหาร วิธีดำเนินการ และเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับสภาพของสิ่งแวดล้อมทางการบริหารและการจัดการศึกษาในระบบอุดมศึกษาของไทย ซึ่งอยู่ในระยะที่เพิ่งเริ่มต้นพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษานี้แล้ว จึงได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยขึ้น ซึ่งระบบที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ไม่สามารถยึดเอาระบบของประเทศใดประเทศหนึ่งมาใช้ทั้งหมด แต่ได้ปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่สถาบันอุดมศึกษาของไทย มิได้เคยมีระบบการประกันคุณภาพกันมาก่อน จึงต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ของสถาบันประกอบด้วย เช่น ความเป็นสถาบันหรือหลักสูตรเก่ากับใหม่ การเป็นสถาบันรัฐหรือเอกชน การเป็นสถาบันเล็กหรือใหญ่ เป็นต้น

ในบทที่ 5 นี้ จึงเป็นการนำเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นจากผลของการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และผลสรุปสุดท้ายที่นำเสนอเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ต่อไป โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ว่าด้วยรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา
- ตอนที่ 2 ว่าด้วยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ตอนที่ 3 รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ได้ปรับแก้ให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

ตอนที่ 1

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา

จากการศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษามาในบทที่ 4 และข้อสรุปในตอนท้ายของบทที่ 4 ได้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่พึงประสงค์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยขึ้น ซึ่งในรูปแบบที่นำเสนอนี้ก็จะประกอบไปด้วยโครงสร้างของระบบ 4 ประการ คือ หลักการ โครงสร้าง วิธีดำเนินการ และเกณฑ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

หลักการ

รูปแบบของการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแนวทางที่เป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป แต่ในการกำหนดวิธีดำเนินการนั้นจะต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยกำหนดหลักการไว้ดังนี้

1. เป็นระบบที่มุ่งให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก (Accountability)
2. เป็นระบบที่มุ่งส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การกำกับดูแลตนเองของสถาบันอุดมศึกษา (Academic auditing system) ต่อไป
3. เป็นระบบที่มีการจัดหน่วยงานกลางระดับชาติขึ้นรับผิดชอบการดำเนินการและประสานงานด้านมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการเฉพาะ
4. เป็นระบบที่นำไปใช้กับทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน
5. เป็นระบบที่มีการประเมินคุณภาพทั้งในระดับสถาบัน และระดับหลักสูตร

6. เป็นระบบที่เน้นการกำกับและตรวจสอบการดำเนินการหลักสูตรภายหลังจากสถาบันได้ดำเนินการไปแล้ว (Post auditing) มากกว่าการตรวจสอบก่อนแล้วจึงอนุมัติให้เปิดดำเนินการ (Pre auditing)

7. เป็นระบบที่ครอบคลุมปัจจัยในการดำเนินงานทุก ๆ ด้านของสถาบันอุดมศึกษา นับตั้งแต่ความพร้อมของทรัพยากรด้านต่าง ๆ ไปจนถึงสัมฤทธิ์ผลของการจัดการศึกษาเท่าที่จะสามารถประเมินหรือวัดได้

8. เป็นระบบที่ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีหน่วยงานกลางในระหว่างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นเพื่อกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อาทิ ที่ประชุมอธิการบดีในฐานะที่เป็นองค์กรกลางของสถาบันอุดมศึกษา ควรมีบทบาทและแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพที่ชัดเจนขึ้น

9. เป็นระบบที่ส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ มีบทบาทที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาในสาขาวิชาชีพของตนมากขึ้น

ทั้งนี้โดยหลักการทั่วไปแล้วจะอยู่บนพื้นฐานสำคัญ คือ หากสถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ขึ้นภายในสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็เชื่อได้ว่าจะเป็นเครื่องมือในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันได้

โครงสร้าง

ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องมีหน่วยงานและองค์การ ตลอดจนคณะบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวข้องด้วย และจำเป็นต้องมีกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ รองรับ เพื่อให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจากการศึกษาและการวิเคราะห์แนวทางที่ประเทศต่าง ๆ ได้ทำไว้นั้น เห็นว่าในกรณีของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ควรจะมีหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบดูแลงานด้านมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตาม พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการ ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัย จึงต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่บริหารระบบการประกันคุณภาพการศึกษาฯ ซึ่งมีขอบเขตตั้งแต่การ

อนุญาตจัดตั้งสถาบันไปจนถึงการอนุมัติการเปิดดำเนินการหลักสูตรและการติดตามควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน

ทั้งนี้บทบาทของทบวงมหาวิทยาลัยควรอยู่ในกรอบหลักการดังกล่าวมาแต่ต้นคือ

- 1.1 ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา
- 1.2 ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรองมาตรฐานการศึกษากลางตามกฎหมาย
- 1.3 กำหนดขั้นตอนการดำเนินการในการขอจัดตั้งสถาบันและการขอรับรอง

วิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษา

1.4 สร้างหลักเกณฑ์ของการจัดตั้งสถาบันและการรับรองวิทยฐานะและกลไกการประกันคุณภาพตลอดจนแนวปฏิบัติร่วมกับที่ประชุมอธิการบดีและสมาคมวิชาชีพ เช่น การสร้างแบบศึกษาตนเอง และเกณฑ์การตรวจเยี่ยมของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

1.5 เป็นผู้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้โดยการมีส่วนร่วมของตัวแทนสถาบันอุดมศึกษาและสมาคมวิชาชีพในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

1.6 ส่งเสริมและประสานงานให้ที่ประชุมอธิการบดี และสมาคมวิชาชีพร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติ และหลักเกณฑ์การดำเนินการ เพื่อการควบคุมคุณภาพกันเอง เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร, เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ, เกณฑ์การสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในสถาบัน เป็นต้น

1.7 จัดสร้างฐานข้อมูลเพื่อการติดตามการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานการศึกษาตลอดจนเพื่อการจัดสรรงบประมาณร่วมกับสำนักงานประมาณ

2. ที่ประชุมอธิการบดี เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของอธิการบดีที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน ซึ่งในระบบประกันคุณภาพที่เสนอนี้ ที่ประชุมอธิการบดีจะมีบทบาทด้านการประกันคุณภาพที่ชัดเจนและจริงจังขึ้น โดยให้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการพิจารณากำหนดหลักการ วิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะประกันคุณภาพการศึกษา อาจเป็นระบบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้กำกับดูแลกันเองหรือเป็นระบบที่คิดและพิจารณาร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับสภาอธิการบดีของประเทศอังกฤษ หรือสมาคมมาตรฐานการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับชาติของสหรัฐอเมริกา หรือสภาอธิการบดีของออสเตรเลีย

ที่ประชุมอธิการบดีนี้ถึงแม้จะมีได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติน่าจะเป็นที่ยอมรับในมวลหมู่สถาบันสมาชิก ซึ่งหากออกกฎเกณฑ์ใด ๆ ไปแล้วก็จะเป็นที่ยอมรับกันได้

ซึ่งผู้ได้กำหนดให้ที่ประชุมอธิการบดีมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

2.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาในแต่ละหลักสูตรร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมวิชาชีพ

2.2 วางแนวปฏิบัติร่วมกันกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยอาจมีทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมวิชาชีพร่วมด้วยในเรื่องของการนำระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน มาใช้ เช่น การจัดให้มีการประเมินตนเองเป็นระยะ ๆ การจัดทำแบบศึกษาตนเอง การกำหนด ให้มีกรรมการสอบไล่ภายนอก หรือการจัดทำรายงานผลการดำเนินการตนเองขึ้น ดังเช่นที่หลาย ประเทศได้ทำอยู่ในขณะนี้ เป็นต้น

2.3 สร้างกลไกการติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละสาขาวิชาขึ้นเป็นพิเศษ เช่นประเทศออสเตรเลีย ได้จัดตั้งคณะกรรมการมาตรฐานวิชาการขึ้นเพื่อติดตามการดำเนินการ ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้ว ซึ่งมีลักษณะคล้ายการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ของอเมริกา แต่กรณีนี้เป็นการเจาะจงลงไปในแต่ละสาขาวิชาซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาคมวิชาชีพด้วย

3. สมาคมวิชาชีพ โดยเฉพาะสมาคมวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานของวิชาชีพ และร่วมพิจารณาหรือให้ความเห็นในหลักเกณฑ์ของการปฏิบัติเพื่อให้ได้คุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการ สมาคมวิชาชีพ อาจไม่มีบทบาทตามกฎหมายต่อการจัดการเรียนการสอนโดยตรง แต่จะมีบทบาทโดยทางอ้อมในฐานะผู้ใช้บัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษา และสมาคมอาจสร้างบทบาทและความสำคัญให้ตนเองโดยมีการจัดตั้งหน่วยงานรับรองมาตรฐานการศึกษาขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อประเมินและให้การรับรองมาตรฐานหลักสูตรต่าง ๆ ของตนเองเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติอยู่ในสหรัฐอเมริกา

สมมติฐานในเรื่องนี้คือ สมาคมวิชาชีพ ต้องให้ความสนใจและสร้างกลไกการพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะอย่างเป็นทางการขึ้นในสมาคม และจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้มาทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผู้ที่จะประกอบวิชาชีพยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นไปได้ควรมีการปรับปรุงข้อบังคับของคณะกรรมการควบคุมการประกอบอาชีพวิศวกรรม และสถาปัตยกรรมในกระทรวงมหาดไทย ให้มุ่งพิจารณาด้านคุณภาพ และมาตรฐานของวิชาชีพอย่างจริงจังก่อนการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพด้วย

4. สำนักงบประมาณ เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งที่สามารถเข้ามามีบทบาทในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการให้ระบบการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือ โดยการยึดหลักว่า

หากสถาบันใดดำเนินการได้มาตรฐานตามเกณฑ์แล้วก็จะพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้ตามประสิทธิภาพของการดำเนินการ แต่ทั้งนี้การจะใช้ระบบนี้ก็ต้องจัดทำเกณฑ์การพิจารณาขึ้น เช่นเดียวกับที่ได้ดำเนินการอยู่ในอังกฤษ และญี่ปุ่นขณะนี้ ดังนั้นแต่ละสถาบันจึงต้องพยายามปรับปรุงการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งทางด้าน การเรียนการสอน และปริมาณนักศึกษาที่รับเข้าศึกษา และจบการศึกษาออกไป จึงนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งในกรณีของประเทศไทยในขณะนี้อาจมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ เพราะสถาบันอุดมศึกษามีทั้งประเภทของรัฐและเอกชน และมีรายละเอียดในการดำเนินการที่ต้องศึกษาอีกมาก แต่หากสามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการกระตุ้นให้สถาบันมีการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็จะเป็นประโยชน์

5. หน่วยวิจัยสถาบันของแต่ละสถาบัน จากการกำหนดให้แต่ละสถาบันดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานของตนเองตามแบบการศึกษาตนเอง ซึ่งในแบบฟอร์มนี้จะมีรายการต่าง ๆ ตั้งแต่การประเมินด้านกายภาพ อาจารย์ ทรัพยากรการศึกษาและสภาพแวดล้อมทางการเรียน และโดยที่การดำเนินการนี้จำเป็นต้องมีการติดตามและรวบรวมข้อมูลมาทำการประเมินเป็นประจำทุกปี จึงกำหนดให้หน่วยวิจัยสถาบัน ของแต่ละสถาบันเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์และจัดทำแบบศึกษาตนเอง

แบบประเมินตนเองนี้จะใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของสถาบัน และนำผลการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งใช้ประกอบการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่จะมาตรวจเยี่ยมด้วย

วิธีดำเนินการ

การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จะมีวิธีดำเนินการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กลไกการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ และกลไกการอนุมัติการเปิดดำเนินการหลักสูตร
2. กลไกการควบคุมคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 2 แบบ คือ
 - แบบที่ 1 ระบบการรับรองวิทยฐานะ
 - แบบที่ 2 ระบบการตรวจสอบกลไกควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน
3. กลไกการติดตามผลการดำเนินการหลังจากการได้รับการรับรองวิทยฐานะ

4. การใช้มาตรการเสริมด้านการจัดสรรงบประมาณเป็นกลไกประกอบการ

ควบคุมคุณภาพ

ในแต่ละขั้นตอนจะมีรายละเอียดดังนี้

1. การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ และกลไกการอนุมัติการเปิดสอน

หลักสูตร

การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ หรือการอนุมัติการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตรใหม่ เป็นกลไกสำคัญประเภทแรกในการกำกับมาตรฐานการศึกษา โดยที่ถือว่าทบวงมหาวิทยาลัยมีอำนาจของการอนุมัติตามกฎหมาย ทั้งในด้านการจัดตั้งสถาบัน การตั้งหน่วยงานใหม่ และการเปิดสอนหลักสูตร ทั้งในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และได้มีการวางรูปแบบการดำเนินงานด้านนี้ไว้ชัดเจนแล้วในปัจจุบัน โดยแยกระหว่างกลไกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ดูแลโดยกองแผนงานและกองวิชาการ กับกลไกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ดูแลโดยกองสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ในกรณีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐนั้น แม้ว่าจะมีการมอบอำนาจให้การอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตรสิ้นสุดลงที่สภามหาวิทยาลัยก็ตาม แต่ทบวงมหาวิทยาลัยก็ยังคงมีความรับผิดชอบในการวางหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อให้การพัฒนาและดำเนินการหลักสูตรเป็นไปอย่างมีมาตรฐานในระดับเดียวกันทั้งหมด

สำหรับระบบการประกันคุณภาพที่เสนอนี้จะใช้กระบวนการอนุมัติดังกล่าวเป็นกลไกแรกในการดูแลคุณภาพการศึกษา โดยแยกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ ซึ่งในรูปแบบที่นำเสนอซึ่งกำหนดให้เป็นไปในรูปแบบเดิมที่เป็นอยู่ ซึ่งแยกแหว่งกระบวนการอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกับการอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งมีขั้นตอนและหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 19 และ 20 ตามลำดับ

ทั้งนี้ จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าทั้งคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะกิจเพื่อจัดทำโครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐก็ดี กองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ดูแลรับผิดชอบการขอจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนก็ดี ต่างก็มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน หากแต่อาจปรับปรุงในเรื่องเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถเป็นหลักประกันในเรื่องคุณภาพการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

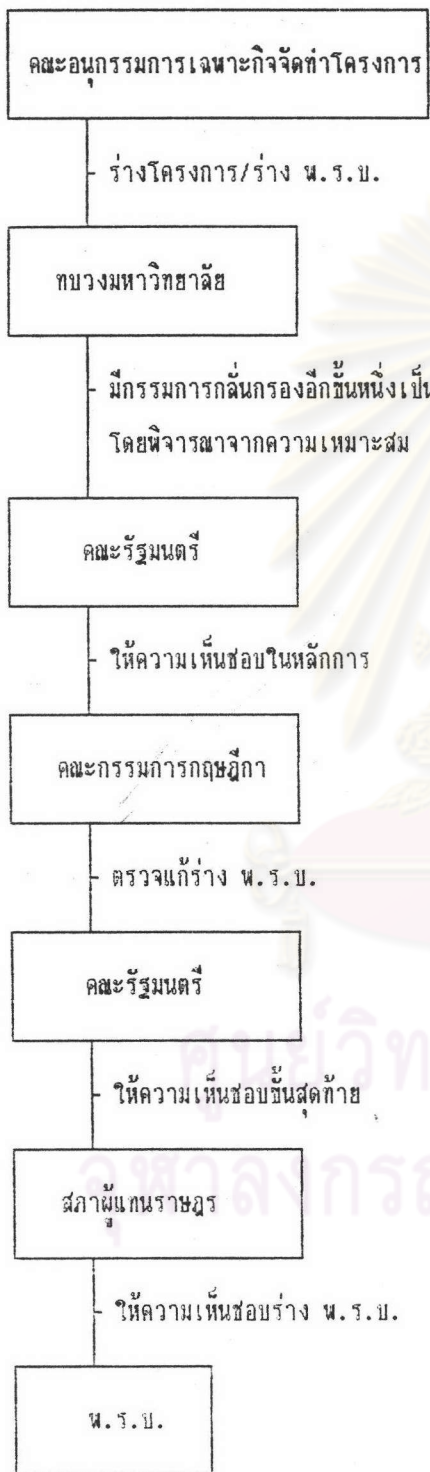
1.2 การอนุมัติการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ หมายถึงการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานระดับภาควิชา ฯลฯ ได้กำหนดให้เป็นไปในรูปแบบเดิมที่เป็นอยู่เช่นเดียวกัน ซึ่งยังคงแยกขั้นตอนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนออกจากกัน อันเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ระบุหน่วยงานรับผิดชอบไว้แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จึงยังให้คงรูปแบบการทำงานไว้เช่นเดิม ซึ่งปรากฏขั้นตอนรายละเอียดตั้งแผนภูมิที่ 21 และ 22 ตามลำดับ ทั้งนี้ จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่า กลไกทั้งในส่วนของกองแผนงานที่ดูแลการตั้งหน่วยงานใหม่ในสถาบันของรัฐก็ดี ในส่วนของกองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ดูแลการตั้งหน่วยงานใหม่ในสถาบันเอกชนก็ดี มีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถเป็นกลไกกลั่นกรองและประกันคุณภาพการศึกษาได้ดีในระดับหนึ่ง จึงเสนอให้คงกลไกนี้ไว้

1.3 การอนุมัติการเปิดดำเนินการหลักสูตร กำหนดให้เป็นไปตามรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีกองวิชาการเป็นผู้ดูแลในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งปัจจุบันได้มีการมอบอำนาจให้สภาสถาบันอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ได้เองโดยทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำกับข้อกำหนดบางประการที่ขอให้สถาบันต่าง ๆ ถือปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาและดำเนินการหลักสูตร ส่วนในกรณีสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีขั้นตอนเฉพาะในการพิจารณาให้ความเห็นชอบการเปิดสอนหลักสูตรอยู่แล้ว ซึ่งยังคงเป็นไปตามหลักเกณฑ์เดิมอยู่ แต่ในอนาคตเมื่อสถาบันเอกชนได้พัฒนาขีดความสามารถเพิ่มขึ้นแล้วก็อาจมอบหมายให้พิจารณาการเปิดสอนหลักสูตรเองได้ ทั้งนี้ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 23 และ 24 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่ากลไกการพิจารณาการเปิดดำเนินการหลักสูตรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความรัดกุมพอสมควรโดยเฉพาะในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งพิจารณาโดยคณะกรรมการพิจารณาการขอเปิดดำเนินการหลักสูตรและรับรองมาตรฐานประจำสาขาวิชาตามเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ส่วนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ แม้ทบวงมหาวิทยาลัยจะได้มอบอำนาจในการอนุมัติการเปิดดำเนินการหลักสูตรให้กับสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งไปแล้วก็ตาม แต่ก็มีเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่สถาบันทุกแห่งต้องถือปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร อีกทั้งยังระบุให้หลักสูตรที่เสนอมาต้องเป็นหลักสูตรที่ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ช่วยประกันความถูกต้องเหมาะสมของหลักสูตรนั้น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง โดยสรุปแล้วกลไกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน นับว่ามีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง จึงน่าจะคงกลไกนี้ไว้ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป หากแต่อาจปรับปรุงในบางส่วน เช่น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อช่วยในการติดตามประเมินผลหลักสูตรแต่ละหลักสูตรในระยะยาว

แผนภูมิที่ 19 :

กระบวนการอนุมัติการจัดตั้งสถาบัน
อุดมศึกษาของรัฐ

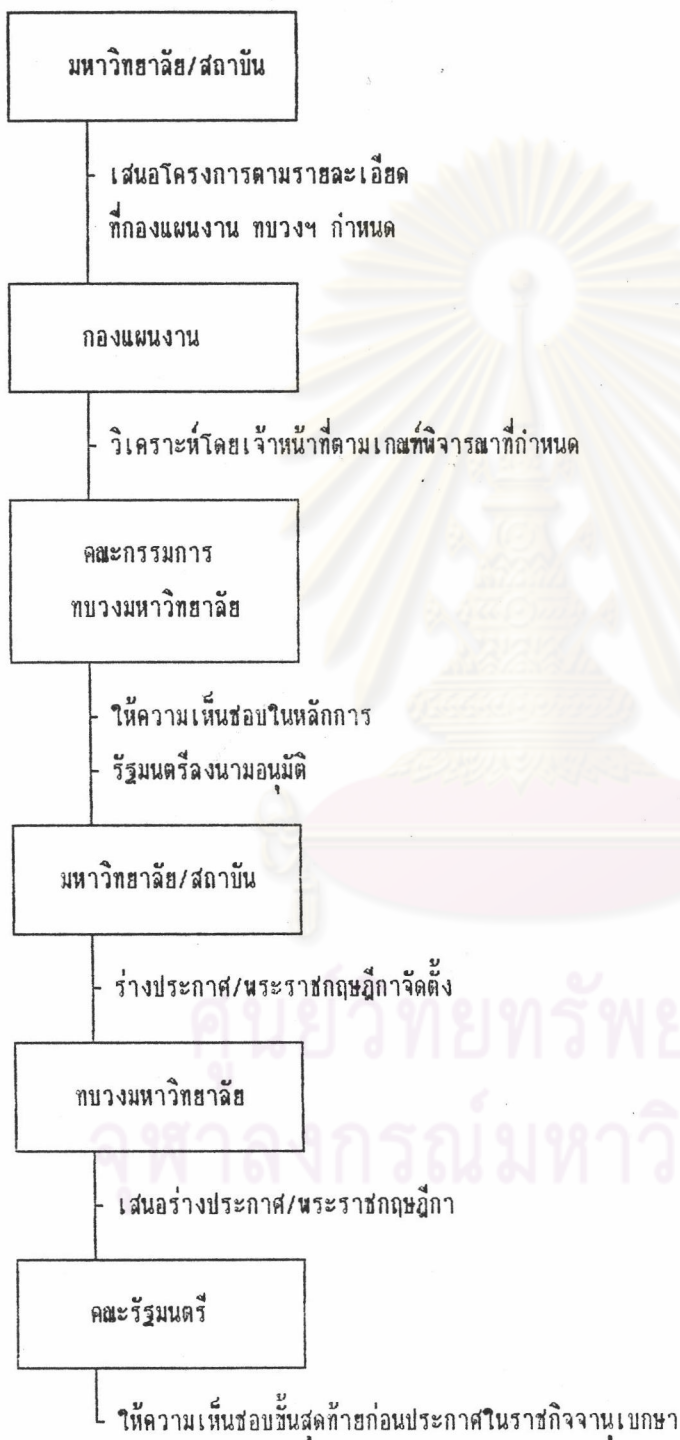
แผนภูมิที่ 20 :

กระบวนการอนุมัติการจัดตั้งสถาบัน
อุดมศึกษาของเอกชน

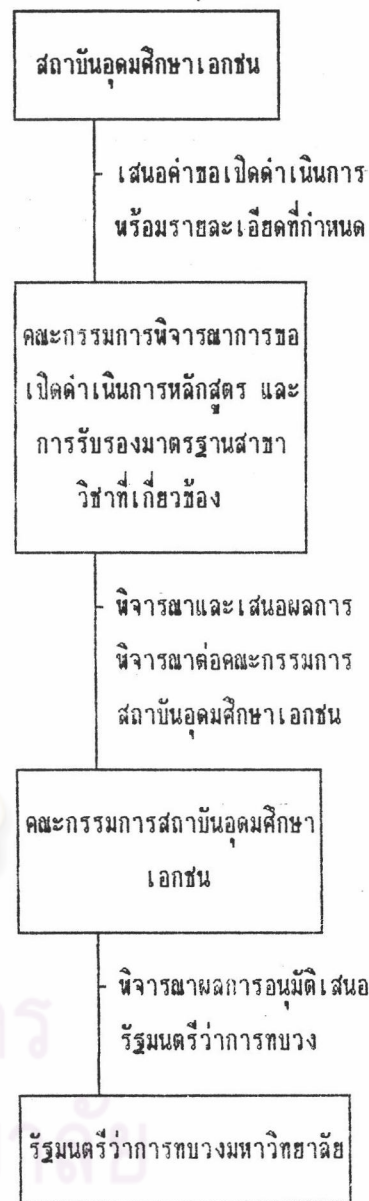
แผนภูมิที่ 21 :

กระบวนการอนุมัติการจัดตั้งหน่วยงานใหม่
ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

แผนภูมิที่ 22 :

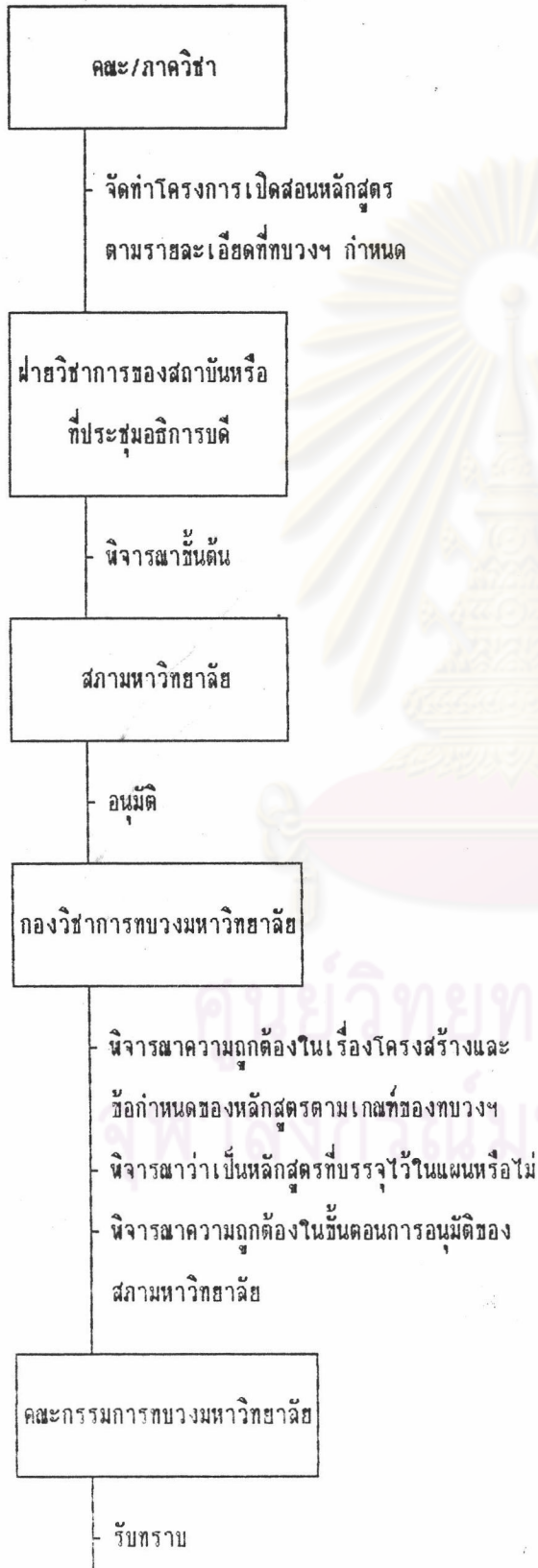
กระบวนการอนุมัติการขอเปิดดำเนินการ
สาขาวิชาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

หมายเหตุ ตามแผนภูมิที่ 22 ในกรณีของสถาบัน
อุดมศึกษาเอกชนการจัดตั้งหน่วยงานใหม่
เช่น คณะภาควิชา ไม่ต้องขออนุญาต
แต่เมื่อจะเปิดดำเนินการสอนจะต้อง
ดำเนินการตามขั้นตอนในแผนภูมิที่ 22

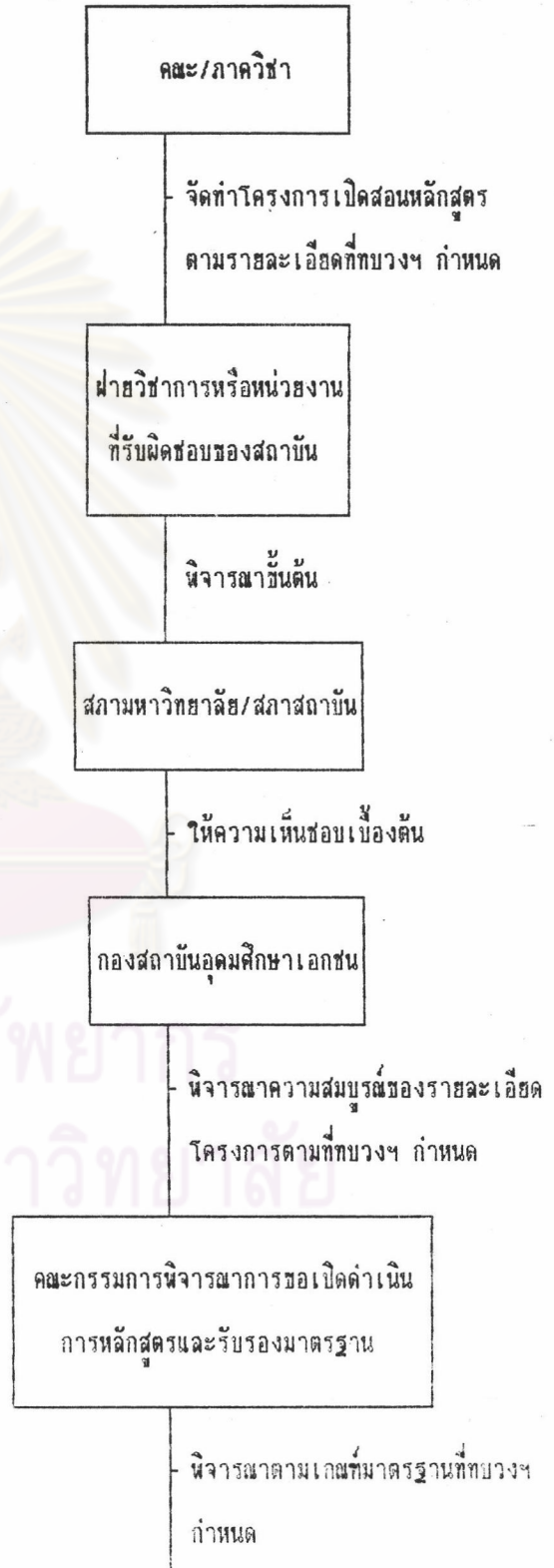
แผนภูมิที่ 23 :

กระบวนการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร
ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

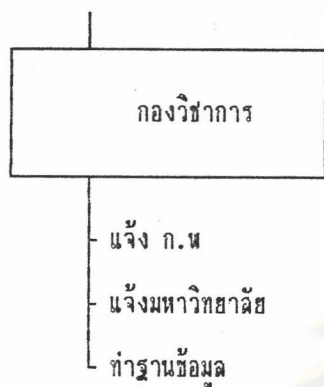

แผนภูมิที่ 24 :

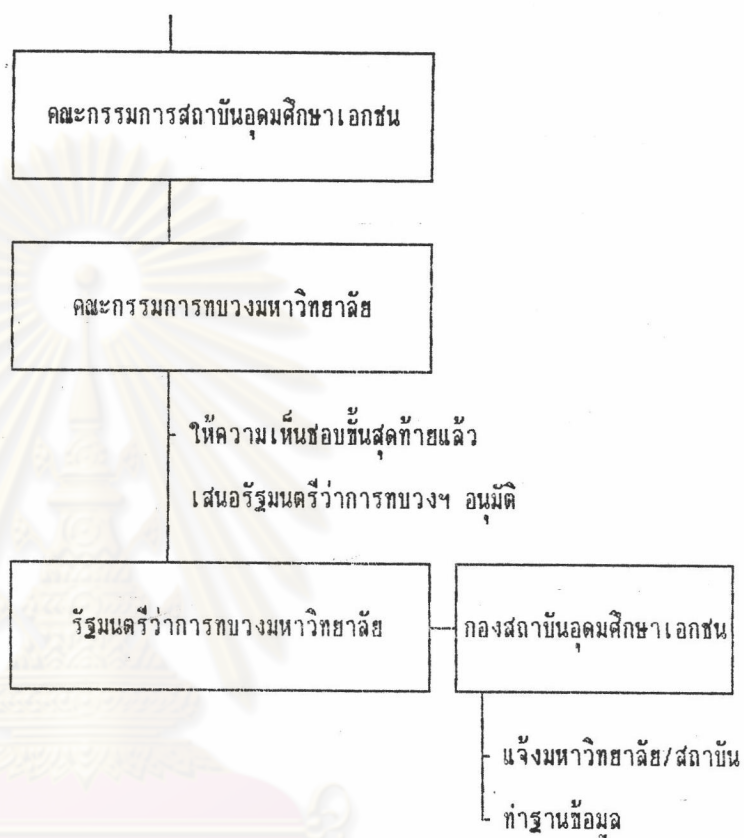
กระบวนการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร
ของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน

แผนภูมิที่ 23 : (ต่อ)

แผนภูมิที่ 24 : (ต่อ)

หมายเหตุ : ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารภายในสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้

กองวิชาการ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา

กองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเปลี่ยนเป็น สำนักกิจการการศึกษาเอกชน

กองแผนงานเปลี่ยนเป็นสำนักนโยบายและแผน

2. กลไกการควบคุมคุณภาพ

หลังจากการอนุมัติจัดตั้งสถาบัน หรือเปิดดำเนินการหลักสูตรแล้ว สิ่งที่จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป คือการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสมขึ้น เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานขั้นต่ำที่ทัดเทียมกันทุกแห่ง

ผู้วิจัยใคร่ขอแนะนำเสนอรูปแบบของกลไกการควบคุมคุณภาพการศึกษาหลังจากสถาบันได้รับอนุมัติจัดตั้ง หรือเปิดดำเนินการหลักสูตรแล้ว เป็น 2 แบบเพื่อการพิจารณา คือ

แบบที่ 1 การใช้ระบบการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร

โดยที่ในรูปแบบที่นำเสนอในการจัดตั้งสถาบันจะต้องได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยก่อนทุกกรณี ฉะนั้น ขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพจึงเน้นที่การกำกับดูแลการเปิดดำเนินการหลักสูตรว่าได้มาตรฐานและมีคุณภาพหรือไม่

วิธิตำเนินการของระบบการรับรองวิทยฐานะหลักสูตรจะมุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษามีการศึกษาตนเองในด้านต่าง ๆ ตามรูปแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด เมื่อเห็นว่ามีความพร้อมจะให้ตรวจสอบหรือต้องการรับรองวิทยฐานะแล้วก็ให้ยื่นขอรับการพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะได้อันจะเป็นวิธีการที่ช่วยให้สถาบันมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ และรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนของการดำเนินการเพื่อการรับรองวิทยฐานะ เป็นดังนี้

1.1 สถาบันอุดมศึกษา ที่ได้เปิดดำเนินการหลักสูตรไปแล้วยื่นขอรับการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร พร้อมทั้งจัดทำรายงานประจำปี และแบบศึกษาตนเอง ตามแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดให้

1.2 ทบวงมหาวิทยาลัยเสนอคำขอรับการรับรองวิทยฐานะหลักสูตรให้คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชาพิจารณา

1.3 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ขอการรับรองฯ

1.4 คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ที่สถาบันเสนอ ในรายงานประจำปี และรายงานการศึกษาตนเอง เปรียบเทียบกับผลการดำเนินการที่ได้พบเห็นจากการตรวจเยี่ยม

1.5 คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการรับรอง วิทยฐานะประจำสาขาวิชา และคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะทบวงมหาวิทยาลัยตามสำคัญ เพื่อ พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าควรให้การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรนั้น ๆ หรือไม่

1.6 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการทบวง มหาวิทยาลัยเพื่อให้ความเห็นชอบและแจ้งสถาบันต่อไป

2. กิจกรรมที่ต้องจัดให้มีขึ้น

2.1 การจัดทำกิจกรรมศึกษาตนเอง และรายงานประจำปี โดยสถาบันที่ขอ การรับรองวิทยฐานะ เป็นผู้จัดทำขึ้นตามรูปแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด โดยในแบบศึกษา ตนเองนั้นเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้สถาบันอุดมศึกษารวบรวมข้อมูลการดำเนินการของหลักสูตรที่เสนอ ขอลการรับรองวิทยฐานะ และข้อมูลทั่วไปของสถาบัน พร้อมทั้งการประเมินด้วยว่าในระยะที่ผ่านมา สถาบันได้ดำเนินการในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด สำหรับรายงานประจำปี นั้นเป็นสิ่งที่ให้สถาบันจัดทำขึ้น เพื่อรายงานผลการดำเนินงานโดยภาพรวมของทั้งสถาบัน เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในส่วนอื่นนอกเหนือจากหลักสูตรที่ขอรับการรับรองวิทยฐานะด้วย ทั้งนี้ ทบวงมหาวิทยาลัย จะต้องจัดทำแบบศึกษาตนเองที่มีเค้าโครงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ต้องการใช้ในการประเมินให้ครบถ้วน เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับการรวบรวม ข้อมูลและการจัดทำรายงานผลการดำเนินการ เพื่อให้การจัดทำเป็นไปในแนวเดียวกัน และ สะดวกต่อการจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 การพัฒนาเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะ เพื่อให้การพิจารณาให้การรับรอง วิทยฐานะที่ใช้ผลของการประเมินแบบศึกษาตนเองเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ถูกต้อง และเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน จึงจำเป็นต้องพัฒนาเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะขึ้น ได้แก่

2.2.1 เกณฑ์พิจารณาความพร้อม และความเหมาะสมในด้านทรัพยากรและ การบริหารด้านต่าง ๆ

2.2.2 เกณฑ์พิจารณาสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2.3 เกณฑ์พิจารณาศักยภาพในการติดตามประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร (Program review) อย่างต่อเนื่องของสถาบันที่เป็นเจ้าของหลักสูตร

เกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะใช้เป็นแนวทางในการให้การพิจารณาการ รับรองวิทยฐานะหลักสูตรต่าง ๆ เกณฑ์ข้อ 2.2.1 และ 2.2.2 นั้น เป็นเกณฑ์ที่ทางทบวงมหา-

วิทยาลัยจะต้องจัดทำขึ้น โดยการรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษา สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น ส่วนเกณฑ์ข้อ 2.2.3 นั้น มุ่งหมายให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาขึ้นเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างระบบของการติดตามและประเมินผลการดำเนินการตนเอง ซึ่งในระยะยาวหากการดำเนินการตามข้อ 2.2.3 เป็นไปอย่างได้ผลแล้วก็อาจให้หน่วยงานกลาง คือ ทบวงมหาวิทยาลัยลดบทบาทในการควบคุมลงได้

อนึ่ง การจัดทำเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะนี้ ควรจัดทำในลักษณะเป็นเกณฑ์เชิงคุณภาพ ที่ระบุข้อกำหนดต่าง ๆ ไว้อย่างกว้าง ๆ ที่จะมีความยืดหยุ่นพอสำหรับการจัดหลักสูตรหลายลักษณะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินผลที่อาศัยตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นผู้ประเมินและให้การวินิจฉัยในเชิงวิชาชีพเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานและความเหมาะสมของหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งจะกล่าวถึงในเรื่องบทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิในรายละเอียดต่อไป

2.3 การตั้งคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะ เป็นกลไกพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะในรูปคณะบุคคลที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้แทนสมาคมวิชาชีพ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักให้คณะกรรมการดังกล่าวมีความเป็นกลางให้มากที่สุด และให้สำนักมาตรฐานการศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย กำหนดที่ฝ่ายเลขานุการให้คณะกรรมการชุดนี้ ทั้งนี้ คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะอาจมีหลายชุด เพื่อให้ประจำสาขาวิชา ในสาขาวิชาหลัก ๆ โดยปรับปรุงจากองค์ประกอบของกรมการประจำสาขาของกองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อรับผิดชอบการรับ เรื่องและดำเนินการในการให้การรับรองวิทยฐานะแก่หลักสูตรวิชานั้น ๆ ก่อนที่จะเสนอให้คณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบการรับรองวิทยฐานะในขั้นสุดท้ายต่อไป

ให้คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะรายงานผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อให้ความเห็นชอบ

2.4 การตรวจเชื่อมการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่มุ่งให้กระบวนการประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แทนที่จะเป็นการประเมินจากรายงานของทางสถาบันเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดแต่อย่างเดียว ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานจริง ๆ โดยคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำวิชานั้น ๆ อาจมีการตั้งคณะผู้แทนไปตรวจเยี่ยม สถาบันนั้นโดยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มาจกคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะ และที่แต่งตั้งเพิ่มเติม โดยมุ่งให้การประเมินผลเป็นไปในลักษณะของการประเมินโดยเพื่อนร่วมวิชาชีพ ให้มากที่สุด ทั้งนี้ ในการเตรียม

การเพื่อการตรวจเยี่ยม ณ สถาบันนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยจะเปิดโอกาสให้ทางสถาบันมีส่วนร่วมให้ มากนับตั้งแต่เรื่องการเตรียมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตั้งหรือวางองค์ ประกอบของคณะกรรมการตรวจเยี่ยมด้วย ทั้งนี้ โดยมีกองวิชาการหรือกองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของ ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้ประสานงานและจัดเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการให้แก่คณะกรรมการตรวจเยี่ยม แล้วแต่กรณี

2.5 การกำหนดวงจรการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะซ้ำ (Re-accreditation) เป็นกิจกรรมสำคัญประการสุดท้ายที่จะช่วยให้ระบบการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะ สามารถให้การประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยหลังจากที่หลักสูตรนั้น ๆ ได้รับความ รับรับรองวิทยฐานะแล้ว จะจัดให้มีการรับรองวิทยฐานะซ้ำภายใน 5-7 ปี โดยในระหว่างนั้น ทางสถาบันยังคงมีหน้าที่ส่งรายงานการดำเนินงานให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประจำทุกปี เพื่อช่วย ในการเป็นฐานข้อมูลเมื่อจะมีการรับรองวิทยฐานะซ้ำเกิดขึ้น

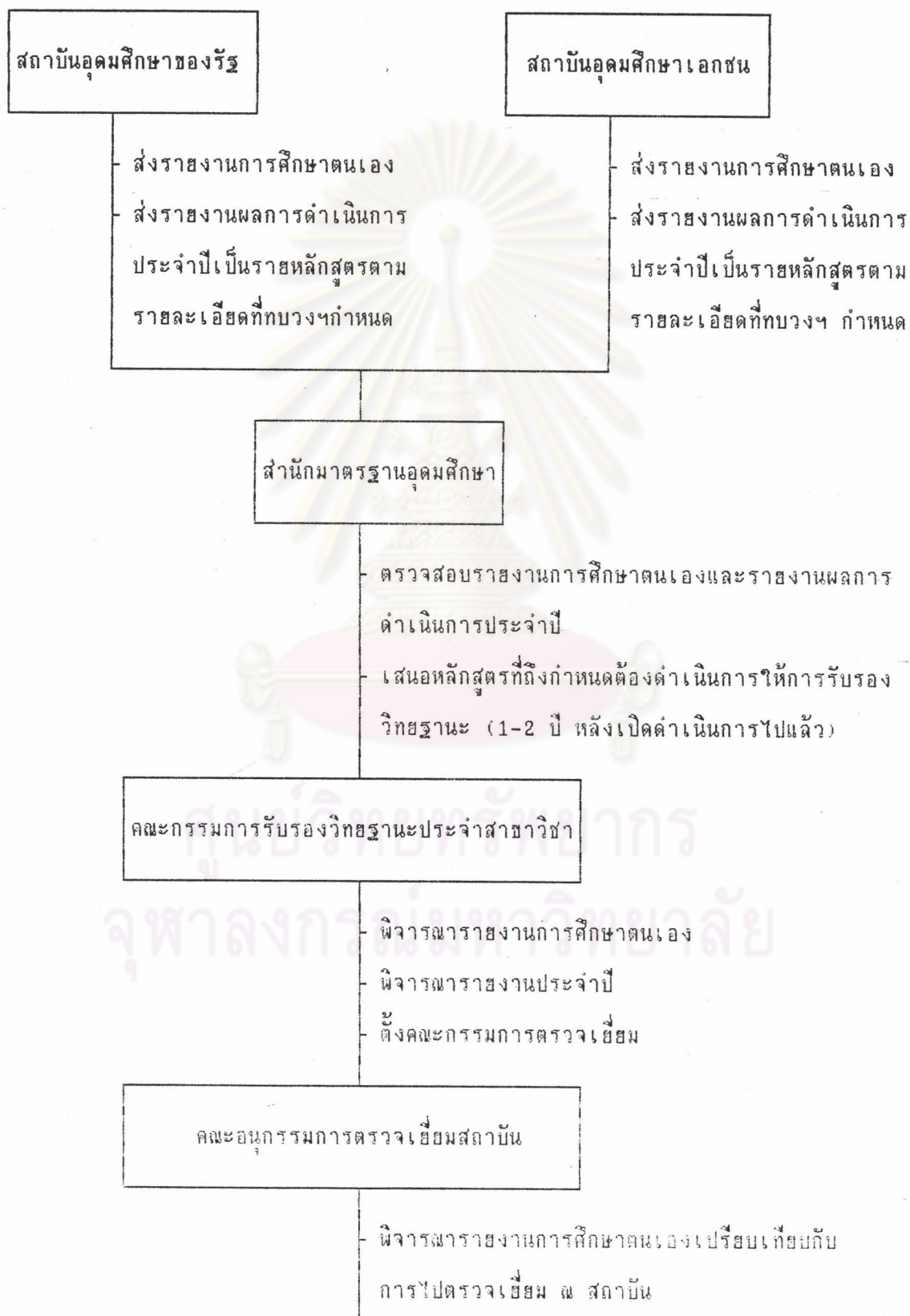
บทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ตามรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่นำ เสนอประกอบด้วย

1. ทบวงมหาวิทยาลัย
2. ที่ประชุมอธิการบดี
3. สมาคมวิชาชีพ
4. คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะ
5. สถาบันอุดมศึกษา

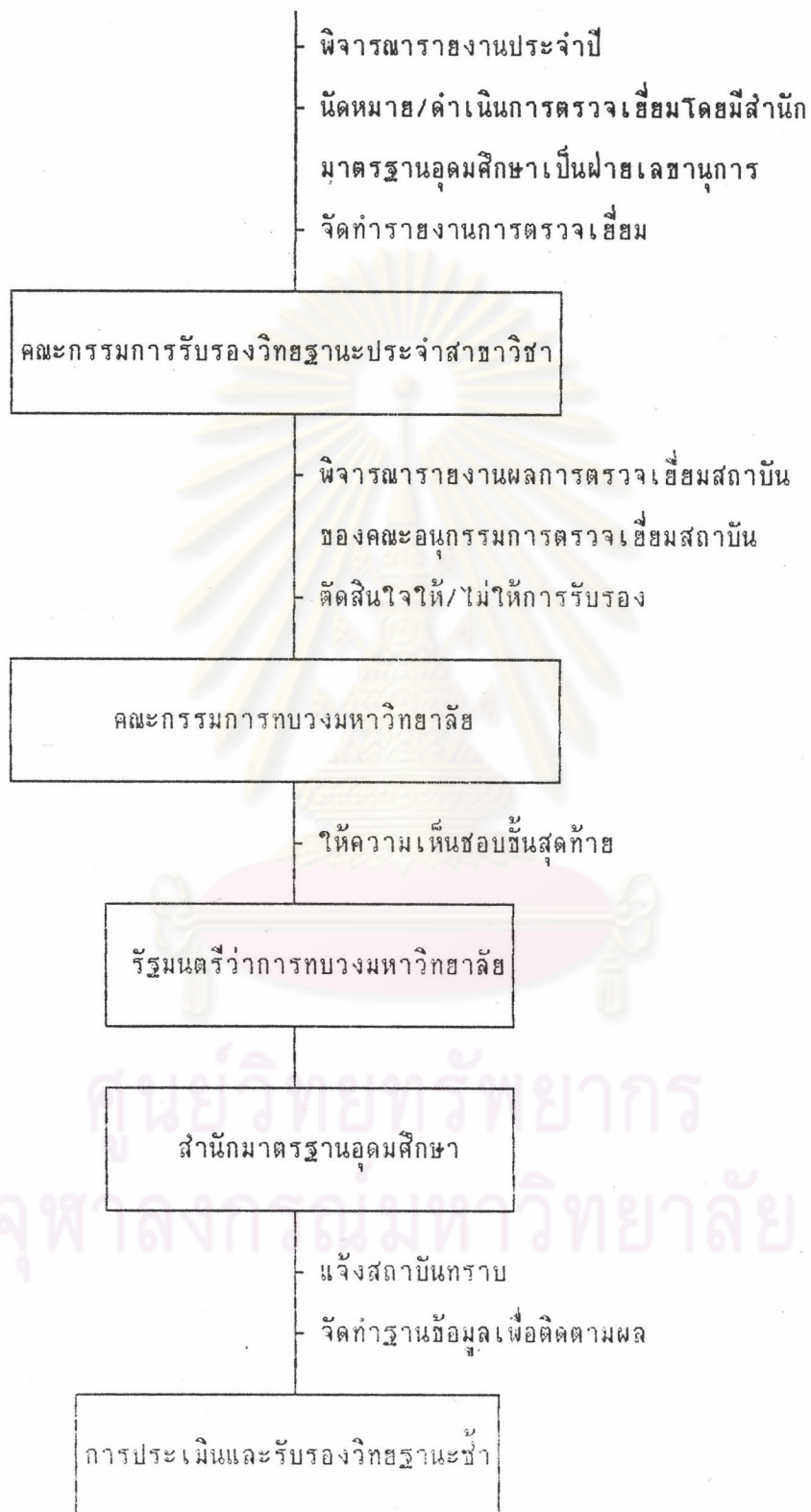
กลไกการรับรองวิทยฐานะโดยวิธีตามรูปแบบที่ 1 นี้ เน้นการเตรียมการของ สถาบันในด้านต่าง ๆ เพื่อรับการตรวจสอบในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากสถาบันมีการดำเนินการและมี ระบบการบริหารที่เหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถให้การรับรองวิทยฐานะได้

โดยสรุปแล้ว กลไกการรับรองวิทยฐานะที่เสนอนี้ อาจเขียนเป็นแผนภูมิแสดง กระบวนการดำเนินงานได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 25)

แผนภูมิที่ 25 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการรับรองวิทยฐานะ (ระดับหลักสูตร)

แผนภูมิที่ 25 (ต่อ)

แบบที่ 2 ระบบตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน (Academic auditing system)

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่นำเสนอในแบบที่ 2 นี้ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการประกันคุณภาพของการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ในรูปแบบนี้จะยึดหลักการที่ว่า หากสถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีระบบการควบคุม ติดตามการดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถาบันดีแล้ว ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานโดยรวมเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งในระบบนี้สถาบันอุดมศึกษาจะมีอิสระในการจัดระบบของการควบคุม ติดตามการดำเนินการภายในอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการกำกับควบคุมตนเองในเรื่องมาตรฐานการศึกษาโดยสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ก็จะควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอกด้วย การตรวจสอบเพื่อการรับรองวิทยฐานะจึงเป็นการตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการที่สถาบันจัดทำขึ้นว่าได้ผลและมีคุณภาพ ประสิทธิภาพเพียงใดเท่านั้น

1. หลักการ

- 1.1 การตรวจสอบเพื่อการรับรองวิทยฐานะจะกระทำเฉพาะการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้นเป็นหลัก
- 1.2 สถาบันมีอิสระในการกำหนดแนวทาง วิธีการ และรายละเอียดในการดำเนินการใด ๆ เพื่อที่จะเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเองได้อย่างเต็มที่

2. โครงสร้าง

ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางด้านมาตรฐานการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการต่อไปนี้

- 2.1 กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานของการตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในชั้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการตรวจสอบของคณะกรรมการที่จะไปทำหน้าที่ประเมินผลการจัดทำกลไกการควบคุมคุณภาพภายในของแต่ละสถาบัน
- 2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะกลางขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินการด้านการสร้างระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการของสถาบันขึ้น ซึ่งควรประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ คือ ผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี ผู้แทนสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการในวิชาชีพนั้น ๆ และผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

3. วิถีดำเนินการ

ขั้นตอนของการดำเนินการเป็นดังนี้

3.1 สถาบันที่ประสงค์จะขอรับการรับรองวิทยฐานะยื่นขอรับการพิจารณา พร้อมทั้งแสดงรายการและรายละเอียดของระบบหรือกลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่สถาบันได้จัดทำขึ้น

3.2 ทบวงมหาวิทยาลัยวิเคราะห์เบื้องต้น และเสนอคำขอการรับรองต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำทบวง

3.3 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการ

3.4 คณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการ เดินทางไปตรวจสอบและพิจารณาระบบการควบคุมคุณภาพภายใน ตามที่สถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ เสนอ แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะ

3.5 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วเสนอคณะกรรมการทบวงเพื่ออนุมัติต่อไป

องค์ประกอบของคณะกรรมการที่จะไปตรวจสอบผลการดำเนินการจะต้องมาจากฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถาบันที่สถาบันให้ความเห็นชอบ
2. ผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี
3. ผู้แทนสมาคมวิชาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิร่วมวิชาชีพ

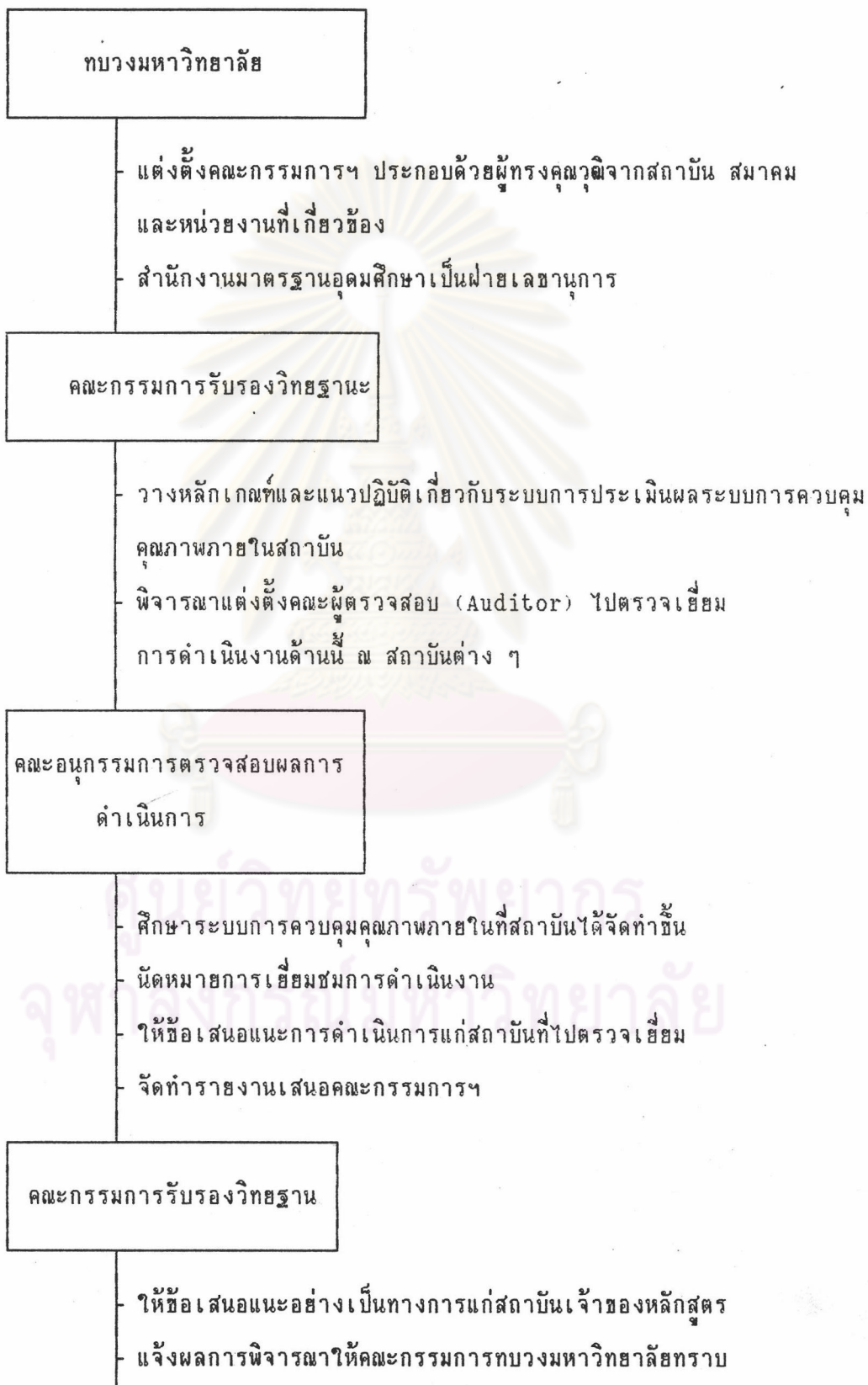
4. หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ที่ต้องกำหนดให้สูงขึ้นคือ

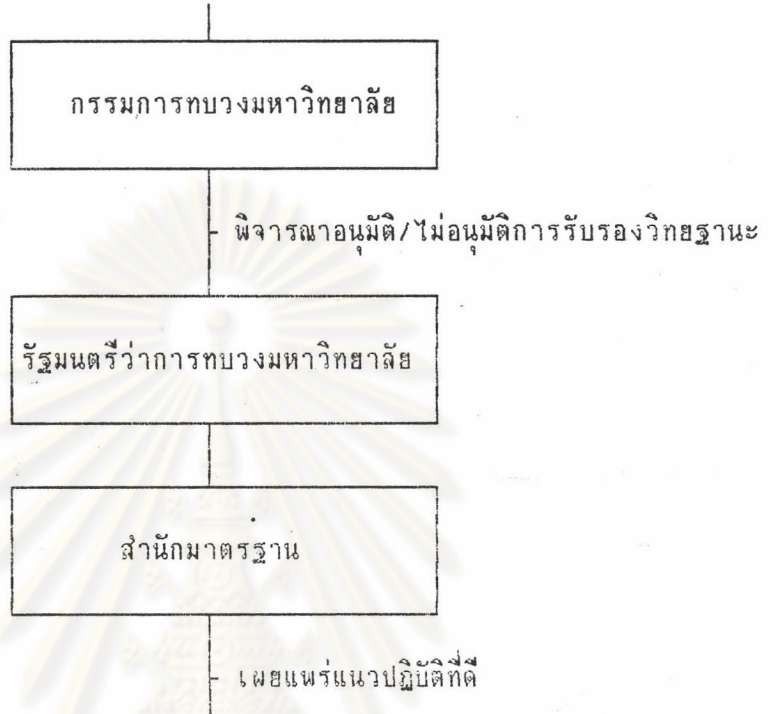
4.1 เกณฑ์การพิจารณาระบบหรือกลไกการควบคุมคุณภาพของสถาบันที่เสนอขอให้พิจารณา

4.2 เกณฑ์การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการของสถาบัน
ในรูปแบบที่ 2 ที่นำเสนอมา^{นี้}เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนากลไกการกำกับ หรือควบคุมคุณภาพการศึกษาชั้นภายในสถาบัน โดยมีอิสระที่จะคิดค้นกรรมวิธีต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นวิธีที่ประเทศที่การศึกษาได้พัฒนาแล้วจะใช้กันมาก
^{นี้}ทั้งนี้อาจเขียนแผนผังการดำเนินการได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 26 กระบวนการตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน
(Academic auditing)

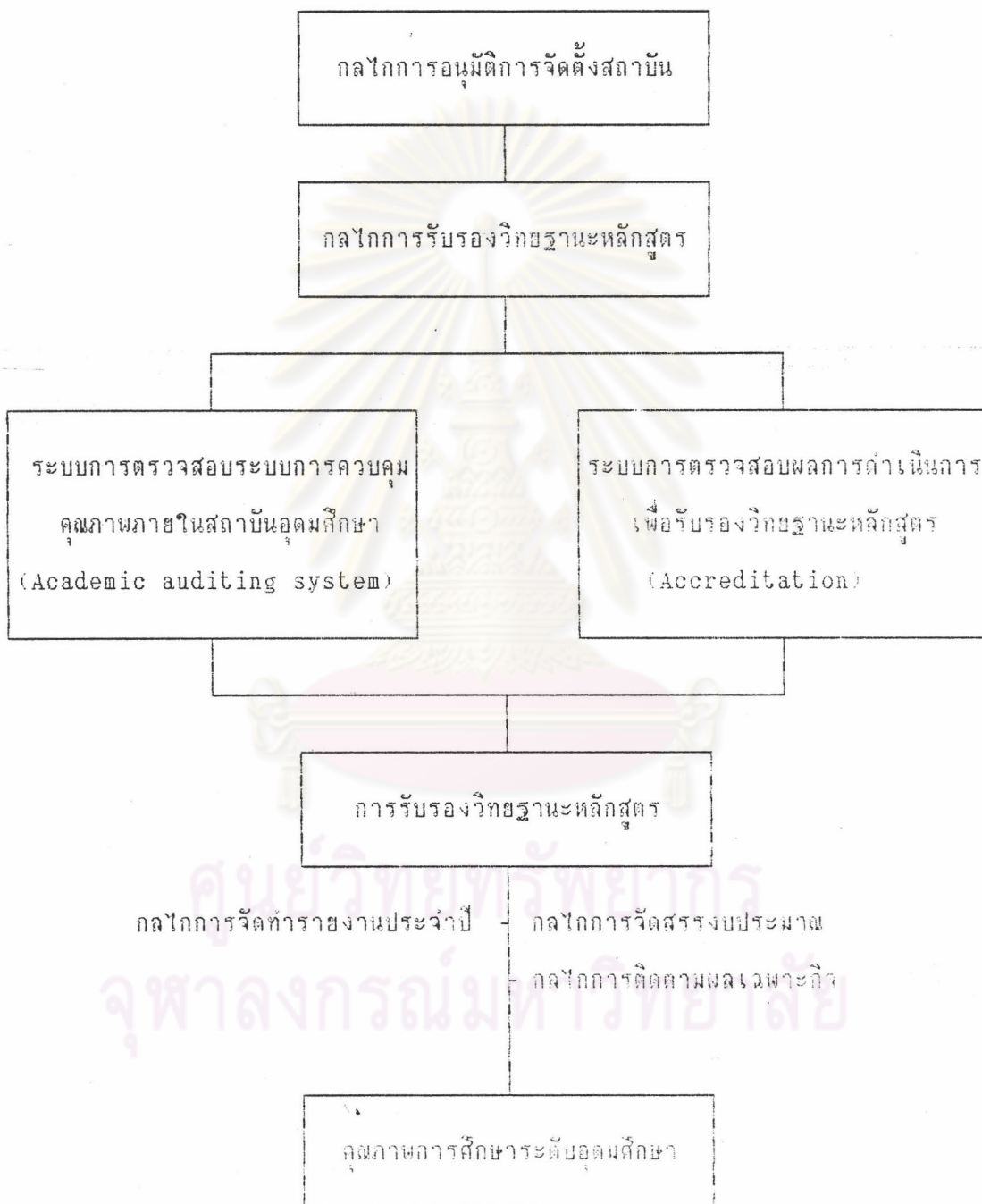

แผนภูมิที่ 26 (ต่อ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 27 กรอบความคิดของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับ
สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

3. กลไกการติดตามผล เป็นกลไกเสริมในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นวิธีดำเนินการตามรูปแบบวิธีที่ 1 หรือวิธีที่ 2 ก็ตาม ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญที่จะต้อง จัดให้มีขึ้น ได้แก่

3.1 การติดตามผลจากรายงานประจำปี ได้แก่ การพัฒนาฐานข้อมูลและการวางระบบรายงานผลการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถติดตามสถิติข้อมูลการดำเนินงานของหลักสูตร และของสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง

3.2 การพัฒนาดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้หน่วยงานกลางสามารถตรวจพบปัญหาในการดำเนินงานใด ๆ ของสถาบันหรือหลักสูตร ได้อย่างเหมาะสมและทันเหตุการณ์ ซึ่งเมื่อตรวจพบปัญหาจากดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพในประเด็นใด ๆ ก็ตาม ก็สามารถดำเนินการประสานงานกับสถาบันนั้น ๆ เพื่อศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป อาทิ ดัชนีจำนวนอาจารย์ที่ลาออก หรือดัชนีจำนวนนักศึกษาที่เข้าชั้น อาจเป็นเครื่องมือให้ตรวจพบปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะสถาบันหรือหลักสูตร ได้อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นต้น

3.3 การประเมินผลเฉพาะกิจ เป็นกิจกรรมที่อาจมีขึ้นในกรณีที่พบว่าได้มีปัญหาบางประการที่มีความจำเป็นต้องมีการประเมินผลเป็นกรณีพิเศษ หรือในกรณีที่มีนโยบายเร่งด่วนที่ ต้องอาศัยการศึกษาหรือการประเมินผลเป็นการเฉพาะ ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานกลาง ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย ที่จะตัดสินใจดำเนินการประเมินผลเฉพาะกิจดังกล่าว ตามสภาพความจำเป็น

4. มาตรการเสริมด้านการจัดสรรงบประมาณ เป็นกลไกเสริมอีกกลไกหนึ่งที่สำนักงานประมาณอาจมีส่วนร่วมในการช่วยประกันคุณภาพการศึกษาได้ ทั้งนี้ โดยยึดหลักการให้รัฐสร้าง มาตรการจูงใจทางการเงินและงบประมาณแก่สถาบันที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ในการนี้อาจ กำหนดให้มีการแจ้งผลการรับรองวิทยฐานะหรือการรับรองคุณภาพการศึกษาร่วมอื่น ๆ ให้หน่วยงานงบประมาณทราบเพื่อพิจารณาจัดสรรเงินเพิ่มพิเศษให้สถาบันอุดมศึกษาที่ได้แสดงถึงการรักษาคุณภาพการศึกษาอย่างเหมาะสมโดยในกรณีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อาจทำเป็นข้อตกลงกับทบวง สำนักงบประมาณ และในกรณีสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ก็อาจกำหนดเป็นเงื่อนไขสำหรับสถาบันที่จะ ขอรับการอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาดัชนีบ่งชี้ สมรรถภาพ เพื่อประเมินความมีประสิทธิภาพของสถาบันก็นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณา จัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันที่พบว่าได้ดำเนินการไปอย่างมีคุณภาพมาตรฐานได้เช่นกัน

เกณฑ์

หลักเกณฑ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เสนอนี้เป็นไปตามกลไกหลักของระบบนั่นเอง กล่าวคือ มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 5 ลักษณะ ซึ่งในการนำเสนอนี้ได้พัฒนาขึ้นมาจากเกณฑ์ของประเทศต่าง ๆ และปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นกับบริบทของประเทศไทยเป็นหลัก แต่โดยที่การกำหนดเกณฑ์โดยละเอียดเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาโดยถี่ถ้วนเป็นกรณีไป การเสนอเกณฑ์ในที่นี้จึงเป็นการนำเสนอเป็นแนวทางเท่านั้น ซึ่งเมื่อนำไปปฏิบัติจริงจะต้องมีการวิจัยพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมขึ้น ต่อไป

ทั้งนี้ เกณฑ์ที่จะต้องกำหนดและจัดให้มีขึ้น ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเกณฑ์ของประเทศต่าง ๆ มีดังนี้

1. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการอนุมัติการดำเนินงาน (Approval criteria) ประกอบด้วย

1.1 เกณฑ์พิจารณาการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ ซึ่งจากข้อค้นพบในการวิจัยเห็นสมควรให้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์อย่างน้อยให้ครอบคลุมรายการต่อไปนี้

1.1.1 หลักการ เหตุผล ความจำเป็น

1.1.2 ภาระงาน จุดมุ่งหมาย

1.1.3 การจัดองค์กรและการบริหาร

1.1.4 แผนการจัดการศึกษา

1.1.5 ปริมาณและคุณภาพอาจารย์และบุคลากร

1.1.6 ความพร้อมของห้องสมุด

1.1.7 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์

1.1.8 การจัดการบริการนักศึกษา

1.1.9 ความต้องการงบประมาณและความสามารถพึ่งตนเองทางการเงิน

1.1.10 กลไกการประเมินผลการดำเนินงานภายใน

1.2 เกณฑ์พิจารณาการเปิดดำเนินการหลักสูตรใหม่ ใช้เฉพาะกรณีสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยยังมีอำนาจอนุมัติอยู่โดยนอกระยะเนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ทบวงมหาวิทยาลัยใช้อยู่ในปัจจุบันแล้ว เห็นควรให้เพิ่มเติมเกณฑ์ต่อไปนี้ เพื่อให้เป็นหลักประกันคุณภาพการดำเนินงานหลักสูตรที่ครอบคลุมครบถ้วนยิ่งขึ้น ได้แก่

- 1.2.1 ความพร้อมด้านการบริหารหลักสูตร
- 1.2.2 ความพร้อมด้านอาจารย์และบุคลากร
- 1.2.3 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- 1.2.4 ความพร้อมด้านห้องสมุดและระบบการบริหารทางวิชาการ
- 1.2.5 ความพร้อมด้านการบริการนักศึกษา
- 1.2.6 ความพร้อมด้านกลไกการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร

2. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร (ตามแนวทางในรูปแบบที่ 1)

ประกอบด้วยเกณฑ์การรับรอง 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

2.1 เกณฑ์พิจารณาความพร้อมหรือขีดความสามารถในการดำเนินงานหลักสูตร
ได้แก่ ความพร้อมและขีดความสามารถในด้าน

- 2.1.1 การบริหาร
- 2.1.2 อาจารย์และบุคลากร
- 2.1.3 อาคารสถานที่ อุปกรณ์
- 2.1.4 ห้องสมุดและบริการวิชาการ
- 2.1.5 บริการนักศึกษา

2.2 เกณฑ์พิจารณาสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ได้แก่

- 2.2.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา
- 2.2.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ (หากมีข้อมูล)
- 2.2.3 สัมฤทธิ์ผลในการหางาน (หากมีข้อมูล)
- 2.2.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ (หากมีข้อมูล)

2.3 เกณฑ์พิจารณาศักยภาพในการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

- 2.3.1 ระบบข้อมูลติดตามการดำเนินงานหลักสูตร
- 2.3.2 ระบบการประเมินผลการสอน
- 2.3.3 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร
- 2.3.4 ระบบการติดตามผลบัณฑิต ศิษย์เก่า
- 2.3.5 ความพร้อมในการจัดให้มีการประเมินผลในรูปโครงการเฉพาะกิจ

3. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพภายใน (ตามแนวทางในรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ 3 ส่วนคือ

3.1 เกณฑ์พิจารณาระบบงานวิจัยสถาบัน ได้แก่

3.1.1 องค์กรและการบริหาร

3.1.2 บุคลากร

3.1.3 ทรัพยากร

3.1.4 ระบบฐานข้อมูล

3.2 เกณฑ์พิจารณาระบบการพัฒนาระบบการเรียนการสอน ได้แก่

3.2.1 ระบบการประเมินผลการสอน

3.2.2 ระบบการติดตามผลบัณฑิต ศิษย์เก่า

3.2.3 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

เช่น การแต่งตั้งกรรมการสอบไล่ภายนอก

3.3 เกณฑ์พิจารณาระบบการพัฒนากุศลกร ได้แก่

3.3.1 ระบบการพัฒนาอาจารย์

3.3.2 ระบบการพัฒนาผู้บริหาร

3.3.3 ระบบการพัฒนากุศลกรช่วยวิชาการ

4. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการติดตามผล ได้แก่ การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ ซึ่งอาจครอบคลุม

สมรรถภาพการดำเนินงานของสถาบันในด้านต่อไปนี้

4.1 สมรรถภาพในการดำเนินงานทั่วไป ได้แก่

4.1.1 จำนวนนักเรียนรวม นักเรียนเข้าใหม่ ผู้สำเร็จการศึกษา ผู้สมัครเข้าศึกษา/แนวโน้ม

4.1.2 จำนวน สาขาของหลักสูตรที่เปิดสอน แนวโน้ม

4.1.3 จำนวนโครงการจัดการศึกษาพิเศษอื่น ๆ แนวโน้ม

4.1.4 อัตราการลาออก โอนย้ายของนักศึกษา แนวโน้ม

4.1.5 จำนวนและคุณภาพอาจารย์ แนวโน้ม

4.1.6 อัตราการลาออก โอนย้ายของอาจารย์ แนวโน้ม

4.1.7 อัตราการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ แนวโน้ม

4.1.8 อัตราการใช้ห้องสมุด แนวโน้ม

4.1.9 อัตราการเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่าง ๆ แนวโน้ม

4.1.10 จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ต่างประเทศ

แนวโน้ม

4.2 สมรรถภาพทางการเงิน ได้แก่

4.2.1 อัตราส่วนเงินงบประมาณต่อเงินรายได้ แนวโน้ม

4.2.2 อัตราส่วนงบลงทุนต่องบดำเนินการ แนวโน้ม

4.2.3 อัตราส่วนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และเงินรายได้ต่อหัว นักศึกษา

อาจารย์ในแผนงานด้านต่าง ๆ แนวโน้ม

4.2.4 ความสามารถในการหาเงินรายได้จากบริการวิชาการประเภท

ต่าง ๆ แนวโน้ม

4.3 สมรรถภาพเชิงสัมฤทธิ์ผล ได้แก่

4.3.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

4.3.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ

4.3.3 สัมฤทธิ์ผลในการหางาน

4.3.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ

5. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ การใช้ข้อมูลคุณภาพการศึกษา ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้แรงจูงใจ แก่สถาบันที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยอาจมีเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

5.1 การได้รับการรับรองวิทยฐานะ

5.2 การผ่านการตรวจสอบกลไกประเมินผลภายใน

5.3 การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ

รูปแบบการประกันคุณภาพที่นำเสนอทั้งหมดนี้ประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประการ คือ

1. หลักการ

2. โครงสร้าง

3. วิธีดำเนินการ

3.1 การจัดตั้ง

3.2 กลไกการควบคุมคุณภาพ

3.2.1 รูปแบบที่ 1 การใช้ระบบกลไกการรับรองวิทยฐานะ

3.2.2 การตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพภายใน

3.3 การติดตามผลการดำเนินการ

4. เกณฑ์การดำเนินการ

รูปแบบดังกล่าวนี้ได้นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา และปรากฏผลการ

พิจารณาดังแสดงไว้ในตอนที่ 2

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดใช้วิธีของการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship model) ตามแนวคิดของ Eisner ซึ่ง Lincoln และ Guba ได้นำมาเสนอไว้ ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 3

การนำวิธีการวิจัยแบบนี้มาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบของการประกันคุณภาพที่ได้นำเสนอนี้เป็นผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาพัฒนาขึ้น โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไม่สามารถนำไปทดลองใช้ในสภาพจริงได้ เนื่องจากในการดำเนินการตามรูปแบบที่เสนอนี้แต่ละสถาบันที่จะทดลองใช้ระบบนี้จะต้องจัดให้มีบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบรองรับก่อน จึงจะดำเนินการได้ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น การที่จะยืนยันว่ารูปแบบของการประกันคุณภาพที่นำเสนอมีความถูกต้องเหมาะสมจึงต้องใช้วิธีการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้มีหน้าที่หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงมาทำหน้าที่ประเมินตามหลักการของ Eisner ดังได้กล่าวมาแล้ว

ทั้งนี้ในการดำเนินการมีขั้นตอนดังนี้

การกำหนดตัวผู้ทรงคุณวุฒิ

ในการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิตามวิธีการของ Eisner ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. เป็นนักวิชาการด้านอุดมศึกษา หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านการศึกษาประเมินผลการศึกษาเป็นอย่างดี หรือ
 2. เป็นผู้บริหารหรืออดีตผู้บริหารในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับหัวหน้าภาควิชาขึ้นไป ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการมาแล้ว หรือ
 3. เป็นผู้แทนสมาคมวิชาชีพหรือนักวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และมีพื้นฐานทางการศึกษาหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบอุดมศึกษา หรือ
 4. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในวงการอุดมศึกษาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
- จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดตัวผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่นำเสนอได้ทั้งสิ้น จำนวน 60 คน โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร

สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 23 คน กลุ่มนักวิชาการอุดมศึกษา จำนวน 18 คน กลุ่มวิชาชีพจำนวน 19 คน (รายชื่อทั้งหมดแสดงไว้ในภาคผนวก)

ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแนวทางของลิเกิร์ตสากล ซึ่งจะแบ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. ตอนที่ 1 แบบกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินตามระบบมาตรวัดจัดอันดับของ ลิเกิร์ต (Likert's scale) การประเมินมีทั้งการประเมินด้านความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ในการนำไปใช้ เนื้อหาสาระของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน สอดคล้องกับรูปแบบที่ นำเสนอคือ

- 1.1 หลักการ
- 1.2 โครงสร้าง
- 1.3 วิธีดำเนินการ
- 1.4 เกณฑ์

ในทุกข้อของคำถามจะสอบถามความคิดเห็นทั้งทางด้านความเหมาะสม และความ เป็นไปได้ โดยแบ่งค่าน้ำหนักออกเป็นข้อละ 4 ค่า ตั้งแต่ 1-4 โดย

- ค่าน้ำหนัก 4 หมายถึง เหมาะสมอย่างยิ่ง เป็นไปได้มากที่สุด
- ค่าน้ำหนัก 3 หมายถึง เหมาะสมมาก เป็นไปได้มาก
- ค่าน้ำหนัก 2 หมายถึง ไม่เหมาะสม เป็นไปได้น้อย
- ค่าน้ำหนัก 1 หมายถึง ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เป็นไปได้น้อยที่สุด

(ผลการตอบแบบสอบถามแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2, ตัวอย่างแบบสอบถามแสดง ไว้ในภาคผนวกที่ 6)

2. ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดที่มีลักษณะต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดง ความคิดเห็นเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้วิจัยต้องการความชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นคำถามที่สอดคล้องกับรูปแบบ การประกันคุณภาพการศึกษาที่นำเสนอโดยทั้งหมดมี 21 ประเด็นคำถาม

การส่งแบบสอบถามและอัตราการตอบกลับ

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือประกอบประการหนึ่งที่จะรับความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นเชิงปริมาณ ซึ่งได้พัฒนาขึ้นจากตัวรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้สร้างขึ้นโดยบรรจุประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไว้โดยครบถ้วน เพื่อนำมาประกอบกับความคิดเห็นจากการประชุม ซึ่งเป็นความคิดเห็นหลักที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงรูปแบบที่นำเสนอต่อไป

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามรายชื่อที่กล่าวมาแล้วรวมทั้งสิ้น 60 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้าน คือ นักวิชาการอุดมศึกษา ผู้บริหารอุดมศึกษา และผู้แทนสมาคมวิชาชีพ หรือนักวิชาชีพ

ผลปรากฏว่าได้แบบสอบถามคืนมา จำนวน 41 แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 68 และมีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านไม่ได้ตอบคำถามทุกข้อ

การดำเนินการประชุมและการตอบแบบสอบถาม

เพื่อให้การให้ความเห็นและการวิเคราะห์วิจารณ์ได้กระทำโดยกว้างขวาง และเป็นอิสระ นอกจากการตอบแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิให้มาร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการประกันคุณภาพที่นำเสนอโดยกว้างขวางด้วย และเพื่อให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปโดยกว้างขวาง จึงแบ่งการประชุมออกเป็น 2 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งมีองค์ประกอบคล้ายกัน โดยในแต่ละครั้งได้จัดส่งสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ รูปแบบการประกันคุณภาพที่นำเสนอ และแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดล่วงหน้า

ในการดำเนินการประชุมทั้ง 2 ครั้งได้กำหนดวาระของการประชุมไว้ดังนี้

วาระที่ 1 ผู้วิจัยบรรยายสรุปความเป็นมาและรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและบรรยายเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

วาระที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้นโดยละเอียดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

วาระที่ 3 เปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นจากความรู้และประสบการณ์ของแต่ละท่านโดยเสรี พร้อมทั้งข้อวิพากษ์ วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งการบันทึกการประชุมโดยละเอียด

วาระที่ 4 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิอาจตอบแล้วส่งทันที หรือจะนำกลับไปพิจารณาทบทวนก่อนแล้วส่งตามมาภายหลังก็ได้

ในการเสนอประเด็นต่าง ๆ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณานั้น ผู้วิจัยได้กล่าวขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแต่ละประเด็นที่น่าเสนอโดยละเอียด และหากมีความคิดเห็น ข้อสังเกต หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมก็จะถือว่าเป็นการให้ความเห็นชอบในหลักการที่น่าเสนอนั้น อันจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

การจัดประชุม

การประชุมครั้งที่ 1 ประชุมเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2536 เวลา 13.30 - 16.30 น.
ณ ห้องประชุม RIHED ชั้น 5 อาคารทบวงมหาวิทยาลัย

การประชุมครั้งที่ 2 ประชุมเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2536 เวลา 13.30 - 16.30 น.
ณ ห้องประชุม RIHED ชั้น 5 อาคารทบวงมหาวิทยาลัย

การดำเนินการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ครั้ง เป็นไปในรูปแบบ วิชาการ และ รายละเอียดเหมือนกันทุกประการ รายละเอียดของผลการประชุม และผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามได้แสดงไว้ในภาคผนวกแล้ว

แนวทางการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมและประมวลผลข้อมูล

ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นจากการประชุมและการตอบคำถาม

คำถามแบบปลายเปิดเป็นคำถามที่สอบถามเพิ่มเติมในประเด็นที่ไม่อาจแสดงได้ชัดเจน ด้วยคำถามแบบมาตรวัดจัดอันดับของลิเกอร์ต และโดยที่ลักษณะคำตอบเป็นไปในเชิงของการแสดง

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในรูปแบบเดียวกับที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงไว้ในการประชุมที่ผู้วิจัยได้จัดให้เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงได้นำคำตอบจากแบบสอบถามมารวบรวมประมวลไว้เป็นประเด็นต่าง ๆ แล้วนำเสนอร่วมกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่แสดงไว้ในการประชุมที่จัดให้เพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 2

1. รวบรวมคำตอบจากแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตรวัดจัดอันดับแบบลิเกอर्ट ซึ่งคำตอบจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ภาควิชาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในประเด็นคำถามต่าง ๆ
2. นำคำตอบที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคำถามแต่ละคำถามทั้งด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้
3. นำค่าสถิติที่ได้ของแต่ละคำถามมาคำนวณหาเป็นค่าเฉลี่ยของแต่ละหัวข้อหลักของแบบสอบถาม ซึ่งมี 4 หัวข้อ คือ หัวข้อด้านหลักการ โครงสร้างและการบริหาร วิธีดำเนินการ และหลักเกณฑ์การดำเนินการ
4. ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จะตีค่าดังนี้

$\bar{X} = 3.50-4.00$	ถือว่า มีความเหมาะสมมากที่สุดหรือความเป็นไปได้สูงมากที่สุด
$\bar{X} = 3.00-3.49$	ถือว่า มีความเหมาะสมมากหรือความเป็นไปได้สูงมาก
$\bar{X} = 2.50-2.99$	ถือว่า มีความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้พอสมควร
$\bar{X} = 2.00-2.49$	ถือว่า มีความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้น้อย
$\bar{X} = 1.00-1.99$	ถือว่า มีความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้น้อยที่สุด
5. ในการวิเคราะห์ จะนำเฉพาะค่าเฉลี่ยมาพิจารณาเป็นหลัก และมีการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นคำถามหลักใน 4 หัวข้อดังกล่าวด้วย ทั้งนี้หากข้อใดได้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไปจะถือว่าเป็นการให้ความเห็นชอบด้วยทั้งทางด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หากค่าเฉลี่ยในข้อใดต่ำกว่า 3.00 จะถือว่า การแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิยังมีใช้เป็นส่วนหนึ่ง จึงจะตัดประเด็นนั้นออกจากการนำเสนอ ซึ่งจะนำไปใช้เป็นตัวกำหนดในการปรับปรุงแบบการประกันคุณภาพต่อไป แต่ทั้งนี้จะต้องนำความคิดเห็นจากการประชุม ซึ่งได้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและขยาดความให้มีความชัดเจนในแต่ละประเด็นมาประกอบการพิจารณาตัดสินด้วยว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในแต่ละเรื่องเพียงใด เช่น หากมีความไม่เห็นด้วยทั้งจากการตอบแบบสอบถามและในการแสดงความคิดเห็นในระหว่างประชุมก็จะตัดประเด็นนั้น ๆ ออกไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจะยึดถือตามข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม และจากการประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่จัดให้มีขึ้น ทั้งนี้ โดยถือว่าตัวผู้ทรงคุณวุฒิและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือการประเมินผลที่สำคัญ บนพื้นฐานที่ว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกมาเป็นผู้เที่ยงธรรมและมีวิจาร์ณญาที่ดี โดยมาตรฐานและเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเอง ตามหลักการของ Eisner

ข้อมูลที่ได้รับจากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการแสดงความคิดเห็นในระหว่างการประชุม และจากการตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามแบบมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นตามแนวทางของลิเกอร์ต์

ส่วนที่ 1

สรุปข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการประชุม และจากการตอบคำถาม

จากการจัดการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ครั้ง ดังได้กล่าวมาแล้ว และจากการรวบรวมคำตอบจากคำถามปลายเปิดที่ผู้ทรงคุณวุฒิตอบกลับมารวมทั้งสิ้น 41 คำนั้น สามารถแจกแจงข้อคิดเห็นในข้อต่าง ๆ 4 ข้อหลัก ตามรูปแบบที่นำเสนอ คือ ด้านหลักการด้านโครงสร้าง ด้านวิธีดำเนินการ และด้านหลักเกณฑ์ ซึ่งในการดำเนินการประชุมนี้ได้กำหนดวิธีดำเนินการประชุมไว้ด้วยในข้อใด ประเด็นใด หากมิได้มีข้อกังขาหรือเสนอแนะเป็นอย่างอื่น จะถือว่าเป็นการเห็นพ้องด้วย และจะได้นำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป ซึ่งสามารถสรุปผลการประชุมที่เป็นประเด็นสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวกที่ 3)

หลักการ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและข้อวิจารณ์ในด้านหลักการ ซึ่งสามารถแจกแจงเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาควรมีอิสระในการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม แต่ควรควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก

ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าทางวิชาการของสถาบัน การที่สถาบันอุดมศึกษาถูกรับควบคุมหรือมีกฎข้อบังคับปลีกย่อยมากเกินไปทำให้เกิดความไม่คล่องตัวและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านวิชาการ แต่ในขณะเดียวกันหากให้ความอิสระมากโดยไม่มีกลไกของการกำกับจากภายนอกอยู่บ้าง ก็อาจทำให้สถาบันบางแห่งไม่ระมัดระวังให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามสมควร ดังนั้น ความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก จึงเป็นการสร้างสำนึกในความรับผิดชอบและระมัดระวังตนเองในการพัฒนาคุณภาพภายในสถาบันในทุกด้านไปในตัว ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้ทรงคุณวุฒิจึงเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นนี้ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกของการตรวจสอบได้จากภายนอก ในสถาบันของรัฐอาจมีปัญหาอยู่บ้างเพราะสถาบันของรัฐส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการดำเนินการที่ไม่เคยมีผู้มาตรวจสอบ จึงอาจรู้สึกว่าเป็นการเข้าไปจับผิดและเกิดการต่อต้านได้ จึงควรมีมาตรการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถาบันของรัฐที่เปิดดำเนินการไปแล้ว

2. การเข้าไปตรวจสอบการดำเนินการใด ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาควรเป็นไปในรูปของคณะกรรมการซึ่งมาจากหลายฝ่ายและเป็นกลางและเป็นที่ยอมรับของสถาบันด้วย

3. ในเชิงหลักการเห็นว่ามี ความชัดเจนว่าควรทำอะไรและในเชิงประโยชน์นั้น เห็นว่ามีประโยชน์มาก

4. มีความเหมาะสมมากที่จะส่งเสริมให้สถาบันต่าง ๆ พัฒนากลไกการประกันคุณภาพภายในชั้น ตามหลักการของการกำกับดูแลตนเองและมีความเป็นไปได้มาก แต่ควรให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าไปช่วยงานด้วย

5. โดยหลักการควรใช้ระบบเดียวกันทั้งของรัฐและเอกชน แต่ในทางปฏิบัติอาจทำได้ยากเพราะระดับของการพัฒนาแตกต่างกัน

ประเด็นที่ 2 สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในที่มีประสิทธิภาพเพื่อกำกับดูแลคุณภาพของตนเอง

หลักการข้อนี้มุ่งส่งเสริมให้สถาบันมีระบบการกำกับดูแลตนเองในเรื่องของคุณภาพ โดยมีการควบคุมจากภายนอกน้อยที่สุด การรับรองวิทยฐานะหรือคุณภาพของสถาบันจะมุ่งเน้นการพิจารณา

ว่าสถาบันได้จัดให้มีระบบหรือกลไกการประกันคุณภาพไว้อย่างครบถ้วนรัดกุม และมีประสิทธิภาพเพียงใด หากระบบที่จัดทำไว้มีคุณภาพแล้วก็เชื่อว่าคุณภาพโดยรวมของสถาบันจะดีไปด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความคิดเห็นในประเด็นนี้ ดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในขึ้นเอง และให้ดำเนินการประเมินตนเองทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การรับนักศึกษา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ ทั้งนี้ เนื่องจากการนำเกณฑ์หรือระบบการควบคุมตรวจสอบจากภายนอกเพียงอย่างเดียวมาใช้อาจไม่ได้ผลอย่างแท้จริง การคำนึงถึงคุณภาพควรเกิดขึ้นจากความสำนึกของสถาบันเอง

2. หลักการข้อนี้อาจนำไปใช้กับสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ได้เปิดดำเนินการมาแล้ว โดยการเข้าไปพิจารณาเฉพาะระบบการกำกับตรวจสอบ และติดตามการดำเนินการที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีขึ้นแล้วส่งผลให้คุณภาพทางวิชาการของสถาบันดีขึ้นเท่านั้น หากเห็นว่ามี การดำเนินการกำกับตรวจสอบกันอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วก็สามารถให้การรับรองวิทยฐานะได้

วิธีการดำเนินการแบบนี้จะสอดคล้องกับวิธีการที่หน่วยตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการ ของสภาอธิการบดีของอังกฤษได้ทำอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นระบบที่ยังคงไว้ ซึ่งความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษา แต่ทั้งนี้สถาบันจะต้องมีการกำหนดหลักการและเกณฑ์ของกลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่ชัดเจน ซึ่งหากสถาบันใดไม่มีการสร้างระบบนี้ขึ้น ก็อาจใช้วิธีรับรองวิทยฐานะตามเกณฑ์ของการรับรองวิทยฐานะได้

3. ควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในหรือกลไกการควบคุมภายในให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติ โดยเมื่อมีระบบแล้วก็ให้แต่ละสถาบันประเมินตนเอง ซึ่งควรจะเป็นการส่งเสริมให้ดูแลตนเองได้ดี

ประเด็นที่ 3 การมีหน่วยงานกลางขึ้นมารับผิดชอบการดำเนินการและประสานงานด้านมาตรฐานการศึกษาเป็นการเฉพาะ

การมีหน่วยงานกลางขึ้นทำหน้าที่กำกับดูแลกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับควมมีมาตรฐานทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบด้วย ซึ่งหน่วยงานกลางในความหมายนี้ คือ ทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่ตามกฎหมายอยู่แล้วและในปัจจุบันก็ได้ดำเนินการโดยกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างควมมีมาตรฐานกับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดอยู่แล้ว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องดังกล่าวมีดังนี้

1. การให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานกลางนั้น จะต้องระมัดระวังมิให้การดำเนินการเป็นไปในรูปแบบของความเป็นราชการจนเสียความคล่องตัว แต่ควรจัดให้มีการดำเนินการที่มีขั้นตอนน้อย และสะดวกที่สุด

2. อาจจัดให้มืองค์กรอิสระชั้นใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการให้การรับรองวิทยฐานะโดยไม่มีเป็นส่วนราชการ แต่ดำเนินการร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัยภายใต้การสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และเป็นกลางยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 4 รูปแบบการประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นควรนำไปใช้ได้กับทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน

หลักการข้อนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรคำนึงถึงความแตกต่างในหลักการพื้นฐานบางอย่าง ระหว่างสถาบันของรัฐและเอกชนด้วย เช่น แหล่งงบประมาณที่แตกต่างกันระหว่างสถาบันของรัฐและเอกชน หรือวิธีการบริหารที่อาจแตกต่างกันได้ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการดำเนินการไว้ด้วย

2. ระบบการประกันคุณภาพที่จะนำมาใช้ควรคำนึงถึงสถาบันที่ตั้งใหม่หรือสถาบันที่ยังมีความอ่อนแออยู่ด้วย ทั้งของรัฐและเอกชน ระบบนี้ควรเป็นระบบที่ช่วยสถาบันให้สามารถพัฒนาตนเองได้ด้วย

ประเด็นที่ 5 รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เน้นการดำเนินการในเชิงของการกำกับและตรวจสอบ ภายหลังจากที่สถาบันได้ดำเนินการไปแล้ว (Post auditing) มากกว่าการตรวจสอบก่อนแล้วจึงอนุมัติให้ดำเนินการ

ในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

1. การใช้ระบบ post-auditing ไม่ควรจะกำหนดมาตรการที่หุ้มหุ้มเกินไป การตรวจสอบมาตรฐานต่าง ๆ ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้สถาบันสามารถดำเนินการได้ถึงมาตรฐานขั้นต่ำก็เพียงพอแล้ว ส่วนความเป็นเลิศนั้นให้เป็นหน้าที่ของแต่ละสถาบันที่จะใช้ความพยายามเพิ่มเติม ทบวงหรือหน่วยงานกลางไม่ควรเข้าไปควบคุมมาก

2. เห็นด้วยในหลักการแต่ควรมีการกำหนดหลักการ เจาะลึก และวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดปัญหาภายหลัง

ประเด็นที่ 6 บทบาทของที่ประชุมอธิการบดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

1. เห็นด้วยว่าที่ประชุมอธิการบดีควรมีบทบาทในการประกันคุณภาพและควรสร้างความเข้าใจให้ที่ประชุมอธิการบดีเพื่อให้เกิดการยอมรับ ระบบการประกันคุณภาพ และในการนำไปใช้นั้นควรพิจารณาเลือกใช้กับสถาบันที่เหมาะสมก่อนเป็นอันดับแรก ๆ

2. ที่ประชุมอธิการบดีและสมาคมวิชาชีพ ควรมีบทบาทในการเสนอแนะเกณฑ์มาตรฐานด้านต่าง ๆ และเสนอแนะการกำหนดกลไกการประเมิน

3. บทบาทที่สำคัญนั้นควรเป็นที่ประชุมเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งทิศทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศ และกำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพของประเทศด้วย

ประเด็นที่ 7 บทบาทสมาคมวิชาชีพที่มีต่อการประกันคุณภาพ

ในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

1. ควรส่งเสริมสมาคมวิชาชีพเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบและจัดอันดับสถาบัน เนื่องจากหากทบวงดำเนินการเองอาจได้รับการต่อต้านและควรเร่งรัดให้มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของวิชาชีพต่าง ๆ โดยเร็ว

2. สมาคมวิชาชีพควรเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการช่วยดูแลเรื่องคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามามีบทบาทในการทบทวนหรือตรวจสอบการดำเนินการของแต่ละสาขาว่าเป็นอย่างไร แต่ไม่ใช่ก้าวก้าวเพียงแต่จะช่วยทำให้ทราบ แต่สถาบันนั้นอยู่ในตำแหน่งใด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน เช่น เดียวกับในสหรัฐอเมริกา แต่กรณีทบวงไม่ควรเข้าไปทำเอง

3. สมาคมวิชาชีพควรเข้ามามีบทบาทในการรับรองมาตรฐานมากขึ้น มากกว่าที่จะให้ ก.ว. ดำเนินการ จะเป็นผู้ดำเนินการเพราะสมาคมวิชาชีพมีผู้รู้มากกว่า

4. สมาคมวิชาชีพควรมีบทบาททางด้านการควบคุมการออกใบอนุญาตการประกอบอาชีพ (Licensing) มากกว่าการมีบทบาทเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อมิให้เป็นการก้าวกันก้าวกับองค์กรอื่น

5. สมาคมวิชาชีพควรมีบทบาทที่น่าจะเข้าไปร่วมด้วย 2 ทางคือ
การกำหนดเงื่อนไขการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง รัดกุมขึ้น และการให้ข้อแนะนำหรือข้อมูลหรือสะท้อนความต้องการของวงการวิชาชีพต่อคุณภาพของบัณฑิต

สรุป

ในด้านหลักการนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่โดยทั่วไปแล้วเห็นด้วยในหลักการที่เสนอ โดยมีข้อสังเกต และข้อเสนอนั้นต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า ในการดำเนินการตามหลักการที่เสนอนี้จะต้องมีมาตรการทำความเข้าใจ และให้สถาบันต่าง ๆ ยอมรับระบบที่จะให้มีการตรวจสอบจากภายนอก และการตรวจสอบต่าง ๆ ควรทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ยอมรับของสถาบันด้วยและเพื่อเป็นการสร้างความยอมรับ และเหมาะสมกับบริบทของสถาบันมากที่สุดก็ ควรกระตุ้นให้สถาบันต่าง ๆ มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน ทั้งนี้การดำเนินการต่าง ๆ นั้น ควรให้ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมาย เป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแล และประสานการดำเนินการต่าง ๆ แต่ต้องให้มีความคล่องตัวและให้สามารถใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นนี้ กับทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน ส่วนการให้ดำเนินการไปก่อนแล้วค่อยไปตรวจสอบภายหลังนั้น ไม่ควรกำหนดมาตรการการติดตามที่หยาบหยาบมาก แต่ก็ควรมีมาตรการกำกับไว้ให้รัดกุมด้วย

โครงสร้าง

ในประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารเป็นส่วนใหญ่ นั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอนั้นโดยสรุปดังนี้

ประเด็นที่ 1 การให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการด้านมาตรฐานการศึกษา ตามพระราชบัญญัติปฏิบัติราชการทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับประเด็นนี้ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า โดยที่กฎหมายได้กำหนดให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีบทบาท และหน้าที่อยู่แล้ว ก็ควรจะให้คงไว้ต่อไป

ประเด็นที่ 2 การให้ที่ประชุมอธิการบดี มีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา ในประเด็นนี้ที่ประชุมเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งและเห็นว่าต้องปรับปรุงบทบาทของที่ประชุมอธิการบดีให้สอดคล้องกับแนวทางที่เสนอด้วย

ประเด็นที่ 3 อำนาจหน้าที่ของสมาคมวิชาชีพ

ในประเด็นนี้โดยหลักการแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยเป็นส่วนมากที่สมาคมวิชาชีพควรเข้ามามีบทบาทในการประกันคุณภาพหรือการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพอยู่ด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ

1. สมาคมวิชาชีพควรมีบทบาทในการออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ แต่ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง
2. ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนในรูปแบบที่นำเสนอว่าสมาคมวิชาชีพในเมืองไทยควรมีบทบาทอย่างไร
3. สมาคมวิชาชีพควรมีบทบาทในการสะท้อนมาตรฐานของวิชาชีพในเชิงวิชาการให้กับสถาบันการศึกษา แต่ไม่ควรนำเอาเกณฑ์ของการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพมาปะปนกับเกณฑ์มาตรฐานของการเรียนการสอน

ประเด็นที่ 4 บทบาทของสำนักงานประมาณในการกำกับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

ประเด็นนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความเห็นคัดค้านโดยชัดเจนแต่ได้ให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะและข้อสังเกต ดังนี้

1. ต้องมีความชัดเจนว่าการใช้กลไกงบประมาณ เพื่อการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา นั้น จะใช้ในเชิงสนับสนุนหรือลงโทษ และจะใช้อะไรเป็นเครื่องวัดที่ชัดเจน
2. การใช้มาตรการด้านงบประมาณนั้นอาจกระทำในรูปการให้เงินอุดหนุนการวิจัยแก่สถาบันที่มีการประเมินผลหลักสูตรอย่างเหมาะสมแล้ว เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง
3. การที่จะให้การรับรองวิทยฐานะนั้นไม่ควรใช้มาตรการปลักข้อจรรยาบรรณเกินไปการมีข้อพิจารณาปลักข้อจรรยาบรรณมากเกินไปอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการได้
4. สำนักงานประมาณควรจัดสรรงบประมาณให้ในรูปของ Block grant และถ้าไปได้ควรเป็นคราวละหลาย ๆ ปี เพราะการใช้เงินบางครั้งต้องวางแผนระยะยาว การมีไกล แต่การให้เงินอาจจะขอขยให้ทีละปี ซึ่งจะทำได้ดำเนินการได้คุณภาพดีกว่า ซึ่งเรื่องนี้คณะอนุกรรมการที่ไปตรวจเยี่ยมก็ควรจะต้องประกอบด้วยองค์กรที่เกี่ยวข้องหลาย เช่น จากสำนักงานประมาณ ที่ประชุมอธิการบดี และสมาคมวิชาชีพ เป็นต้น แต่ทั้งนี้การรายต่าง ๆ ไม่ควรให้หุ้มหือม เช่น รายงานประจำปีก็ไม่น่าจะเน้นมาก สมควรจะให้เป็นเรื่องของการรายงานกันภายในของแต่ละแห่ง

และประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเป็นห่วงมาก คือ วิธีการปฏิบัติที่ต้องมีการประเมินผลการดำเนินการ ซึ่งอาจมีปัญหาและข้อขัดแย้งมาก

ประเด็นที่ 5 บทบาทหน้าที่ของหน่วยวิจัยสถาบันของแต่ละสถาบันบนพื้นฐานของการกำกับดูแลด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้วยตนเองของแต่ละสถาบัน หน่วยวิจัยสถาบันจะมีบทบาทมากในการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินผลการดำเนินการด้านต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแบบศึกษาตนเองซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตนเองของหน่วยวิจัยสถาบันจะใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงคุณภาพการดำเนินการต่อไป

ในประเด็นนี้ผู้ทรงคุณวุฒิไม่ได้มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ และเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยสถาบัน แต่มีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากจะให้หน่วยวิจัยสถาบันทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ต้องกำหนดให้แต่ละสถาบันมีหน่วยวิจัยสถาบัน และมีการมอบหน้าที่ให้เป็นการเฉพาะ เพราะขณะนี้บางแห่งได้ยกเลิกหน่วยวิจัยสถาบันกลางแล้ว โดยให้แต่ละคณะจัดทำเอง การส่งเสริมให้หน่วยวิจัยสถาบันทำการประเมินสถาบันเป็นสิ่งที่ดี ทบวงน่าจะสนับสนุนคล้าย ๆ กับให้เป็นเครื่องมือร่วมต่อไป ซึ่งโดยหลักการแล้วทุกมหาวิทยาลัยจะต้องมีการประเมินตนเอง ซึ่งเรื่องนี้อาจต้องขอความคิดเห็นให้กับที่ประชุมอธิการบดีก่อน โดยมุ่งให้ยอมรับระบบที่ให้หน่วยวิจัยสถาบันทำการประเมินและวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นให้ส่งผลการประเมินให้ทบวงทราบก่อน คิดว่ามหาวิทยาลัยเก่า ๆ หรือหลักสูตรเก่า ๆ ที่มีอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยคงไม่ยากให้เข้าไปรับรอง และถ้าพูดถึงการจะเข้าไปประเมินเขาคงไม่ยอมรับ

สรุป

ในด้านโครงสร้างการบริหารนี้ถือว่าโดยสรุปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับการให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการดำเนินการ โดยเห็นควรให้ที่ประชุมอธิการบดี และสมาคมวิชาชีพเข้ามามีบทบาทร่วมด้วย การใช้ระบบงบประมาณมากำกับดูแลคุณภาพการศึกษานั้นน่าจะทำได้ในเชิงของการสนับสนุนมากกว่าลึงโทษ แต่ก็ไม่ควรมีลักษณะปลักย้อจนเกินไป การจัดสรรเงินเป็นแบบเงินอุดหนุนทั่วไปจะเหมาะสมคล่องตัวกว่า นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับการเพิ่มหรือกำหนดบทบาทของหน่วยวิจัยสถาบันในการประกันคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจนขึ้น

วิธีดำเนินการ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการตามหลักการที่นำเสนอ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ และกลไกการเปิดสอน

หลักสูตร

ประเด็นนี้ที่ประชุมได้มีข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และเห็นด้วยว่าสมควรให้เป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยอยู่ตามที่เสนอไว้

แต่มีข้อสังเกตว่าควรลดขั้นตอนต่าง ๆ ลงบ้าง และอย่าให้เป็นระบบราชการจนเสียความคล่องตัว

ประเด็นที่ 2 กลไกการควบคุมคุณภาพ

ประเด็นนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับหลักการและวิธีการที่นำเสนอแต่เห็นควรให้มีการแยกแยะว่าจะใช้วิธีใดกับสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการไปแล้ว และสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดใหม่และน่าจะระบุให้ชัดเจนว่า แต่ละแบบมีความเหมาะสมอย่างไรด้วย

2. ควรมีมาตรการการควบคุมคุณภาพของหลักสูตรที่เปิดไปแล้วด้วยว่าควรจะให้ดำเนินการอย่างไร เพราะอาจมีปัญหาในการดำเนินการได้ เนื่องจากหลักสูตรเก่าได้เปิดใช้มานานแล้วจะเข้าไปประเมิน หรือไปรับรองอีกคงยาก คงต้องคิดมาตรการต่าง ๆ ไว้ด้วย แต่ถ้าเป็นหลักสูตรใหม่คงไม่ยาก ควรมีการแยกแยะวิธีปฏิบัติระหว่างหลักสูตรเก่ากับใหม่ให้ชัดเจน ซึ่งเก่าที่เสนอมายังไม่ระบุชัดเจนว่าจะใช้วิธีใดกับหลักสูตรเก่า วิธีใดกับหลักสูตรใหม่

3. ควรขยายความคิดในเรื่องของระบบการประกันคุณภาพและการรับรองวิทยฐานะรวมทั้งระบบการกระตุ้นให้สถาบันสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในขึ้นเอง ให้ที่ประชุมอธิการบดีของไทยยอมรับในหลักการ ส่วนการดำเนินการนั้นอาจต้องคัดเลือกบางสถาบันมาทดลองใช้ในระยะแรก

4. ในปัจจุบันมีมาตรการต่าง ๆ ได้ใช้ในการกำกับดูแลคุณภาพอยู่บ้างแล้วจะต้องแบ่งแยกหรือแจกแจงให้ชัดระหว่างมาตรการที่เคยทำแล้วหรือกำลังทำอยู่กับมาตรการที่ต้องพัฒนาขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

5. เครื่องมือที่ใช้ในระบบการประกันคุณภาพแบบที่ใช้วิธีการให้การรับรองวิทยฐานะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เสนอมานี้ คือ แบบศึกษาตนเอง (self study) นั้น ในระยะแรกทบวงมหา-

วิทยาลัยควรจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้แต่ละสถาบันใช้

6. ในการนำระบบไปใช้ควรคำนึงถึง บริบทของสถาบันต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน ด้วย อาจจะเป็น ขนาด อายุของสถาบัน หรือความสมบูรณ์แบบของสถาบันเป็นต้น และควรสร้าง แรงจูงใจให้มีการนำไปใช้ด้วย ทั้งนี้อาจจะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไข ในการดำเนินการไว้ด้วย และถ้าประเมินแล้วไม่ผ่านก็น่าจะคำนึงด้วยว่าจะให้โอกาสเขารับการพิจารณาอีก ภายในเวลาเมื่อใด

7. ในการกำหนดมาตรฐานนั้น ควรกำหนดในลักษณะของมาตรฐานขั้นต่ำจะดีกว่าแล้ว ปลอ่ยให้สถาบันต่าง ๆ พัฒนาความเป็นเลิศของตนเองได้ตามที่ต้องการ

8. การควบคุมคุณภาพของสถาบันประการหนึ่งคือดูจากผลงานวิจัยว่ามีคุณภาพหรือไม่ เพราะถ้าผลงานวิจัยของสถาบันดีก็จะเป็นเครื่องประกันในเรื่องคุณภาพของอาจารย์ว่ามีความ สามารถอย่างไร และเห็นด้วยว่าสมาคมวิชาชีพควรเข้ามามีบทบาทในการรับรองวิทยฐานะด้วย แต่ที่จะให้สมาคมวิชาชีพไปดูแลการเรียนการสอนด้วยคงไม่ได้เพราะไม่ใช่หน้าที่ และคงจะไม่มี ความรู้ความสามารถพอ

9. การจัดทำแบบศึกษาตนเองแล้วทำการประเมินนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่เรื่องการตรวจ- เชื่อม นั้น ไม่ค่อยแน่ใจว่าจะทำได้เพราะเป็นเรื่องที่ไวต่อความรู้สึกมาก ดังนั้นในการนำไปใช้ จึงอยากให้มีมาตรการที่ชัดเจนว่า ในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยนั้นจะต้องทำอย่างไร โดย เฉพาะอย่างยิ่งความเป็นกลางของผู้ทรงคุณวุฒิ

10. ควรให้คำจำกัดความคำว่า "รูปแบบ" กับ "คุณภาพการศึกษา" ให้ชัดเจน และ ยิ่งคงถือว่าคุณภาพการศึกษาของอุดมศึกษาที่หมายถึงความในนั้นนั้น ต้องการให้ครบถ้วนตามพันธกิจ ทุกอย่างหรือไม่

11. ยังมีได้เสนอไว้ว่าระบบนี้จะบังคับใช้กับทุกแห่งหรือไม่ หรือเป็นระบบสมัครใจยังมีได้ระบุไว้ และอยากเห็นการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ทำอยู่ขณะนี้ และอะไรที่ใหม่เพิ่มเข้ามา และถ้าสามารถวิเคราะห์จุดบกพร่องต่าง ๆ ทั้งการติดตาม และกำกับต่าง ๆ ได้ก็จะดี

12. ควรมีการเสนอตัวอย่างไว้ด้วยว่าสถาบันควรมีกฎเกณฑ์อย่างไรในการประกันคุณภาพ ทำอย่างไรระดับภาควิชา คณะ จนถึงระดับสถาบันจึงจะมีการประกันคุณภาพ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ

13. ระบบการประกันคุณภาพที่จะนำมาใช้ต้องดูด้วยว่าเราอยู่ในระบบการปกครองใด สำหรับในประเทศไทยคงต้องหันมาดูแลเรื่องวัฒนธรรมด้วย คนที่จะเข้ามาเป็นกรรมการจะต้องมี ลักษณะแบบใดที่คนจะยอมรับกันได้ และมีข้อจำกัดอย่างไรที่เหมาะสมกับคนไทยและวัฒนธรรมไทย

14. รูปแบบที่เสนอนี้หากใช้กับสถาบันที่ตั้งใหม่ก็ไม่น่าจะมีปัญหา แต่สำหรับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่ตั้งมานานแล้วไม่ว่าจะของรัฐหรือเอกชนก็ตาม ไม่น่าจะจําว่าจะรับรองฐานะอย่างไร อสภาก็ช้ชยให้ชัดเจนขึ้น

ประเด็นที่ 3 บทบาทของสมาคมวิชาชีพต่อวิธั้ดำเนินการ

1. ปัจจุบัน กว. มีหน้าที่ออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว กว. ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น สมาคมวิชาชีพจึงน่าจะเข้ามามีบทบาทด้านนี้แทน และน่าจะแสวงหาลู่ทางที่จะให้สมาคมวิชาชีพต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในการรับรองสถาบันไทยด้วย

2. ควรส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพเข้าร่วมประเมินสถาบันและจัดอันดับ (rating) มาตรฐานของสถาบันมากกว่าที่จะให้ทบวงเข้าไปเป็นผู้ประเมินเองเพราะอาจได้รับการต่อต้านได้

3. สมาคมวิชาชีพควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของวิชาชีพต่าง ๆ มากขึ้นและควรเร่งรัดทำโดยเร็ว เพื่อให้แต่ละวิชาชีพมีมาตรฐานยิ่งขึ้น

4. ในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบัน ควรมีผู้แทนจากสมาคมวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย

5. สมาคมวิชาชีพควรจะมีบทบาทในการประกันคุณภาพมากแม้กระทั่งการเสนอแนะการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

ประเด็นที่ 4 กลไกการติดตามผลการดำเนินการ

ในประเด็นนี้มีความคิดเห็นดังนี้

1. ในการใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพเป็นตัวประเมินผลการดำเนินงานนั้น เห็นควรกำหนดให้ชี้ว่าจะใช้ประโยชน์ในลักษณะใดและใครเป็นผู้ดำเนินการ

2. กลไกการติดตามผลการดำเนินการที่เป็นลักษณะตรวจสอบภายหลัง ไม่ควรหุ่หมิมไม่ควรเติมข้อปลีกย่อยมากเกินไป ควรจะตรวจสอบในเชิงของมาตรฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น ส่วนความเป็นเลิศนั้นให้เป็นเรื่องของแต่ละมหาวิทยาลัยจะไปจัดการเอาเอง ไม่ควรแม้แต่จะเข้าไปจัดอันดับสถาบัน

สรุป

กล่าวโดยสรุปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยในหลักการของรูปแบบและวิธีการของการประกันคุณภาพการศึกษาที่น่าเสนอ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือควรมีการกำหนดวิธีดำเนินการระหว่างสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการไปแล้วกับหลักสูตรใหม่ให้ชัด พร้อมทั้งควรขยายความคิดเรื่องกลไกการรับรองวิทยฐานะ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าเสนอให้ที่ประชุมอธิการบดีและสถาบันต่าง ๆ สอรับด้วย และในทางปฏิบัตินั้น ทบวงควรเป็นผู้ริเริ่มจัดทำรายละเอียดและกำหนดวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ในเบื้องต้นไปก่อน จากนั้นจึงค่อยพัฒนาต่อไป แต่ทั้งนี้การกำหนดวิธีการดำเนินการต่างๆ ควรคำนึงถึงบริบทของสถาบันและความเหมาะสมเรื่องเวลาที่จะนำไปใช้ไว้ด้วย สำหรับเกณฑ์การดำเนินการต่าง ๆ นั้น ควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำก็พอแล้ว นอกจากนี้ก็ยิ่งแสดงความเป็นห่วงเรื่องความยอมรับในตัวผู้ทรงคุณวุฒิที่จะไปทำหน้าที่ตรวจเยี่ยมสถาบันอีกด้วย

เกณฑ์

ในการดำเนินการตามรูปแบบการประกันคุณภาพที่น่าเสนอจะต้องมีการพัฒนาเกณฑ์การดำเนินการขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบในการดำเนินการ เกณฑ์เหล่านี้จำเป็นต้องกำหนดขึ้นตามสภาวะที่เป็นจริง และตามความเหมาะสมโดยรวบรวมจากความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์เพื่อประกอบการดำเนินการดังนี้

1. เกณฑ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการพิจารณาควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำมากกว่า และทบวงควรพัฒนาเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นเกณฑ์เชิงพัฒนา โดยมีข้อยกเว้นในกรณีที่มีสภาพการที่ต่างกัน ทั้งนี้ถึงแม้จะกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำแล้วแต่ยังจำเป็นที่จะต้องดูด้วยว่า บริบทของแต่ละสถาบันเป็นอย่างไร ซึ่งควรนำมาเป็นข้อพิจารณาด้วยในการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในระบบการประกันคุณภาพนั้นในทางปฏิบัติน่าจะเก็บข้อมูลจากทุกสถาบันมาประกอบการพิจารณา โดยนำข้อมูลนั้นมาประเมินให้ชัดเจน เช่นที่ผ่านมามีทั้งสถาบันของรัฐและเอกชนมีการดำเนินการได้ครบถ้วนตามเกณฑ์มากน้อยเพียงไร มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง
2. เกณฑ์มาตรฐานที่ทบวงกำหนดไว้ให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนปฏิบัติเวลานั้นนับว่ามีความเหมาะสม แต่วิธีดำเนินการมักจะมีปัญหาอยู่ที่ตัวบุคคล ที่ทำหน้าที่ในรูปคณะกรรมการที่ต้องเป็นคนที่ดูอะไรด้วยความเป็นกลางจริง ๆ และติดตามมาตรฐานจริง ๆ ถ้าตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่เป็นกลางก็คงไม่ได้ผล

3. องค์ประกอบของคณะกรรมการที่จะทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะควรชัดเจนว่ามาจากหน่วยใดบ้าง และควรระบุด้วยว่าจะให้ที่ประชุมอธิการบดีหรือสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ มีบทบาทในการรับรองวิทยฐานะมากน้อยเพียงใด

4. สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ความจริงก็มีระบบของการกำกับดูแลมาตรฐานอยู่แล้ว วิธีการที่รัฐให้การรับรองวิทยฐานะนั้น กล่าวได้ว่ามีเกณฑ์กำกับอยู่แล้ว เช่น การกำหนดอัตรากำลังจำนวนและคุณภาพของอาจารย์ การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ก็มีการพิจารณาตามขั้นตอนและข้อกำหนดที่ชัดเจน ซึ่งแต่ก่อนการเปิดดำเนินการหลักสูตรก็ต้องมีการแต่งตั้งกรรมการ แต่เดี๋ยวนี้ก็มอบให้มหาวิทยาลัยไปดูแลแล้ว ดังนั้นความจริงแล้วระบบการรับรองวิทยฐานะสำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐมีอยู่แต่ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจนยังคงเอาไปฝากไปแฝงไว้ตามจุดต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นที่ผ่านมาใช้ระบบการรับรองวิทยฐานะมาโดยตลอด และไม่เคยมีปัญหาเรื่องการไปตรวจเยี่ยม แต่สถาบันของรัฐนั้นเนื่องจากรัฐเป็นผู้ดำเนินการเป็นผู้บริหารและเป็นผู้สนับสนุน จึงไม่ได้มีการเข้าไปติดตามปล่อยให้ดำเนินการไป โดยถือว่าทุกคนที่ทำงานอยู่เป็นพนักงานของรัฐ ดังนั้น ระบบการรับรองวิทยฐานะจึงกระท่อนกระถ่นเป็นจุด ๆ

5. การรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น มีทั้งระดับสถาบันและระดับหลักสูตร แต่เกณฑ์อาจไม่สมบูรณ์เท่าที่นำเสนอมา ไม่เห็นด้วยกับการที่ทบวงจะมากำหนดหน้าที่ เป็นหน่วยปฏิบัติการทั้งหมด ทบวงควรมีหน้าที่หลัก ๆ คือ

5.1 กำกับนโยบายและแผนในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ว่าการดำเนินการต่าง ๆ ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ และประชาชนหรือไม่

5.2 ด้านการกำหนดมาตรฐานนั้นโดยหลักการแล้ว เอกภาพค่ามาตรฐานจะต้องมี แต่ต้องเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ไม่ใช่ขั้นสูง และการกำกับดูแลแบบตรวจสอบภายหลังนั้น ไม่ควรกำหนดมาตรการหรือวิธีการที่หยาบหยาบ ไม่ควรกำหนดโน้มนำหนดนี้ การกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ควรเป็นเกณฑ์เชิงมาตรฐาน และตรวจสอบว่าถึงเกณฑ์ขั้นต่ำหรือไม่เท่านั้น เพื่อที่จะบอกได้ว่า มหาวิทยาลัยที่ทบวงรับรองนั้นอย่างน้อยก็ได้มาตรฐานขั้นต่ำ การรับรองมาตรฐานนั้นเป็นแต่เพียงการประกันคุณภาพในแง่ของมาตรฐานขั้นต่ำที่ยอมรับได้

6. การใช้เกณฑ์ทางด้านงบประมาณหรือเงินเป็นตัวกำกับมาตรฐานนั้นดูว่าจะไม่เหมาะสมและเป็นเรื่องจุกจิก น่าจะเน้นเฉพาะทางด้านวิชาการ นอกจากนี้ยังมีข้อโต้แย้งในการพิจารณาได้ง่าย

7. ในกรณีของสมาคมวิชาชีพนั้นไม่ควรเอาเกณฑ์การให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพมาบังคับทางด้านวิชาการมิเช่นนั้นจะยุ่ง แต่อาจให้มีผู้แทนมาได้เพื่อช่วยสะท้อนความต้องการของวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของทบวงได้ในประเทศไทยทางด้านวิชาชีพนั้นยังไม่มีระบบการรับรองวิชาชีพจริง ๆ สิ่งที่น่าจะคำนึงถึงในเรื่องเกณฑ์ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอยู่ในกรอบของมาตรฐานคุณภาพที่ยอมรับได้

8. ในการรับรองวิทยฐานะหรือการประกันคุณภาพการศึกษานั้น เป็นไปได้หรือไม่ว่าสำหรับสถาบันเก่า ถ้าจะเริ่มจากระบบ ตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพแบบที่อังกฤษทำอยู่ โดยเมื่อมีการกระจายอำนาจการดำเนินการด้านหลักสูตร และการเรียนการสอนและการประเมินผลทางวิชาการตามเกณฑ์ไปแล้วก็ให้ดำเนินการไป จากนั้นค่อยพิจารณาว่าสถาบันได้มีกลไกการควบคุมดูแลมาตรฐานอย่างไร ถ้าเชื่อถือได้ก็ยอมรับ และให้การรับรองวิทยฐานะได้

9. วิทยานิพนธ์นี้จะช่วยได้มากในการชี้ให้เห็นถึงเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องมีการติดตามดูแลชี้ให้เห็นถึงวิธีการสร้างกลไกขึ้นมาเองของสถาบัน ถ้าวันหนึ่งรัฐและเอกชนมีกลไกการควบคุมคุณภาพที่เป็นของตนเองแล้ว ทบวงก็เป็นแต่เพียงไปประเมินเป็นครั้งคราวว่ากลไกที่สถาบันทำอยู่มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร ซึ่งหากทำอย่างนี้แล้วจะไม่มีปัญหา เพราะไม่ไปกระทบรายละเอียด ดูกลไกแล้วก็จะบอกได้ว่าผลการดำเนินการเป็นอย่างไร

10. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัย มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การประเมินหรือหลักสูตรขึ้นเอง โดยมีการประเมินทุก 5 ปี และใช้กรรมการทั้งภายในและภายนอกเป็นผู้ประเมินในขณะนั้นมีการประเมินหลักสูตรโดยให้อาจารย์ในสาขาเป็นผู้รวบรวมข้อมูล และดำเนินการร่วมกับสำนักวิชาการ ซึ่งกรณีนี้หากให้มีการเข้าไปดูกลไกก็ได้เช่นกัน

11. การใช้เกณฑ์การวัดสมรรถภาพทางการเงินนั้นหากนำมาใช้จริงกับสถาบันอุดมศึกษา เอกชนจะกลายเป็นการเพิ่มงานเอกสารถ้าจะให้เหมาะสมก็คือหลักการดูแลตนเอง ควบคุมคุณภาพตนเอง สำหรับกรณี pre หรือ post auditing นั้น เห็นว่าควรกำหนดเป็นเกณฑ์ไว้ว่าถ้าจะเปิดจะต้องมีความพร้อมอะไรบ้าง แต่ไม่ควรกำหนดไว้ตายตัวว่าต้องให้มีพร้อมก่อนจึงจะเปิดได้ ควรมีความยืดหยุ่นให้กับสถาบันที่เปิดใหม่ทั้งนี้ในการดำเนินการนั้นคงจะต้องใช้เวลาบ้าง และจะต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องด้วย

สรุป

โดยสรุปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับแนวทางการกำหนดเกณฑ์ที่เสนอโดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ การกำหนดเกณฑ์ใด ๆ ควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทสถาบัน ทบวงมหาวิทยาลัยไม่ควรเข้าไปกำกับดูแลมาก แนวทางปฏิบัติและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น ควรให้สถาบันคิดจัดทำขึ้นเองด้วย ส่วนการที่จะให้การรับรองวิทยฐานะนั้นเห็นควรใช้ระบบการตรวจสอบระบบการควบคุมภายในสำหรับสถาบันเก่าโดยทบวงจะดำเนินการเพียงการตรวจสอบกลไกการดำเนินการด้านการควบคุมคุณภาพเท่านั้น นอกจากนี้ยังเห็นว่าการใช้เกณฑ์วัดสมรรถภาพทางการเงินนั้นอาจยุ่งยากและมีงานเพิ่มขึ้นมาก และเกณฑ์การดำเนินการในลักษณะให้เปิดดำเนินการไปก่อนแล้วตรวจสอบภายหลังนั้น ก็ควรกำหนดเกณฑ์ความพร้อมต่าง ๆ ให้ชัดเจนด้วย

ความคิดเห็นทั้ง 4 ด้านที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและได้สรุปไว้ในแต่ละประเด็น จะได้นำไปพิจารณาประกอบกับผลการตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2

สรุปข้อมูลเชิงปริมาณจากการออกแบบสอบถามแบบมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็น

ตามแนวทางของลิเกอร์ต์

แบบสอบถามในส่วนที่ 2 มีทั้งหมด 4 หัวข้อหลัก คือ 1) หลักการ 2) โครงสร้างการบริหาร 3) วิชาการ 4) หลักเกณฑ์ นอกจากนี้ในแต่ละส่วนยังมีคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (แบบสอบถามดูได้ในภาคผนวกที่ 2)

จากการส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 60 ชุด ปรากฏว่าได้กลับมาจำนวน 41 ชุด คิดเป็นร้อยละ 68 ของทั้งหมด นอกจากนี้แล้วผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบแบบสอบถามบางท่านมิได้ตอบแบบสอบถามครบทุกข้อ ดังนั้น จำนวนประชากรที่ตอบคำถามในแต่ละข้ออาจแตกต่างกันบ้าง ซึ่งมีแต่เพียงส่วนน้อย

ผลการตอบแบบสอบถามของแต่ละข้อได้นำมาประมวลแล้วหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อจากนั้นได้นำค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยรวมของหัวข้อหลักทั้งนี้ เพื่อนำผลทั้งค่าเฉลี่ยของข้อย่อย และค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านมาวิเคราะห์ต่อไป รวมทั้งพิจารณาลักษณะการกระจายของข้อมูลจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วย

ในการคำนวณค่าทางสถิตินี้ จะคำนวณหาค่าเฉพาะค่าตัวกลางเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่านั้น เนื่องจากข้อมูลมีจำนวนไม่มาก และผลของค่าตัวกลางเฉลี่ยในแต่ละข้อที่ได้รับไม่แตกต่างกันมากนัก

ผลการตอบแบบสอบถามและค่าสถิติที่คำนวณได้ มีดังต่อไปนี้ (รายละเอียดสรุปของการตอบแบบสอบถามดูได้จากภาคผนวกที่ 2)

ด้านหลักการ ได้ออกแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 12 ข้อย่อย พร้อมทั้งแบบสอบถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมหลักการที่น่าเสนอ ผลการตอบแบบสอบถามและความคิดเห็นจากการประชุมเป็นดังนี้ (ตารางที่ 57)

1. ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามของทุกข้อมีดังนี้
 - ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 3.74$
 - ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 3.48$
2. ค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อย่อยที่มีค่า = 4.00 มี 2 ข้อ

3. ค่าเฉลี่ยของข้อข้อข้อข้ออยู่ในระดับต่ำกว่า 3.00 มี 1 ข้อ คือ

ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 2.90$

4. ค่าเฉลี่ยของข้อข้อข้อด้านความเหมาะสมที่มีค่าใกล้เคียงกับ 3.00 มี 1 ข้อ คือ 3.02

จากค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามรวมของทุกข้อที่ได้แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนมาก

เห็นว่าในด้านหลักการที่น่าเสนอมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงมากในการนำไปใช้ และมีข้อที่ได้ค่าเฉลี่ย 4.00 ถึง 2 ข้อ คือข้อที่ว่าด้วยความอิสระของสถาบันต้องควบคู่ไปกับการพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอกด้วย และอีกข้อคือรัฐควรจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานงานและติดตามให้มีกลไกที่เหมาะสมในการดูแลคุณภาพ ซึ่งแสดงว่ามีความเห็นด้วยเป็นอย่างมากที่สุด ส่วนกรณีข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ยังอยู่ในเกณฑ์สูงแต่ค่อนข้างต่ำคือ 3.02 มีเพียง 1 ข้อ คือ "ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นควรมีลักษณะเป็นการติดตามตรวจสอบคุณภาพการดำเนินการภายหลังจากการเปิดดำเนินการหลักสูตรไปแล้ว (Post auditing) มากกว่าการตรวจสอบความพร้อมก่อนเปิดดำเนินการ (Pre auditing) เพื่อให้สถาบันมีอิสระในการดำเนินการได้ระดับหนึ่ง" ซึ่งในประเด็นนี้หากพิจารณาประกอบกับความเห็นอื่นประกอบด้วยแล้วก็จะเห็นได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยในหลักการดังกล่าว เพียงแต่มีข้อสังเกตในเชิงปฏิบัติเพิ่มเติมเท่านั้น เช่น

1. ควรกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขว่าถ้าทำไม่ได้ตามเกณฑ์ ก็จะมีมาตรการที่แก้ไขได้ โดยเด็ดขาดจึงจะได้ผล แต่ถ้ามีความหย่อนยานไม่เอาจริงก็จะกระทบคุณภาพ

2. ควรมีการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจว่าการดำเนินการหลักสูตรในระยะแรกนั้นมีความพร้อมระดับหนึ่งแล้วค่อยทำ Post auditing ในเวลาที่เหมาะสม สำหรับสถาบันใหม่ ๆ

ด้านความเป็นไปได้นี้มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00 1 ข้อ ($\bar{X} = 2.90$) คือ "รัฐควรให้แรงจูงใจด้านการเงิน และงบประมาณแก่สถาบันที่จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน" ซึ่งแสดงว่ามีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้น้อย ที่จะดำเนินการแต่ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิก็เห็นว่ามีเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.51$) ที่จะให้ดำเนินการดังกล่าว ซึ่งแสดงว่าถึงแม้จะเห็นว่ามีเหมาะสมมากก็ตาม แต่ก็คิดว่าน่าจะมีปัญหาในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นจากการประชุมที่เห็นว่าโอกาสจะเป็นไปได้นั้นน้อยและอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องนำไปพิจารณาต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการที่ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของหัวข้อ "หลักการ" มีค่าถึง 3.74 และความเป็นไปได้มีค่า 3.48 นั้นถือว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงมาก ประกอบกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นนี้ไม่ได้มีข้อโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วยโดยชัดเจนเป็นแต่เพียงข้อสังเกตเท่านั้น ประกอบกับความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก มีการกระจายของความคิดเห็นน้อย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในด้านหลักการที่นำเสนอนี้ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูง พร้อมข้อสังเกตด้านการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการประกันคุณภาพว่ามีความเป็นไปได้น้อย ถึงแม้จะเห็นว่ามีความเหมาะสมมากก็ตาม ซึ่งจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรูปแบบการประกันคุณภาพต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 57 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับหลักการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษา (Autonomy) หวังมีความคู่ไป กับความสามารถตรวจสอบได้จากภายนอก (Accountability) เพื่อเป็นหลักประกันว่าสถาบันอุดมศึกษาได้ทำหน้าที่ที่พึงมีต่อสังคม อย่างเหมาะสม	4.00	0.00	3.51	0.49
2. รัฐควรจัดให้มีหน่วยงานกลางเป็นตัวแทนของสังคมในการทำหน้าที่ ประสานงานและติดตามให้มีกลไกที่เหมาะสมในการดูแลคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา	4.00	0.00	3.61	0.65
3. หน่วยงานอิสระที่เกิดจากการรวมตัวของสถาบันอุดมศึกษาเอง เช่น ที่ประชุมอธิการบดี สมาคมสถาบันอุดมศึกษา เอกชนควรมี บทบาทที่ชัดเจนขึ้นในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา	3.80	0.40	3.51	0.66
4. หน่วยงานอิสระที่เกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการวิชาชีพ เฉพาะทาง เช่น สมาคมนักวิชาชีพต่าง ๆ ควรมีบทบาทที่ชัดเจนขึ้น ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา	3.61	0.49	3.22	0.75
5. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนามันควรเน้นให้สถาบัน อุดมศึกษามีกลไกภายในในการศึกษาและประเมินตนเอง (Self-study/Self-evaluation) เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักการของการกำกับดูแลตนเอง (Self-regulation)	3.90	0.30	3.46	0.68
6. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนามันควรใช้กับทั้งสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน	3.90	0.30	3.41	0.67

ตารางที่ 57 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	X	SD	X	SD
7. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้น ควรมีลักษณะเป็นการติดตามตรวจสอบคุณภาพการดำเนินการภายหลังจากการเปิดดำเนินการหลักสัตรไปแล้ว (Post auditing) มากกว่าการตรวจสอบความพร้อมก่อนเปิดดำเนินการ (Pre-auditing) เพื่อให้สถาบันมีอิสระในการดำเนินงานในระดับหนึ่ง	3.02	0.81	3.41	0.66
8. รัฐควรให้แรงจูงใจด้านการเงินและงบประมาณแก่สถาบันที่จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน	3.51	0.91	2.90	0.92
9. สถาบันอุดมศึกษาควรมีการจัดตั้งหน่วยงานและบุคลากรภายในชั้นรับผิดชอบการกำกับดูแลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเป็นการเฉพาะ	3.71	0.63	3.51	0.50
10. ควรมีการประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในแต่ละสถาบัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องอันเป็นไปตามหลักการของการให้มีการประเมินผลการดำเนินการโดยเพื่อนร่วมวิชาชีพ (Peer review)	3.71	0.45	3.51	0.67
11. ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษานั้นควรประเมินทั้งความพร้อมในเชิงกระบวนการ (Process evaluation) ควบคู่ไปกับการประเมินคุณภาพของผลผลิต (Outcome evaluation)	3.80	0.40	3.39	0.49
12. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นควรครอบคลุมคุณภาพทั้งในระดับสถาบัน (Institutional evaluation) และในระดับหลักสูตร (Program evaluation)	3.90	0.30	3.71	0.45
ค่าเฉลี่ยรวม	3.74		3.48	

ด้านโครงสร้างการบริหาร ได้ออกแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 13 ข้อ พร้อมทั้งคำถามปลายเปิดที่ครอบคลุมประเด็นโครงสร้างและการบริหารตามรูปแบบที่ได้นำเสนอ ให้พิจารณาผลการตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นจากการประชุมเป็นดังนี้ (ดูตารางที่ 58)

1. ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามทุกข้อ คือ
ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 3.57$
ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 3.37$
2. ค่าเฉลี่ยของข้อย่อยที่มีค่า = 4.00
ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 4.00$ มี 2 ข้อ
3. ค่าเฉลี่ยของข้อย่อยที่อยู่ในระดับต่ำกว่า 3 มี 1 ข้อ คือ
ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 2.90$

กล่าวได้ว่าโดยทั่วไปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า โครงสร้างการบริหารที่นำเสนอให้พิจารณา มีความเหมาะสมมาก และมีความเป็นไปได้สูง

ข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) คือ "การส่งเสริมและประสานงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของตนเองที่มีประสิทธิภาพ และการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อติดตามผลการจัดการศึกษาในหลักสูตรหรือสาขาวิชาต่าง ๆ"

จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องนี้ แสดงว่ามีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในการที่จะต้องส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการประกันคุณภาพภายในตนเอง และควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อติดตามผลการดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ทั้งได้มีความคิดเห็นจากการประชุมและการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิดสนับสนุนในข้อนี้เป็นอย่างมากซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในขึ้นเอง และให้ดำเนินการประเมินตนเองทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การรับนักศึกษา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ ทั้งนี้ เนื่องจากการนำเกณฑ์ หรือระบบการควบคุมตรวจสอบจากภายนอกเพียงอย่างเดียวมาใช้อาจไม่ได้ผลอย่างแท้จริง การคำนึงถึงคุณภาพควรเกิดขึ้นจากความสำนึกของสถาบันเอง

2. หลักการข้อนี้อาจนำไปใช้กับสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ได้เปิดดำเนินการมาแล้ว โดยการเข้าไปพิจารณาเฉพาะระบบการกำกับตรวจสอบและติดตามการดำเนินการที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีขึ้นแล้วส่งผลให้คุณภาพทางวิชาการของสถาบันดีขึ้นเท่านั้น หากเห็นว่า

มีการดำเนินการกำกับตรวจสอบกันอย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็สามารถให้การรับรองวิทยฐานะได้

วิธีการดำเนินการแบบนี้จะสอดคล้องกับวิธีการที่หน่วยตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพภายในของสภาอธิการบดีของอังกฤษได้ทำอยู่ ซึ่งเป็นระบบที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษา แต่ทั้งนี้สถาบันจะต้องมีการกำหนดหลักการและเกณฑ์ของกลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่ชัดเจน ซึ่งหากสถาบันใดไม่มีการสร้างระบบนี้ขึ้น ก็อาจใช้วิธีรับรองวิทยฐานะตามเกณฑ์ของการรับรองวิทยฐานะได้

3. ควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในหรือกลไกการควบคุมภายในให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติ โดยเมื่อมีระบบแล้วก็ให้แต่ละสถาบันประเมินตนเอง ซึ่งดูว่าจะเป็นการส่งเสริมให้คุณแสดงเองได้ดี

สำหรับข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเป็นไปได้น้อย ($\bar{X} = 2.90$) คือ "สำนักงบประมาณควรปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการจัดสรรงบประมาณที่จะสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามาใช้พิจารณาประกอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี"

ในข้อนี้เป็นไปได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการที่จะนำวิธีการงบประมาณมาใช้กับเรื่องของคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นการไม่เหมาะสม ซึ่งมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องนี้จากผู้ทรงคุณวุฒิว่าการใช้เกณฑ์ทางด้านงบประมาณหรือเงินมาเป็นตัวกำกับมาตรฐานนั้นดูว่าจะไม่เหมาะสม และในทางปฏิบัตินั้นก็จะต้องมีความชัดเจนว่าการใช้กลไกงบประมาณเพื่อการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษานั้น จะใช้ในเชิงสนับสนุนหรือลงโทษ ซึ่งจะหาข้อยุติที่ชัดเจนได้ยากว่าจะใช้อะไรเป็นเครื่องวัดที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิก็ยังคงมีความเห็นว่าการที่จะนำหลักการข้อนี้มาใช้ในที่มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.51$) ซึ่งแสดงว่าเห็นด้วยว่าเป็นหลักการที่ดี แต่ยังมีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้น้อยอยู่ ซึ่งจะต้องพิจารณาประเด็นนี้ ร่วมกับความเห็นในข้ออื่น ๆ ด้วย

ดังนั้นจากผลของการประเมินแบบสอบถาม และการรวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว สรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยว่าโครงสร้างการบริหารที่นำเสนอมีความเหมาะสมในเกณฑ์สูงมาก ($\bar{X} = 3.57$) และมีความเป็นไปได้สูงมาก ($\bar{X} = 3.37$) เช่นกัน ยกเว้น ข้อที่เป็นบทบาทของสำนักงบประมาณต่อการควบคุมคุณภาพการศึกษาที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยว่ามีความเหมาะสม แต่ในวิธีการปฏิบัติเห็นว่าเป็นไปได้น้อย นอกจากนี้ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตอบแบบสอบถามก็มีค่อนข้างต่ำซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นโดยส่วนรวมแล้วมิได้มีความแตกต่างกันมากนัก ผลของการประเมินนี้จะได้นำไปปรับปรุงรูปแบบสุดท้ายที่จะนำเสนอต่อไปโดยเฉพาะประเด็นบทบาทของสำนักงบประมาณ

ตารางที่ 58 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับโครงสร้างและการบริหาร

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ทบวงมหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ	3.32	0.78	3.71	0.63
2. บทบาทหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยในการประกันคุณภาพการศึกษ ควรประกอบด้วย				
2.1 การรับรองมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นทางการ สำหรับการ การศึกษาในชั้นอุดมศึกษาทุกระดับ รวมถึงการพัฒนาหลัก เกณฑ์และวิธีการในการรับรองมาตรฐานการศึกษา ร่วมกับ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.41	0.80	3.46	0.68
2.2 การกำหนดมาตรฐานหลักสูตรแต่ละระดับเพื่อเป็นแนวทาง สำหรับสถาบันอุดมศึกษาถือปฏิบัติร่วมกัน	3.41	0.80	3.33	0.67
2.3 การส่งเสริมและประสานงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีการ พัฒนากลไกการประกันคุณภาพภายในของตนเองที่มี ประสิทธิภาพ	4.00	0.00	3.61	0.49
2.4 การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อติดตามผลการจัดการศึกษาในหลัก สูตรหรือสาขาวิชาต่าง ๆ	4.00	0.00	3.78	0.41
3. ทบวงมหาวิทยาลัยควรจัดให้มีสำนักมาตรฐานการศึกษานี้ เพื่อ รับผิดชอบการประสานและติดตามการประกันคุณภาพการศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษา เป็นการเฉพาะ	3.41	0.66	3.63	0.47
4. อ่างนาจหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยโดยสำนักมาตรฐานการศึกษา เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ควรระบุไว้เป็นกฎหมาย หรือระเบียบที่ชัดเจน	3.32	0.78	3.43	0.50

ตารางที่ 58 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
5. กลไกการทำงานของสำนักมาตรฐานการศึกษา ตั้งแต่ขั้นการ พัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการไปจนถึงขั้นตอนการดำเนินงานในการ ประกันคุณภาพการศึกษา ควรกระทำในรูปคณะบุคคล ที่มาจากฝ่าย ต่าง ๆ เช่น การมีคณะกรรมการประจำสาขา และคณะกรรมการ เฉพาะกิจขึ้นรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ	3.80	0.59	3.89	0.31
6. ที่ประชุมอธิการบดีและสภามหาวิทยาลัยอุดมศึกษาเอกชน ควรมี บทบาทต่อไปนี้				
6.1 พัฒนาระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย	3.51	0.67	3.33	0.67
6.2 ประสานงานให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีการวางแผน ปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับการควบคุมดูแลคุณภาพการศึกษาภายใน สถาบันต่าง ๆ เอง	3.61	0.49	3.39	0.49
6.3 ดำเนินการให้มีการประเมินผลการจัดการศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษาในมิติต่าง ๆ ขึ้นเป็นการเฉพาะกิจเป็น ครั้งคราว	3.41	1.00	3.33	0.67
7. ที่ประชุมอธิการบดีและสภามหาวิทยาลัยอุดมศึกษาเอกชน ควรมีการ แก้กำหนดบทบาท หรือข้อบังคับสมาคมฯ ที่มีต่อการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถาบันให้ชัดเจน	3.71	0.68	3.33	0.67
8. สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ควรกำหนดบทบาทให้เน้นการควบคุมมาตรฐาน มาตรฐานวิชาชีพให้มากขึ้น	3.46	0.68	3.00	0.67

ตารางที่ 58 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
9. สภาคณาจารย์ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัยในทุกด้านที่เกี่ยวข้อง	3.61	0.66	3.22	0.63
10. ที่ประชุมอธิการบดี สภาคณาจารย์บัณฑิตศึกษาเอกชน ตลอดจน สภาคณาจารย์ต่าง ๆ ควรกำหนดบทบาทในการควบคุมมาตรฐาน การศึกษามากยิ่งขึ้น และควรจัดให้มีหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบ งานด้านมาตรฐานการศึกษา หรือการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการเฉพาะ	3.71	0.63	3.33	0.47
11. สำนักงานประมาณควรปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการจัดสรรงบประมาณ ที่จะสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามาใช้พิจารณาประกอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี	3.51	0.80	2.90	0.82
12. หน่วยวิจัยสถาบันหรือหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานใกล้เคียง ในสถาบันต่าง ๆ ควรกำหนดกติกาติดตามประเมินผลและกระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถาบันมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	3.90	0.30	3.20	0.59
13. หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ควรมีส่วน ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินผลคุณภาพการศึกษา โดย ต้องมีการระบุเป้าหมายและกลไกประสานงานกับหน่วยงาน เหล่านี้ไว้ให้ชัดเจน	3.51	0.91	3.22	0.98
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57		3.37	

วิธีดำเนินการ ในวิธีดำเนินการที่นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณานั้น ได้แจกแจงวิธีการต่าง ๆ ไว้โดยละเอียด ซึ่งผู้วิจัยได้ถ่ายทอดวิธีการที่นำเสนอออกมาเป็นรูปคำถามเพื่อขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ (25 ข้อย่อย)

ผลการตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้ (ตารางที่ 59)

1. ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามของทุกข้อ คือ
 - ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 3.85$
 - ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 3.48$
2. ค่าคะแนนเฉลี่ยของหัวข้อย่อยที่มีค่า = 4 มี 1 ข้อ คือ
 - ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 4.00$ (1 ข้อ)
3. ค่าคะแนนเฉลี่ยของหัวข้อย่อยที่อยู่ในระดับต่ำกว่า 3 มี 1 ข้อ คือ
 - ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 2.93$ (1 ข้อ)

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ กล่าวได้ว่าโดยทั่วไปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าวิธีการดำเนินการที่ผู้วิจัยเสนอมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.85$) และมีความเป็นไปได้ในการที่จะดำเนินการสูงมาก ($\bar{X} = 3.48$) และมีข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามีค่าเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง 1 ข้อ ($\bar{X} = 4.00$) คือ "สถาบันทุกแห่งควรได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการกำกับดูแลตนเอง"

การที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยมากที่สุดในข้อดังกล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีค่าเหมาะสมอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาควรที่จะมีการพัฒนาขีดความสามารถในการกำกับดูแลตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสากลของการบริหารงานอุดมศึกษา

ประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีค่าเหมาะสมค่อนข้างน้อยมี 1 ข้อ คือ 1) หากสถาบันใดแสดงขีดความสามารถในการดำเนินการให้ปรากฏแล้วก็ควรให้สถานะการรับรองถาวรได้ ($\bar{X} = 2.93$) ซึ่งแสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่งยังมีความไม่มั่นใจว่าการให้การรับรองชนิดถาวรนั้นจะทำให้เป็นผลดีอย่างแท้จริงในระยะยาวหรือไม่ และจากการแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ได้รับก็ปรากฏว่าส่วนใหญ่จะยังคงเห็นว่าน่าจะมีการประเมินซ้ำ หรือมีการติดตามอยู่บ้าง แต่ก็อาจไม่จำเป็นต้องประเมินเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ ในขณะที่ชวกันก็เห็นว่าหากจะนำมาใช้จริง ๆ แล้วก็มีความเป็นไปได้สูงมาก ($\bar{X} = 3.44$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการ กำหนดให้ดำเนินการเช่นนี้ ย่อมมีความเป็นไปได้สูง แต่หลักการด้านความเหมาะสมนั้นก็ยังมีข้อสังเกตอยู่มาก และเห็นว่าน่าจะมีค่าเหมาะสมน้อย

ค่าความเป็ยงเบนมาตรฐานที่ได้รับอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำมากไม่มีข้อใดที่มีค่ามากกว่า 1.00 ซึ่งแสดงว่าข้อมูลการตอบมีการกระจายน้อย ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไม่มีความแตกต่างกันมาก

จากการแสดงความคิดเห็นในการประชุม ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในวิธีดำเนินการที่เสนอ และมีได้มีข้อคัดค้านแต่ก็ได้มีข้อสังเกตต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้คือ

1. ควรลดขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการลงบ้าง และอย่าให้เป็นระบบราชการจนเสียความคล่องตัว และควรมีมาตรการควบคุมคุณภาพหลักสูตรที่เปิดไปแล้วด้วยว่าควรจะให้ดำเนินการอย่างไร นอกจากนี้ควรหาให้ที่ประชุมอธิการบดีเข้าใจและยอมรับวิธีดำเนินการด้วย ส่วนการปฏิบัตินั้น ทบวงมหาวิทยาลัยควรเป็นผู้พัฒนาแบบศึกษาตนเองขึ้นเพื่อให้สถาบันต่าง ๆ ใช้ และในการนำไปใช้ควรคำนึงถึงความแตกต่างกันในบริบทของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งไม่เหมือนกันรวมทั้งลักษณะของประเทศไทยด้วย

2. การกำหนดมาตรฐานในการดำเนินการควรเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ส่วนความเป็นเลิศให้แต่ละสถาบันไปดำเนินการเอง

3. ควรกำหนดให้ชัดว่าระบบที่จะนำมาใช้เป็นระบบที่สมัครใจ หรือบังคับ และรูปแบบที่เสนอนี้หากใช้กับสถาบันตั้งใหม่คงไม่ปัญหา แต่หากจะเอาไปใช้กับสถาบันเก่าก็อาจไม่อยู่ในข่ายที่จะเข้าไปดำเนินการได้ จะใช้กับสถาบันเก่าและใหม่อย่างไรควรระบุให้ชัด

4. ในอนาคตน่าจะมีการจัดตั้งหน่วยงานมาตรฐานที่เป็นกลางและไม่เป็นราชการขึ้น โดยทำงานร่วมกับทบวงเพื่อให้ทำหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว และได้รับการยอมรับสูง และควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพของบัณฑิตของทุกสถาบัน เพื่อนำข้อมูลกลับไปให้สถาบันพิจารณาปรับปรุงตนเองต่อไป

โดยสรุปแล้วผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการดำเนินการที่นำเสนอ รวมทั้งเห็นว่าความเป็นไปได้สูง ยกเว้นกรณีการที่จะให้การรับรองวิทยฐานะอย่างถาวรเท่านั้นที่ยังมีข้อสังเกตและข้อกักท้วงอยู่บ้าง ซึ่งจะได้นำความคิดเห็นเหล่านี้ไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

ตารางที่ 59 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีดำเนินการ

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาควรใช้จากกลไกต่อไปนี้เป็นตัว กำกับความมีคุณภาพของระบบอุดมศึกษา				
1.1 กลไกการอนุมัติการจัดตั้งสถาบัน/หน่วยงาน/หลักสูตร	3.80	0.59	3.78	0.42
1.2 กลไกการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร	3.80	0.40	3.61	0.66
1.3 กลไกการตรวจสอบการประเมินผลภายในสถาบัน	3.90	0.30	3.51	0.67
1.4 กลไกการติดตามผล/การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ	3.90	0.30	3.44	0.68
1.5 กลไกการจัดสรรงบประมาณ	3.80	0.40	3.29	0.63
2. กลไกการอนุมัติการดำเนินงานยังต้องเป็นบทบาทหลักของทบวง มหาวิทยาลัยตามกฎหมาย	3.22	0.75	3.44	0.68
3. กลไกการอนุมัติการดำเนินงานทั้งในเรื่องจัดตั้งสถาบัน/ หน่วยงาน/หลักสูตร ยังคงต้องปล่อยให้เป็น 2 ส่วน คือส่วนของ สถาบันของรัฐกับสถาบันเอกชนที่แยกอิสระจากกัน	3.22	0.63	3.44	0.68
4. กลไกการอนุมัติที่จะมีส่วนในการช่วยกำกับดูแลให้ระบบอุดมศึกษา มีคุณภาพ ได้แก่				
4.1 การอนุมัติการตั้งสถาบันใหม่	3.51	1.00	3.56	0.96
4.2 การอนุมัติการตั้งหน่วยงานใหม่ (เช่น ภาควิชาหรือคณะ)	3.51	1.00	3.56	0.96
4.3 การอนุมัติเปิดดำเนินการหลักสูตรใหม่	3.61	0.91	3.51	0.91
5. กลไกการรับรองวิทยฐานะควรใช้กับทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน อย่างเท่าเทียมกัน	3.71	0.45	3.51	0.67
6. กิจกรรมการรับรองวิทยฐานะที่มีประสิทธิภาพในการดูแลคุณภาพ การศึกษา ได้แก่				

ตารางที่ 59 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
6.1 การศึกษาตนเองของสถาบัน (Self study)	3.80	0.40	3.51	0.67
6.2 การจัดทำเกณฑ์วิทยฐานะ	3.90	0.30	3.51	0.67
6.3 การตรวจเยี่ยมและประเมินสถาบันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review)	3.80	0.40	3.29	0.63
6.4 การมีกรรมการรับรองวิทยฐานะในแต่ละสาขาวิชา	3.80	0.39	3.56	0.68
6.5 การจัดให้มีการรับรองวิทยฐานะซ้ำหลังจากที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะไปครั้งหนึ่งแล้ว	3.80	0.40	3.56	0.83
6.6 การมีกรรมการสอบได้ภายนอก	3.41	0.66	3.22	0.79
7. โดยทั่วไปท่านเห็นด้วยกับระบบการรับรองวิทยฐานะเพียงไร	3.61	0.49	3.56	0.50
8. สถาบันทุกแห่งควรได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการกำกับ ดูแลตนเอง (Self-regulation)	4.00	0.00	3.71	0.45
9. การติดตามและตรวจสอบกลไกการประกันคุณภาพการจัดการเรียน การสอนภายในสถาบันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการประกันคุณภาพ (Academic auditing)	3.80	0.40	3.51	0.50
10. หากสถาบันใดแสดงขีดความสามารถในการดำเนินการให้ปรากฏ แล้ว ก็ควรให้สถานะการรับรองถาวรได้ (Full accreditation)	2.93	1.00	3.44	0.96
11. กลไกการติดตามผลการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในการดูแล คุณภาพการศึกษา ได้แก่				
11.1 ระบบฐานข้อมูลเพื่อการติดตามการดำเนินงาน	3.80	0.59	3.67	0.47
11.2 การใช้ดัชนีชี้สมรรถภาพเพื่อแสดงสถานภาพของการ ดำเนินการ	3.30	0.40	3.51	0.67

ตารางที่ 59 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
11.3 ระบบการประเมินผลเฉพาะกิจเฉพาะสาขาวิชา หรือ เฉพาะเรื่อง	3.71	0.45	3.61	0.49
12. ความถี่การใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาประกอบ การจัดสรรงบประมาณ ในลักษณะเป็นการให้แรงจูงใจแก่สถาบันที่มีคุณภาพ	3.61	0.66	3.32	0.90
ค่าเฉลี่ยรวม	3.85		3.48	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์

แบบสอบถามในหัวข้อเกณฑ์มี 7 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อจะมีข้อคำถามที่เป็นข้อย่อย ๆ รวมทั้งสิ้น 66 ข้อ ซึ่งจากการสอบถามโดยละเอียดเกี่ยวกับเรื่องเกณฑ์นี้จะได้ใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอหลักเกณฑ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ต่อไป ผลการตอบแบบสอบถามในเชิงปริมาณและการแสดงความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมเกี่ยวกับเรื่องเกณฑ์มีดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามทุกข้อ คือ
 - ด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 3.76$
 - ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 3.47$
2. ไม่มีข้อใดมีค่าเฉลี่ย = 4.00
3. ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00 คือ
 - ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 2.41$

จากค่าเฉลี่ยของทุกข้อจะเห็นได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยว่าเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไว้ในรูปแบบการประกันคุณภาพ มีความเหมาะสมมากและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สูง และค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อไม่ต่างกันมาก

สำหรับข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเหมาะสมค่อนข้างน้อยนั้นมี 1 ข้อ คือ "เกณฑ์คุณภาพการจัดการศึกษาที่ใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณ" ($\bar{X} = 2.41$)

ได้มีข้อคิดเห็นหลายประการที่เกี่ยวกับเรื่องเกณฑ์การดำเนินการที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอไว้และน่าจะนำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาต่อไป คือ

1. เกณฑ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการพิจารณาควรใช้เกณฑ์ขั้นต่ำ และถึงแม้จะพิจารณาด้วยเกณฑ์ขั้นต่ำแล้วก็ตามควรคำนึงถึงบริบทของแต่ละสถาบัน และการนำไปใช้ด้วย
2. ในการกำหนดเกณฑ์ควรรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่ายมาใช้ในการพิจารณาและประเมินให้ชัดเจน รวมทั้งควรพิจารณาเกณฑ์ที่มีการใช้อยู่แล้วในปัจจุบันด้วย
3. การใช้เกณฑ์ด้านงบประมาณนั้นดูว่าจะไม่เหมาะสม และอาจยังไม่ถึงเวลาที่จะนำมาใช้
4. ไม่ควรเอาเกณฑ์ของการให้ใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพมาเป็นเกณฑ์ของงานทางด้านวิชาการ แต่ควรมีผู้แทนสมาคมวิชาชีพ มาช่วยสะท้อนความต้องการของวิชาชีพ เพื่อช่วยในการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ

5. ทบวงควรเป็นผู้สร้างเกณฑ์ของการตรวจสอบคุณภาพภายในเพื่อให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลตนเอง ส่วนสถาบันต่าง ๆ ก็ควรลุกขึ้นมาสร้างเกณฑ์ภายในของตนเอง

หากพิจารณาด้านความเหมาะสมแล้วในข้อเดิวก่อนนี้ก็จะมีค่าเฉลี่ยที่แสดงว่ามีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.22$) ซึ่งแสดงว่า โดยหลักการแล้วเป็นเรื่องที่สมควรที่จะนำมาใช้ แต่เห็นว่าในทางปฏิบัตินี้มีความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย อันเนื่องมาจากเหตุดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะต้องพิจารณาร่วมกับข้ออื่น ๆ ต่อไป

จากแบบสอบถามและจากข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับเกณฑ์การดำเนินการนั้น โดยทั่วไปแล้วผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยว่าข้อเสนอที่กำหนดไว้ในรูปแบบการประกันคุณภาพที่น่าเสนอมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูง แต่เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ ในส่วนของเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสมาคมวิชาชีพนั้นผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าไม่น่าจะเกณฑ์ของการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพมาเป็นตัวกำหนดและสมาคมวิชาชีพควรมีบทบาทในการสะท้อนความต้องการของวิชาชีพและให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการกำหนดเกณฑ์เท่านั้น และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้กำหนดเกณฑ์เองด้วย ทั้งนี้ เกณฑ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการดำเนินการน้อยคือเกณฑ์พิจารณาทางการเงินด้านต่าง ๆ แต่ทางด้านความเหมาะสมนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่จะใช้เกณฑ์การเงิน การงบประมาณ เป็นตัวกำหนดในการดำเนินการเพื่อควมมีคุณภาพของสถาบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ท่านมีความเห็นว่าเกณฑ์ต่อไปนี้มีความเหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้น เพียงไร ในแง่ของการช่วยกำกับดูแลคุณภาพการศึกษา				
1.1 เกณฑ์การอนุมัติจัดตั้งสถาบัน/หน่วยงาน/หลักสูตร	3.80	0.59	3.78	0.42
1.2 เกณฑ์การให้การรับรองวิทยฐานะ	3.90	0.30	3.61	0.49
1.3 เกณฑ์ตรวจสอบระบบการประกันคุณภาพภายใน	3.90	0.30	3.44	0.68
1.4 ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพที่ใช้ในการติดตามผลการดำเนินการ	3.88	0.33	3.70	0.46
1.5 เกณฑ์คุณภาพการจัดการศึกษาที่ใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณ	3.22	0.84	2.41	1.00
2. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติการจัดตั้ง สถาบัน/หน่วยงานในหัวข้อต่อไปนี้หรือไม่				
2.1 หลักการ เหตุผล ความจำเป็น	3.90	0.30	3.61	0.49
2.2 ปรัชญา จุดมุ่งหมาย	3.80	0.40	3.51	0.67
2.3 การจัดองค์กรและการบริหาร	3.90	0.30	3.61	0.49
2.4 แผนการจัดการศึกษา	3.90	0.30	3.71	0.45
2.5 ปริมาณและคุณภาพอาจารย์และบุคลากร	3.90	0.30	3.61	0.66
2.6 ความพร้อมของห้องสมุด	3.90	0.30	3.78	0.42
2.7 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์	3.80	0.30	3.78	0.42
2.8 การจัดบริการนักศึกษา	3.89	0.31	3.44	0.68
2.9 ความต้องการงบประมาณและความสามารถพึ่งตนเอง ทางการเงิน	3.90	0.30	3.51	0.67
2.10 กลไกการประเมินผลการดำเนินงานภายใน	3.90	0.30	3.82	0.78

ตารางที่ 60 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
3. ท่านมีความเห็นต่อเกณฑ์การเปิดหลักสูตรต่อไปนี้หรือไม่				
3.1 ความพร้อมด้านการบริหารหลักสูตร	3.90	0.30	3.80	0.40
3.2 ความพร้อมด้านอาจารย์และบุคลากร	3.90	0.30	3.61	0.49
3.3 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์	3.90	0.30	3.51	0.67
3.4 ความพร้อมด้านห้องสมุดและระบบการบริหารทางวิชาการ	3.90	0.90	3.51	0.67
3.5 ความพร้อมด้านการบริการนักศึกษา	3.90	0.30	3.51	0.30
3.6 ความพร้อมด้านกลไกการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร	3.90	0.30	3.51	0.30
4. การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรจำเป็นจะต้องกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความพร้อมและความเหมาะสมในหัวข้อต่อไปนี้				
4.1 <u>เกณฑ์พิจารณาความพร้อม/วัดความสามารถในการดำเนินงานหลักสูตร</u>				
4.1.1 การบริหาร	3.90	0.30	3.80	0.40
4.1.2 อาจารย์และบุคลากร	3.90	0.30	3.71	0.45
4.1.3 อาคารสถานที่ อุปกรณ์	3.90	0.30	3.61	0.49
4.1.4 ห้องสมุดและบริหารวิชาการ	3.90	0.30	3.61	0.49
4.1.5 บริการนักศึกษา	3.80	0.40	3.51	0.67
4.2 <u>เกณฑ์พิจารณาสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร</u>				
4.2.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา	3.80	0.40	3.71	0.45
4.2.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ	3.71	0.45	3.71	0.45
4.2.3 สัมฤทธิ์ผลในการหางาน	3.71	0.63	3.51	0.67
4.2.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ	3.80	0.40	3.32	0.78

ตารางที่ 60 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
4.3 <u>เกณฑ์พิจารณาศักยภาพในการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร</u>				
4.3.1 ระบบข้อมูลติดตามการดำเนินงานหลักสูตร	3.71	0.45	3.51	0.67
4.3.2 ระบบการประเมินผลการสอน	3.80	0.40	3.41	0.66
4.3.3 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร	3.80	0.40	3.51	0.67
4.3.4 ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า	3.71	0.45	3.41	0.66
4.3.5 ความพร้อมในการจัดให้มีการประเมินผลในรูปแบบโครงการเฉพาะกิจ	3.71	0.45	3.44	0.83
5. <u>ท่านมีความเห็นว่าควรกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบระบบการประเมินผลภายในต่อไปนี้อย่างไร</u>				
5.1 <u>เกณฑ์พิจารณาระบบงานวิจัยสถาบัน</u>				
5.1.1 องค์การและการบริหาร	3.80	0.40	3.51	0.67
5.1.2 บุคลากร	3.90	0.30	3.51	0.50
5.1.3 ทรัพยากร	3.80	0.40	3.51	0.67
5.1.4 ระบบฐานข้อมูล	3.90	0.30	3.51	0.67
5.2 <u>เกณฑ์พิจารณาระบบการพัฒนาระบบการเรียนการสอน</u>				
5.2.1 ระบบการประเมินผลการสอน	3.90	0.30	3.41	0.66
5.2.2 ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า	3.71	0.45	3.32	0.78
5.2.3 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาการเรียนการสอน	3.71	0.45	3.32	0.78

ตารางที่ 60 (ต่อ)

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	X	SD	X	SD
5.3 <u>เกณฑ์พิจารณา</u> ระบบการพัฒนาคณาจารย์				
5.3.1 ระบบการพัฒนาคณาจารย์	3.71	0.45	3.71	0.45
5.3.2 ระบบการพัฒนาคณาบริหาร	3.61	0.66	3.61	0.49
5.3.3 ระบบการพัฒนาคณาจารย์วิชาชีพทางการ	3.71	0.45	3.61	0.49
6. <u>ท่านมีความเห็นต่อหัวข้อในดัชนีซึ่งมีสมรรถภาพต่อไปนี้หรือไม่</u>				
6.1 <u>สมรรถภาพในการดำเนินงานทั่วไป</u> (General performance)				
6.1.1 จำนวนนักศึกษา/นักศึกษาเข้าใหม่/ผู้สำเร็จการศึกษา/ผู้สมัครเข้าศึกษา/แนวโน้มนั้น	3.71	0.45	3.71	0.45
6.1.2 จำนวน/สาขาของหลักสูตรที่เปิดสอน/แนวโน้มนั้น	3.61	0.66	3.61	0.49
6.1.3 จำนวนโครงการจัดการศึกษาพิเศษอื่น ๆ/แนวโน้มนั้น	3.71	0.45	3.61	0.49
6.1.4 อัตราการลาออก/โอนย้ายของนักศึกษา/แนวโน้มนั้น	3.41	0.66	3.61	0.49
6.1.5 จำนวนและคุณภาพอาจารย์/แนวโน้มนั้น	3.90	0.30	3.71	0.45
6.1.6 อัตราการลาออก/โอนย้ายของอาจารย์/แนวโน้มนั้น	3.71	0.45	3.61	0.49
6.1.7 อัตราการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่/แนวโน้มนั้น	3.71	0.45	3.51	0.50
6.1.8 อัตราการใช้ห้องสมุด/แนวโน้มนั้น	3.90	0.30	3.41	0.66
6.1.9 อัตราการเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่าง ๆ/แนวโน้มนั้น	3.61	0.66	3.61	0.66
6.1.10 จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก/ต่างประเทศ/แนวโน้มนั้น	3.61	0.66	3.51	0.50
6.2 <u>สมรรถภาพทางการเงิน</u> (Financial performance)				

ข้อความ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	X	SD	X	SD
6.2.1 อัตราส่วนเงินงบประมาณต่อเงินรายได้/แนวโน้ม	3.51	0.50	3.51	0.50
6.2.2 อัตราส่วนงบลงทุนต่องบค่าเงินการ/แนวโน้ม	3.51	0.50	3.51	0.50
6.2.3 อัตราส่วนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และเงิน รายได้ต่อหัวหน้านักศึกษา/อาจารย์ในแผนงานด้าน ต่าง ๆ/แนวโน้ม	3.61	0.49	3.61	0.49
6.2.4 ความสามารถในการหาเงินรายได้จากบริการ วิชาการประเภทต่าง ๆ/แนวโน้ม	3.61	0.49	3.51	0.67
6.3 <u>สมรรถภาพเชิงสัมฤทธิ์ผล (Outcome performance)</u>				
6.3.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน	3.71	0.45	3.61	0.49
6.3.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ	3.71	0.45	3.61	0.49
6.3.3 สัมฤทธิ์ผลในการทำงาน	3.61	0.66	3.51	0.67
6.3.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ	3.61	0.66	3.32	0.78
7. <u>ค่ามีความเห็นต่อการใช้อาคารฯ ซึ่งคุณภาพต่อไปนี้</u> <u>ในการจัดสรรงบประมาณนี้</u>				
7.1 การได้รับการรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) ในหลักสูตรต่าง ๆ	3.41	0.80	3.22	0.98
7.2 การผ่านการตรวจสอบกลไกการประกันคุณภาพภายใน (Academic auditing)	3.61	0.66	3.22	0.98
7.3 การใช้ดัชนีชี้วัดสมรรถภาพ (Performance indicators)	3.80	0.40	3.41	0.66
ค่าเฉลี่ยรวม		3.76		3.47

**สรุปผลการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่นำไปสู่การปรับปรุง
รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา**

ในการประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒินั้น ได้นำมาเอาความคิดเห็นทั้งจากที่แสดงด้วยวาจาในที่ประชุม และจากการตอบแบบสอบถามแบบมาตรวัดความคิดเห็นและทัศนคติมาประกอบการพิจารณาด้วยกัน ซึ่งได้ปรากฏว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่ของจากทั้ง 2 กรณีนี้มีความสอดคล้องกันดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าการพิจารณาตัดสินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนั้นได้กำหนดให้ค่าคะแนนคำตอบที่ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป ถือว่ามีความเห็นด้วยมาก และหากไม่ขัดแย้งขึ้นได้ทั้งจากการแสดงด้วยวาจาในระหว่างการประชุมหรือการตอบคำถามแบบปลายเปิดก็จะถือว่าเป็นการให้ความเห็นชอบในการที่จะนำไปเสนอเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ต่อไป

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากการแสดงความคิดเห็นในการประชุมและการตอบแบบสอบถาม อาจสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยว่ารูปแบบที่นำเสนอโดยทั่วไปมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงมาก
2. ประเด็นที่มีข้อสังเกตที่สอดคล้องกันระหว่างการตอบแบบสอบถามและการแสดงความคิดเห็นในการประชุม คือ
 - 2.1 การนำเอาระบบงบประมาณมาใช้ในการควบคุมคุณภาพการศึกษานั้นถึงแม้จะมีความเหมาะสมมากก็ตาม แต่การนำไปใช้อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก
 - 2.2 การให้การรับรองวิทยฐานะโดยถาวรแก่สถาบันอุดมศึกษานั้นยังเห็นว่าน่าจะต้องมีกลไกการติดตามอยู่บ้างเพื่อให้มั่นใจว่าจะยังคงรักษาคุณภาพไว้ได้
3. ข้อสังเกตเพิ่มเติมที่เห็นควรให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติม คือ
 - 3.1 ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าจะ เป็นระบบที่ใช้บังคับหรือให้มีการเข้าร่วมระบบโดยการสมัครใจ
 - 3.2 ควรระบุสำหรับสถาบันเก่าหรือหลักสูตรเก่าและสถาบันใหม่หรือหลักสูตรใหม่ควรใช้รูปแบบการคงคุณภาพอย่างไรให้ชัดเจน
 - 3.3 ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เช่น ที่ประชุมอธิการบดี สมาคมวิชาชีพ กรรมการชุดต่าง ๆ เป็นต้น

3.4 ให้มีการนำเสนอตัวอย่างของกลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่ได้มีการ
จัดทำกันอยู่

3.5 ควรระบุในเรื่องเกณฑ์ให้ชัดว่าเกณฑ์ที่จะใช้ในการกำกับดูแลนั้นเป็นเกณฑ์
ขั้นต่ำเท่านั้น

นอกจากนี้แล้วยังได้มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าในการนำไปใช้นั้นจะต้องสร้างความเข้าใจ
และการยอมรับให้เกิดขึ้นในหมู่สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อน

ความคิดเห็น ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการปรับปรุงเป็น
รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สมบูรณ์ดังแสดงไว้ในตอนที่ 3

คุรุวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ได้ปรับแก้ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

จากการนำเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบัน
อุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น และได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความ
เห็นและวิพากษ์ วิจารณ์ ในประเด็นต่าง ๆ ไปแล้วนั้น สามารถเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพ
ที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นโดยสอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อสังเกตของผู้ทรงคุณวุฒิได้ดังนี้

หลักการ

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวง-
มหาวิทยาลัย จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการอุดมศึกษาและหลักการทั่วไปของการประกันคุณภาพ
การศึกษาที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการยอมรับในวงการอุดมศึกษาทั่วไป หลักการ
ที่สำคัญมีดังนี้

1. ให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการดำเนินการจัดการศึกษาภายในสถาบันด้วย
ตนเองตามสมควร เพื่อสามารถนำสถาบันไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และปฏิบัติภารกิจของ
สถาบันได้อย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกันสถาบันก็ต้องมีความมั่นใจว่าสถาบันได้ดำเนินการจัดการ
เรียนการสอนเป็นอย่างดี และพร้อมที่จะให้หน่วยงานภายนอกเข้าไปตรวจสอบได้
2. เร่งรัดให้สถาบันอุดมศึกษา มีการสร้างระบบหรือกลไกการควบคุมคุณภาพทาง
วิชาการขึ้นภายในสถาบันด้วยตนเองโดยเร็ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะสามารถดำเนินการ
จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ให้ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นหน่วยบริหารงานกลางที่กำหนดหน้าที่กำกับดูแล
ประสานและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
4. เป็นระบบการประกันคุณภาพที่ใช้กับทั้งสถาบันฯ ที่เปิดดำเนินการไปแล้วและ
สถาบันและหลักสูตรที่จะเปิดใหม่
5. ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนจะใช้ระบบการประกันคุณภาพแบบเดียวกัน
แต่เงื่อนไขและเกณฑ์ก็อาจแตกต่างกันได้ ตามลักษณะพื้นฐานของสถาบัน

6. ทบวงมหาวิทยาลัยจะเข้าไปกำกับดูแลการดำเนินการในรายละเอียดน้อยที่สุด แต่จะมุ่งส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาตนเองไปสู่การกำกับดูแลตนเองต่อไป

7. สถาบันอุดมศึกษาและสมาคมวิชาชีพ จะมีส่วนร่วมในการพิจารณาเกณฑ์การปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้เป็นข้อกำหนดในการพิจารณาคำเนิการ

โครงสร้างและการบริหาร

ในการบริหารงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้ ทบวงมหาวิทยาลัย ที่ประชุมอธิการบดี สมาคมวิชาชีพและหน่วยวิจัยสถาบันของแต่ละสถาบัน คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะรวมทั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการ ทั้งนี้โดยศูนย์กลางการบริหารระบบอยู่ที่ทบวงมหาวิทยาลัยและการปฏิบัติการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะอยู่ที่สถาบันอุดมศึกษาโดยมีที่ประชุมอธิการบดี และสมาคมวิชาชีพ เข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการให้ข้อมูลและร่วมเป็นกรรมการในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมและยอมรับในเกณฑ์การปฏิบัติหรือในการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ร่วมกัน

หน้าที่ของแต่ละหน่วยมีดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัย มีหน้าที่ดังนี้

- 1.1 เป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่บริหารระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่การจัดตั้งสถาบัน การรับรองวิทยฐานะและการติดตามผลการดำเนินการ
- 1.2 กำหนดขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ในการประกันคุณภาพ พร้อมทั้งจัดทำเกณฑ์การปฏิบัติ โดยที่ประชุมอธิการบดี และสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดเกณฑ์ด้วย
- 1.3 เป็นผู้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรต่าง ๆ โดยมีผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี และผู้แทนสมาคมวิชาชีพเข้าร่วมพิจารณาให้ความความคิดเห็นด้วย
- 1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะของทบวงมหาวิทยาลัย

2. ที่ประชุมอธิการบดี มีหน้าที่

- 2.1 ปรับปรุงบทบาทและหน้าที่ของที่ประชุมอธิการบดีโดยให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันมากขึ้น
- 2.2 ร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำเกณฑ์การดำเนินการที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.3 ส่งเสริมและกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จัดสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการขึ้นภายในสถาบันมากขึ้น
- 2.4 มีผู้แทนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของระบบการประกันคุณภาพ
- 2.5 ส่งเสริมการทำงานของหน่วยวิจัยสถาบันให้สอดคล้องกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษายิ่งขึ้น เช่น การกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาของสถาบันเพื่อนำมาใช้ในการจัดแบบศึกษาตนเอง หรือเตรียมพร้อมเพื่อรับการตรวจสอบจากภายนอก

3. สมาคมวิชาชีพ มีหน้าที่

- 3.1 สะท้อนมาตรฐาน และความต้องการของวิชาชีพในเชิงวิชาการให้กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตได้ตรงตามความต้องการใช้งานยิ่งขึ้น
- 3.2 ให้ความร่วมมือกับทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตน ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นกรรมการต่าง ๆ
- 3.3 สมาคมวิชาชีพอาจใช้กลไกการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นเครื่องมือในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพของแต่ละสมาคมได้โดยอิสระ ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพจะเป็นสิ่งที่สถาบันต้องคำนึงถึงในการดำเนินการต่อไป

4. หน่วยวิจัยสถาบัน มีหน้าที่

- 4.1 จัดทำแบบศึกษาตนเองตามแบบที่ทบวงกำหนด
- 4.2 ศึกษา พัฒนา รูปแบบของการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในของสถาบัน
- 4.3 ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการที่ไปตรวจเยี่ยมสถาบัน

5. คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะทบวงมหาวิทยาลัย มีหน้าที่

5.1 กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีปฏิบัติในการรับรองวิทยฐานะ

5.2 พิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันก่อนเสนอคณะกรรมการทบวงให้

ความเห็นชอบ

5.3 แต่งตั้งคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขา คณะกรรมการ
ตรวจเยี่ยมหรือคณะกรรมการอื่นที่จำเป็นต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพ

5.4 พิจารณาแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในการดำเนินการประกันคุณภาพ
องค์ประกอบของคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะมีดังนี้

5.4.1 ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยหรือผู้ที่ปลัดทบวงมอบหมายเป็นประธาน

5.4.2 ประธานที่ประชุมอธิการบดีหรือผู้แทน

5.4.3 นายกษัตริย์วิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

5.4.4 ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์

วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสาขาละ 1 คน

5.4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้ง 1 คน

5.4.7 ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาเป็นกรรมการและ

เลขานุการ

6. คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา มีหน้าที่

6.1 พิจารณาการขอรับการรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ตาม
แนวทางที่คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะกำหนด

6.2 เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

6.3 พิจารณารายงานของคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบัน เพื่อ

การรับรองหรือไม่รับรองวิทยฐานะ

6.4 เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะทบวงมหาวิทยาลัย

องค์ประกอบของคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชามีดังนี้

6.4.1 ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยหรือผู้ที่ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยมอบหมาย

เป็นประธาน

6.4.2 ผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี 1 คน

- 6.4.3 ผู้แทนสมาคมวิชาชีพ (ถ้ามี) 1 คน
- 6.4.4 ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 2 คน
- 6.4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน
- 6.4.6 ผู้ที่ทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้ง 1-2 คน
- 6.4.7 ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาหรือผู้แทน เป็นกรรมการ

และเลขานุการ

7. คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบัน มีหน้าที่

- 7.1 ประเมินผลการดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยเที่ยงธรรม
- 7.2 ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อสถาบันที่ไปทำการประเมิน
- 7.3 เสนอผลการประเมินและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการรับรองวิทยฐานะต่อ

คณะอนุกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา

องค์ประกอบของคณะอนุกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันมีดังนี้

- 1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทบวงแต่งตั้ง เป็นประธาน
- 2. ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 2 คน
- 3. ผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี 1 คน
- 4. ผู้แทนสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง 1 คน
- 5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้ง 1-2 คน
- 6. ผู้แทนสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกลไกหลัก 3 กลไก คือ

- 1. กลไกการขอจัดตั้งสถาบัน หรือหน่วยงานใหม่และกลไกการอนุมัติการเปิดสอน

หลักสูตร

- 2. กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
- 3. กลไกการติดตามผลการดำเนินการหลังจากการได้รับการรับรองวิทยฐานะ

กลไกการอนุมัติจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ และกลไกการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร

การควบคุมการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่และกลไกการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร เป็นกลไกแรกที่มีความสำคัญต่อการรักษาคุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษาและกฎหมายได้ระบุไว้ชัดเจนว่า เป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการในเรื่องนี้ ซึ่งแบ่งงานได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องแยกวิธีดำเนินการระหว่างสถาบันของรัฐและเอกชน ตามกฎหมายที่กำหนดไว้
2. การอนุมัติการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ซึ่งแยกระหว่างสถาบันของรัฐและเอกชนเพราะในกรณีสถาบันของรัฐนั้นได้มีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับตายตัวอยู่แล้ว ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นสถาบันสามารถจัดตั้งหน่วยงานภายในชั้นได้เอง โดยอิสระ
3. การอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร ให้เป็นไปตามรูปแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน คือในกรณีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เมื่อหลักสูตรใดได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยได้มอบอำนาจให้แต่ละสถาบันพิจารณาดำเนินการเปิดสอนหลักสูตรได้เอง โดยต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น ยังให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เดิมคือต้องขออนุมัติการเปิดสอนหลักสูตรต่อทบวงมหาวิทยาลัยก่อน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของการวางแผนพัฒนากำลังคนโดยส่วนรวม แต่ในอนาคตเมื่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้พัฒนาเติบโตขึ้นไปแล้ว เห็นควรให้ใช้ระบบเดียวกับของสถาบันของรัฐ

กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกที่กำหนดขึ้นเชื่อกว่ากับการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการอุดมศึกษา และสามารถประกันได้ว่าเมื่อได้ดำเนินการครบถ้วนแล้วจะสามารถทำให้คุณภาพของสถาบันในการจัดการศึกษาดังนั้น

จากการศึกษาข้อมูลของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ประกอบกับการพิจารณาสภาพการณ์ของประเทศไทยและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว เห็นว่ารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยควรใช้ระบบการให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันที่ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมแล้วว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ แต่โดยที่สถาบัน

ในประเทศไทยมิได้เคยมีการกำกับดูแลเรื่องการประกันคุณภาพใด ๆ เข้าไปใช้ จึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ และสอดคล้องกับสถานการณ์ ดังนั้นวิธีการของประกันคุณภาพที่กำหนดขึ้นจึงแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 นั้น จะสามารถใช้ได้กับสถาบันหรือหลักสูตรเก่าหรือหลักสูตรที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้ว และเป็นรูปแบบที่ไม่บังคับ กล่าวคือ หากสถาบันใดพร้อมหรือต้องการให้มีการประเมินเพื่อขอรับการรับรองวิทยฐานะก็สามารถยื่นขอรับการประเมินได้หากไม่พร้อม หรือยังไม่ต้องการก็มิได้บังคับแต่อย่างใด ซึ่งโดยวิธีนี้ในระยะยาวแล้วก็เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จดีเพราะเมื่อมีสถาบันได้รับการรับรองวิทยฐานะมากขึ้นก็จะเป็นผลให้มีการตื่นตัวในการปรับปรุงคุณภาพเพื่อการรับรองวิทยฐานะในหมู่สถาบันต่าง ๆ มากขึ้น ส่วนในรูปแบบที่ 2 นั้น จะใช้วิธีการประเมินผลการดำเนินการภายในที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาหากพบว่ามีความเหมาะสมน่าเชื่อถือได้ก็จะให้การรับรองวิทยฐานะ ซึ่งในกรณีนี้จะใช้กับสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดใหม่ และเป็นการบังคับให้ต้องยื่นขอรับการรับรองวิทยฐานะ

รายละเอียดของการดำเนินการเป็นไปดังนี้

รูปแบบที่ 1 ระบบการรับรองวิทยฐานะหลักสูตรโดยวิธีการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน (Academic auditing system)

เป็นรูปแบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นสนับสนุนในการนำมาใช้เป็นอย่างมาก เนื่องจากให้อิสระในการดำเนินการกับสถาบันอุดมศึกษาในการที่จะพัฒนากลไกการควบคุมตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินการภายในรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ ขึ้นเองด้วยความ สมัครใจ ซึ่งจะเป็นระบบที่ผู้กำกับควบคุมมาตรฐานการศึกษาด้วยตนเอง โดยสมบูรณ์

โดยรูปแบบนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจะเข้าไปตรวจสอบเฉพาะกลไกการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพทางวิชาการของสถาบันเท่านั้น เมื่อเห็นว่าได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนและเชื่อถือได้ ก็จะทำให้การรับรองวิทยฐานะต่อไป ดังนั้น รูปแบบนี้จึงเหมาะสำหรับสถาบันหรือหลักสูตรที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้ว เพราะมิได้กระทบกับการดำเนินการใด ๆ ที่มีอยู่เดิมเลย และยังเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย ที่จะยื่นขอรับการตรวจสอบหรือไม่ก็ได้

แนวทางในการดำเนินการของรูปแบบที่ 1 นี้ มีดังนี้

1. หลักการ

หลักการของการดำเนินการประกอบด้วย

1.1 การตรวจสอบเพื่อการรับรองวิทยฐานะโดยทบวงมหาวิทยาลัยจะกระทำเฉพาะการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้น ทั้งในระดับสถาบันและระดับหลักสูตรเป็นหลัก

1.2 สถาบันมีอิสระในการกำหนดแนวทาง วิธีการ และรายละเอียดในการดำเนินการใด ๆ เพื่อที่จะเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเองได้อย่างเต็มที่

1.3 การยื่นขอการรับรองวิทยฐานะเป็นไปโดยอิสระมิได้เป็นการบังคับว่าหลักสูตรใดจะต้องยื่นขอรับการรับรองวิทยฐานะเมื่อใด

1.4 ระบบนี้จะใช้กับสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตรที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้ว

2. โครงสร้างและการบริหาร

องค์กรที่รับผิดชอบการดำเนินการ ได้แก่

2.1 สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นหน่วยบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา มีหน้าที่กำกับดูแล ประสานงาน และติดตามการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทบวงมหาวิทยาลัย

2.2 คณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยมีหน้าที่พิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะตามกติกะกรรมการรับรองวิทยฐานะเสนอ

2.3 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะทบวงมหาวิทยาลัย มีหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางดำเนินการรับรองวิทยฐานะ

2.4 คณะอนุกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชาและคณะอนุกรรมการตรวจเยี่ยมเพื่อการประเมินสถาบัน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตามข้อ 2.3 และ 2.4 เป็นไปตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

2.5 สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีหน้าที่พัฒนาระบบการควบคุมคุณภาพภายในขึ้นใช้

3. วิธีดำเนินการ

3.1 สถาบันที่ประสงค์จะขอรับการรับรองวิทยฐานะยื่นขอรับการพิจารณาพร้อมทั้งแสดงรายการและรายละเอียดของระบบ/กลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่ได้จัดให้มีขึ้นแล้ว

3.2 สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยวิเคราะห์เบื้องต้นและเสนอ คำขอการรับรองต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา

3.3 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยม ตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อประเมินผลการดำเนินการ

3.4 คณะกรรมการตรวจเยี่ยม เดินทางไปตรวจสอบและพิจารณาระบบการ ควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายใน ตามที่สถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ เสนอ แล้วจัดทำรายงานเสนอ ต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา

3.5 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชาพิจารณากลับกรองและ ตรวจสอบรายงานของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม แล้วเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการรับรอง วิทยฐานะ เพื่อให้ความเห็นชอบ

3.6 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะเสนอผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการ ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อให้การรับรองวิทยฐานะเป็นขั้นสุดท้าย

ทั้งนี้สถาบันมีอิสระในการกำหนดหลักการ วิธีการ และมาตรการในการจัดทำระบบหรือ กลไกการควบคุมคุณภาพภายในชั้นอย่างเต็มที่ ตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับลักษณะและสภาพการณ์ของ สถาบัน แต่ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นได้ว่าสิ่งที่สถาบันได้กำหนดขึ้นนั้นจะสามารถทำให้การจัดการศึกษา มีคุณภาพได้อย่างไร โดยชัดเจน (ตัวอย่างของหัวข้อของกลไกต่าง ๆ ที่จะเป็นข้อพิจารณาในการ ควบคุมคุณภาพภายใน ดูได้จากภาคผนวกที่ 4)

4. หลักเกณฑ์

เกณฑ์การดำเนินการในรูปแบบที่ 1 นี้ จะประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ที่ต้อง พัฒนาขึ้นเมื่อนำระบบไปใช้งาน โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

4.1 เกณฑ์การตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน เป็นสิ่งที่คณะกรรมการตรวจเยี่ยมต้องพิจารณาว่าสถาบันได้ดำเนินการจัดทำขึ้นอย่างมีคุณภาพ และ ประสิทธิภาพในการดำเนินการอย่างไร โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.1.1 ด้านระบบงานวิจัยสถาบัน ได้แก่

4.1.1.1 มีโครงสร้างองค์การและการบริหารที่สอดคล้องกับ ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถาบันหรือไม่

4.1.1.2 คุณภาพและปริมาณของบุคลากรในสถาบัน หรือใน
สาขาวิชาที่ต้องการประเมิน

4.1.1.3 กรณียกการศึกษาที่เกื้อหนุนระบบการเรียนการสอน

4.1.1.4 ระบบฐานข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการ
บริหารด้านต่าง ๆ ได้

4.1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ได้แก่

4.1.2.1 ระบบการประเมินผลการดำเนินการหลักสูตร เป็น
ระยะ ๆ โดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

4.1.2.2 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาการเรียน
การสอน เช่นการตั้งกรรมการสอบไล่ภายนอก

4.1.2.3 ระบบการประเมินผลการสอน

4.1.2.4 ระบบการจัดทำรายงานประจำปี

4.1.2.5 ระบบการติดตามผลบัณฑิต หรือศิษย์เก่า

4.1.3 ด้านการพัฒนาบุคลากร ได้แก่

4.1.3.1 ระบบการพัฒนาอาจารย์

4.1.3.2 ระบบการพัฒนาผู้บริหาร

4.1.3.3 ระบบการพัฒนาบุคลากรสาขาวิชาการและอื่น ๆ และ
กลไกอื่น ๆ ที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้น

ทั้งนี้ คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันจะตรวจสอบผลการดำเนินการตามรายงาน
ที่สถาบันได้ยื่นเสนอมาเป็นหลัก แต่การดำเนินการของสถาบันในการสร้างระบบต่าง ๆ ภายในที่
จะนำไปสู่ความมีคุณภาพ ควรจะครอบคลุมหลักการดังกล่าวนี้ด้วย

4.2 เกณฑ์การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยมเพื่อตรวจสอบกลไกการควบคุม
คุณภาพทางวิชาการในสถาบันโดยทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญของการแต่งตั้งคณะกรรมการ-
การดังกล่าว คือ ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มาจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลาง ตัวอย่างเช่น

4.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทบวงแต่งตั้ง 1 คน เป็นประธาน

4.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 2 คน

4.2.3 ผู้แทนที่ประชุมอธิการบดี 1 คน

4.2.4 ผู้แทนสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง 1 คน

กล่าวโดยสรุปในรูปแบบที่ 1 นี้ เน้นที่ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยที่จะจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการขึ้นภายในสถาบันด้วยตนเองตามที่เห็นว่าเหมาะสมตามลักษณะของสถาบันของตน เมื่อต้องการได้รับการรับรองวิทยฐานะก็สามารถยื่นขอรับการรับรองจากทบวงมหาวิทยาลัยได้ โดยมีได้เป็นการบังคับ และการพิจารณาของทบวงมหาวิทยาลัยก็จะพิจารณาเฉพาะในหลักการว่า ระบบหรือกลไกของการควบคุมคุณภาพทางวิชาการที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้นนั้นจะสามารถกำกับให้การดำเนินการของสถาบันเป็นไปอย่างมีคุณภาพเพียงใดภายใต้บริบทของสถาบันนั้น ๆ

รูปแบบที่ 2 ระบบการรับรองวิทยฐานะ โดยวิธีประเมินผลการดำเนินการ

รูปแบบที่ 2 เป็นกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่ใช้วิธีให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบัน ซึ่งได้ผ่านการประเมินผลการดำเนินการแล้วว่ามีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้ผลการศึกษาดูตนเองตามแบบฟอร์มที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดเป็นหลัก และมุ่งที่จะใช้กับสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการใหม่เป็นหลักและเป็นการบังคับให้สถาบันที่เปิดใหม่ต้องยื่นขอรับการรับรองวิทยฐานะด้วยวิธีนี้ เพื่อว่าในระยะยาวแล้วทุกสถาบันที่เปิดดำเนินการก็จะผ่านการรับรองวิทยฐานะทั้งสิ้น โดยมีรายละเอียดของรูปแบบที่ 2 ดังนี้

1. หลักการ

หลักการของการดำเนินการมีดังนี้

- 1.1 เป็นระบบที่ใช้กับสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการใหม่
- 1.2 สถาบันอุดมศึกษาต้องยื่นขอรับการพิจารณารับรองวิทยฐานะหลังจากเปิดดำเนินการไปแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และต้องยื่นขอก่อนที่นักศึกษาชั้นแรกจะสำเร็จการศึกษา
- 1.3 คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้งจะประเมินผลการดำเนินการจากรายงานการศึกษาดูตนเองที่สถาบันจัดทำขึ้นเป็นหลัก รวมทั้งการพิจารณารายงานประจำปีด้วย และอาจตรวจสอบผลการดำเนินการจริง เพื่อเปรียบเทียบกับรายงานการศึกษาดูตนเองที่สถาบันเสนอให้พิจารณา
- 1.4 สถาบันอุดมศึกษาที่ยื่นขอรับการรับรองวิทยฐานะมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันและอาจขอคำปรึกษาในการดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่
- 1.5 หากผลการพิจารณาไม่ผ่าน สถาบันอาจยื่นขอรับการพิจารณารับรองวิทยฐานะได้ใหม่ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะกำหนด

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินการจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 สถาบันอุดมศึกษา ยื่นขอรับการพิจารณารับรองวิทยฐานะ พร้อมเสนอรายงาน การศึกษาตนเอง และรายงานประจำปีตามแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดต่อสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย

2.2 สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัยตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของ เอกสาร แล้วเสนอคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบัน

2.3 คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบัน ศึกษารายงานการศึกษาตนเอง และ รายงานประจำปีโดยละเอียด และนัดหมายการเดินทางไปตรวจเยี่ยมสถาบัน

2.4 สถาบันที่ขอรับการรับรองวิทยฐานะอำนวยความสะดวกในการตรวจเยี่ยม และชี้แจงรายละเอียดผลการดำเนินการประกอบรายงานการศึกษาตนเองที่เสนอไว้ให้พิจารณา พร้อมทั้งการชี้แจงรายละเอียดอื่นตามความจำเป็น

2.5 สถาบันอาจขอคำแนะนำปรึกษาการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดในแบบศึกษาตนเองได้ ตามสมควร

2.6 คณะกรรมการตรวจเยี่ยมเสนอผลการตรวจเยี่ยมพร้อมทั้งความคิดเห็นว่าสมควรให้การรับรองวิทยฐานะหรือไม่ต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะประจำสาขาวิชา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วเสนอคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะทบวงมหาวิทยาลัยต่อไป

2.7 คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบการรับรองวิทยฐานะเป็นขั้นสุดท้ายก่อนเสนอรัฐมนตรีว่าการทบวงอนุมัติ

3. สิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาที่ขอรับการรับรองวิทยฐานะต้องจัดทำ

สถาบันที่ขอรับรองวิทยฐานะ มีหน้าที่จัดทำรายงานผลการดำเนินการต่อไปนี้เสนอต่อคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะ คือ

3.1 การจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง โดยสถาบันจะต้องจัดทำรายงานการศึกษาตนเองในแนวลึกตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะกรรมการรับรองวิทยฐานะได้กำหนดขึ้น แล้วจัดทำเป็นรายงานผลการศึกษาตนเอง โดยสมบูรณ์ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการรับรองวิทยฐานะพิจารณา (ตัวอย่างหัวข้อที่ต้องจัดทำรายงานการศึกษาตนเองได้จากภาคผนวกที่ 5)

3.2 การจัดทำรายงานประจำปี เป็นสิ่งที่สถาบันต้องจัดทำขึ้นเพื่อเสนอผลการดำเนินการในภาพรวมของสถาบัน รวมทั้งหลักสูตรที่ขอการรับรองวิทยฐานะด้วย โดยละเอียด หัวข้อในการจัดทำรายงานประจำปีจะต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ คือ ปรัชญา และจุดมุ่งหมายของสถาบัน การจัดโครงสร้างและองค์การบริหาร สถานะทางการเงินและงบประมาณ หลักสูตรที่เปิดสอน อาคารสถานที่ คณาจารย์ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ เป็นต้น

4. สิ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยต้องดำเนินการ

สิ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินการให้การรับรองวิทยฐานะ โดยการประเมินผลการดำเนินการเป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติ ได้แก่

4.1 แบบรายงานการศึกษาตนเอง ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำขึ้นโดยละเอียดและครอบคลุมผลการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ทั้งหมดอย่างเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูล หรือเป็นเครื่องมือในการประเมินเพื่อพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะได้ ซึ่งหัวข้อหลักที่จะต้องระบุไว้ในแบบรายงานการศึกษาตนเองได้เสนอไว้เป็นแนวทางแล้วในภาคผนวกที่ 5

4.2 เกณฑ์การรับรองวิทยฐานะ เป็นเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัยต้องพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางเพื่อให้การประเมินผลการดำเนินการเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม และเป็นบรรทัดฐานเดียวกันทุกสถาบันซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ เช่น

4.2.1 เกณฑ์พิจารณาความพร้อมและความเหมาะสมในด้านทรัพยากรการบริหารต่าง ๆ

4.2.2 เกณฑ์การพิจารณาสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการตามเชิงวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

4.2.3 เกณฑ์การพิจารณาศักยภาพในการติดตามประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร (program review) อย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง การจัดทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการ ควรจัดทำในลักษณะเป็นเกณฑ์เชิงคุณภาพที่ระบุข้อกำหนดต่าง ๆ ไว้อย่างกว้าง ๆ ที่จะมีความยืดหยุ่นพอสำหรับการจัดหลักสูตรหลายลักษณะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการประเมินผลที่อาศัยตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ ที่จะเป็นผู้ประเมินและให้การวินิจฉัยในเชิงวิชาชีพ เกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานและความเหมาะสมของหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งโดยหลักการแล้วควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการรักษาคุณภาพการจัดการศึกษาไว้ได้เท่านั้น

และเพื่อให้เกณฑ์เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจำเป็นต้องให้ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนสมาคมวิชาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

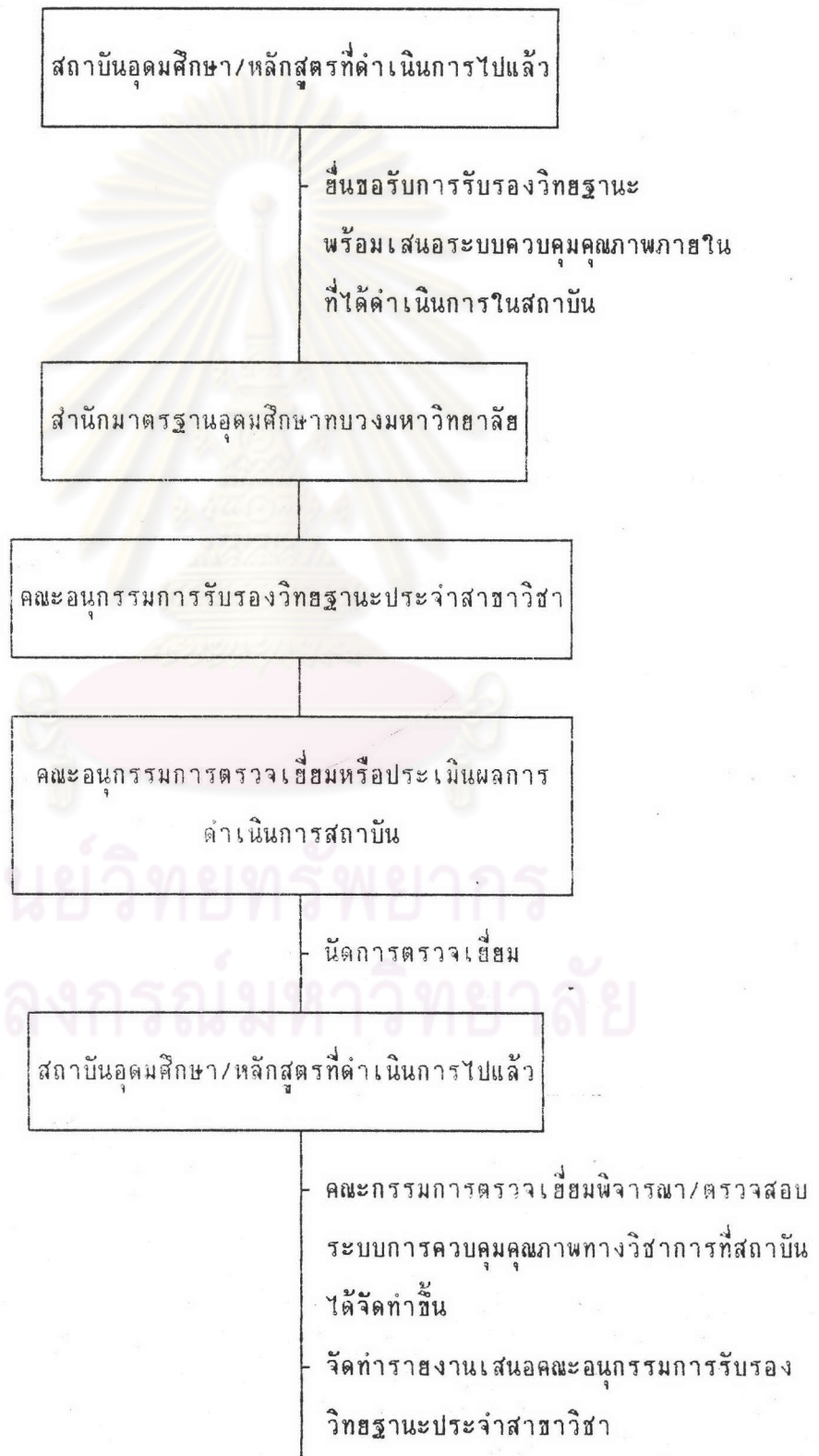
4.3 การตรวจเยี่ยมการดำเนินงาน ของสถาบัน เป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่มุ่งให้กระบวนการประเมินผลเป็นไปอย่างครบถ้วนมีประสิทธิภาพ แทนที่จะเป็นการประเมินจากรายงานของทางสถาบันเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดแต่อย่างเดียว ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันมีการตรวจสอบการดำเนินงานจริง ๆ ทั้งนี้ ในการเตรียมการเพื่อการตรวจเยี่ยม ณ สถาบันนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยจะเปิดโอกาสให้ทางสถาบันมีส่วนร่วมนับตั้งแต่การเตรียมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในตั้งหรือกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจเยี่ยมด้วย คณะกรรมการตรวจเยี่ยมสถาบันจะตรวจสอบผลการดำเนินงานและประเมินบนพื้นฐานของเกณฑ์ที่กำหนดและหากมีประเด็นที่สมควรแนะนำหรือให้คำปรึกษาอย่างใดก็จะสามารถให้กับสถาบันได้โดยตรง

หลักการสำคัญของการกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการที่จะไปตรวจเยี่ยมและประเมินสถาบันที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้คือจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิและเป็นกลางอย่างแท้จริงและเป็นที่ยอมรับของสถาบันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่กำหนดไว้ในข้อ 2.6 แล้ว

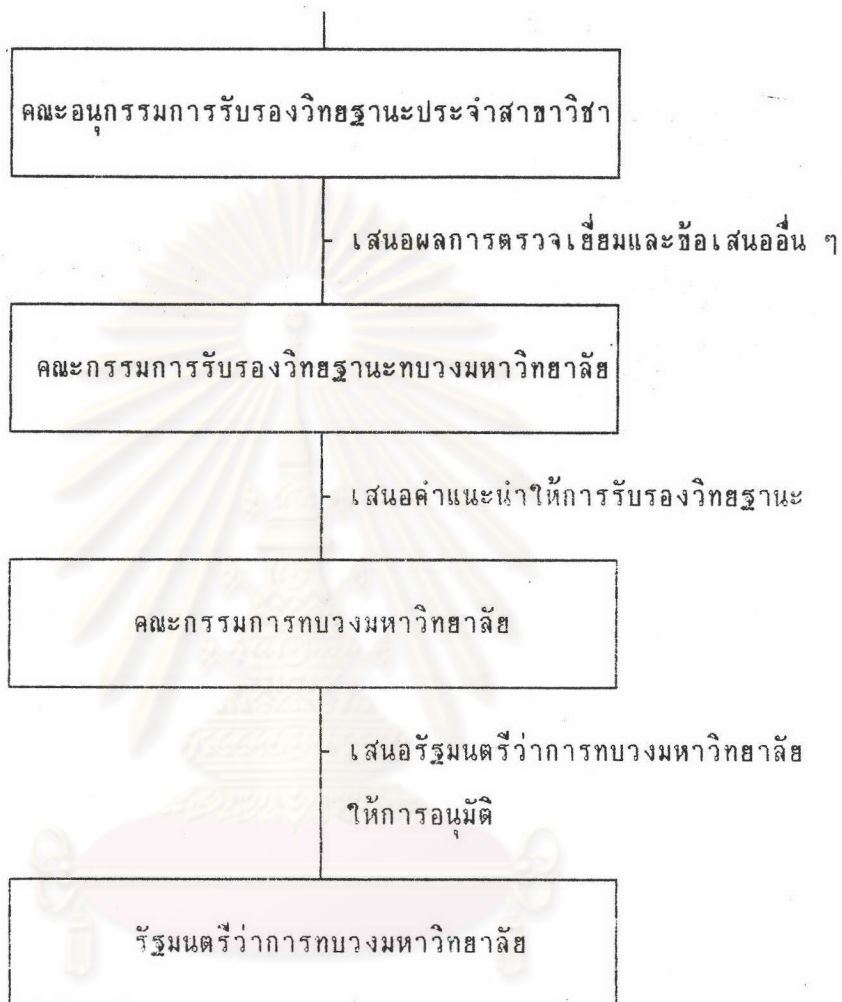
4.4 การกำหนดวงจรการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะซ้ำ (Re-accreditation) เป็นกิจกรรมสำคัญประการสุดท้ายที่จะช่วยให้ระบบการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะสามารถให้การประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยหลังจากที่หลักสูตรนั้น ๆ ได้รับการรับรองวิทยฐานะไปแล้ว จะจัดให้มีการรับรองวิทยฐานะซ้ำภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง เช่น 5-6 ปี ซึ่งจะเป็นการครบรอบการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษาที่จะทำให้สามารถประเมินผลการดำเนินการในระยะที่ผ่านมาได้ โดยในระหว่างนั้นทางสถาบันยังคงมีหน้าที่ส่งรายงานการดำเนินงานให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประจำทุกปี เพื่อช่วยในการเป็นฐานข้อมูลเมื่อจะมีการรับรองวิทยฐานะซ้ำเกิดขึ้น

กระบวนการดำเนินการตามรูปแบบที่ 2 นี้ มีขั้นตอนการดำเนินการต่างกับรูปแบบที่หนึ่ง เพราะเป็นการดำเนินการตามแนวทางการศึกษาตนเอง ตามแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด สถาบันจึงมีอิสระในการดำเนินการในเบื้องต้นน้อยกว่าในรูปแบบที่หนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามสถาบันก็ยังสามารถสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพต่าง ๆ ภายในชั้นอีกได้ ตามที่เห็นสมควร และอาจเป็นเครื่องบ่งชี้ความพร้อมในการกำกับดูแลตนเองของสถาบันได้อีกทางหนึ่ง

แผนภูมิที่ 28 กระบวนการรับรองวิทยฐานะแบบที่ใช้วิธีตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพ
ทางวิชาการภายในสถาบัน (สำหรับสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตรที่ได้
ดำเนินการไปแล้ว)

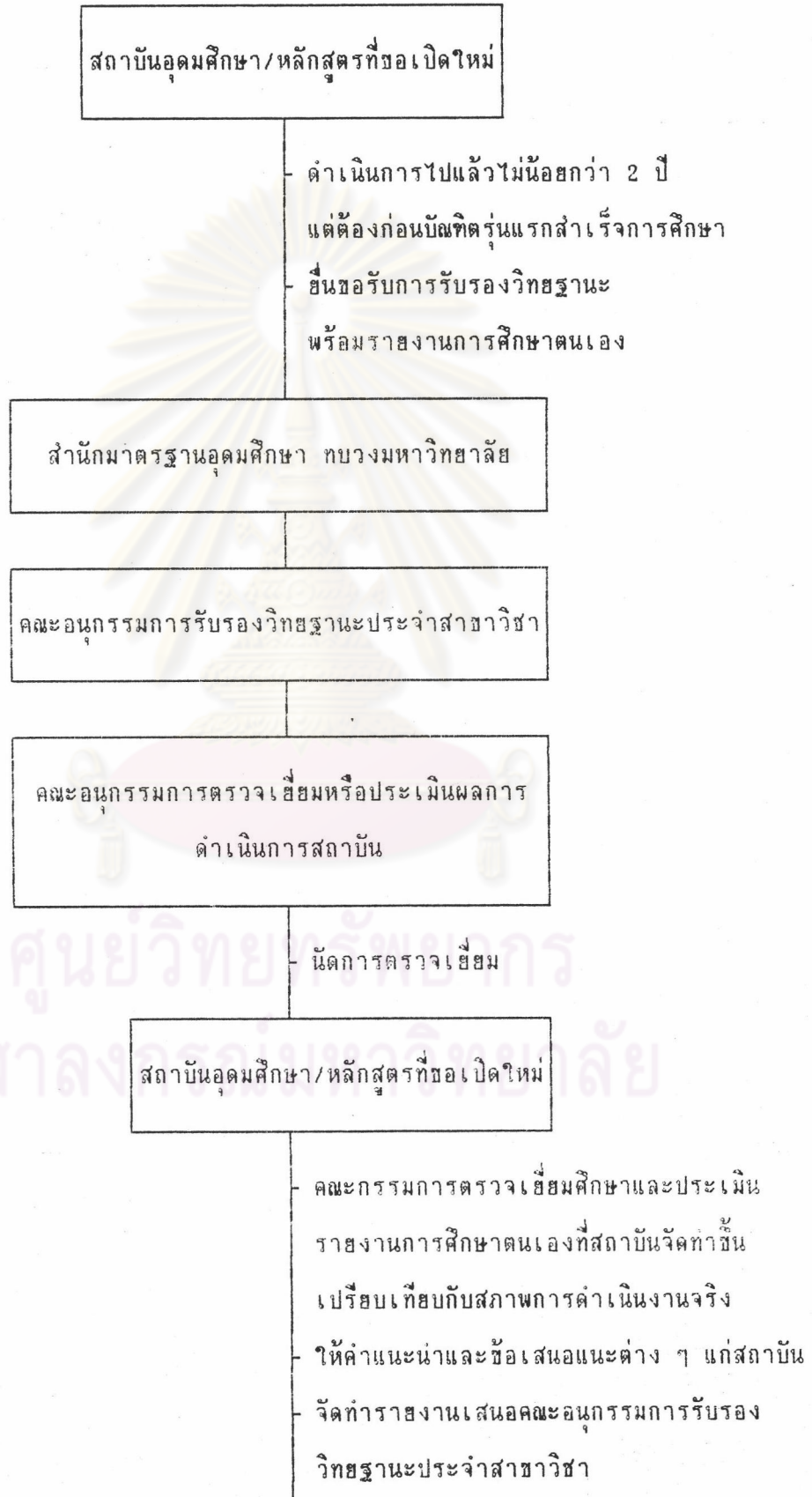

แผนภูมิที่ 28 (ต่อ)

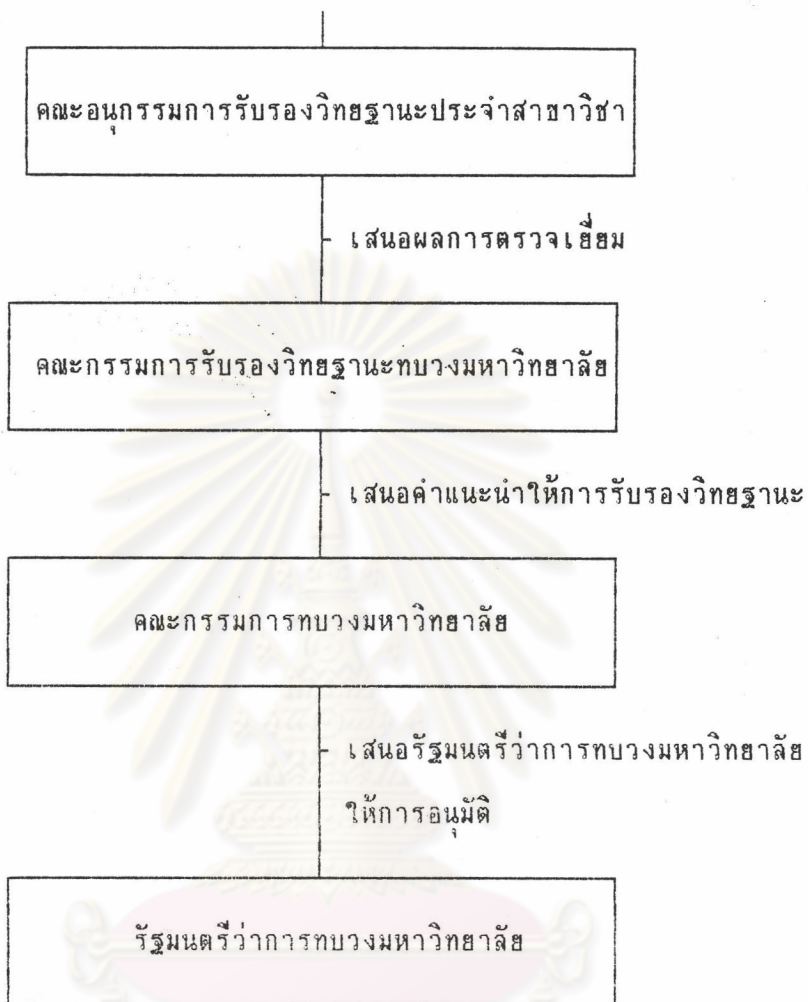

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 29 กระบวนการรับรองวิทยฐานะแบบที่ใช้วิธีประเมินผลการดำเนินการ
(สำหรับสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตรที่ขอเปิดดำเนินการใหม่)

แผนภูมิที่ 29 (ต่อ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลไกการติดตามผล (Monitoring)

เป็นกลไกหลักประการหนึ่งในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญที่ทบวงมหาวิทยาลัยจะต้องจัดให้มีขึ้น ได้แก่

1. การติดตามผลจากรายงานประจำปี โดยทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการพัฒนาฐานข้อมูลและการวางระบบรายงานผล ที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การติดตามสถิติข้อมูลการดำเนินการหลักสูตร ของสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง ตัวอย่างของสิ่งที่ต้องติดตามได้แก่

- 1.1 อัตราส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษา
- 1.2 อัตราส่วนระหว่างอาจารย์ประจำต่ออาจารย์พิเศษ
- 1.3 คุณวุฒิและปริมาณของอาจารย์ประจำ
- 1.4 อัตราการเข้า-ออกของอาจารย์
- 1.5 ผลการวิจัยของอาจารย์ที่ได้มีขึ้น
- 1.6 งบประมาณรายรับ-รายจ่าย
- 1.7 จำนวนหลักสูตรที่เปิดใหม่
- 1.8 จำนวนหลักสูตรที่มีการประเมินผลการดำเนินการ
- 1.9 สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรแต่ละหลักสูตร
- 1.10 อัตราการสอบได้-ตกของนักศึกษาแต่ละชั้นปี
- 1.11 ข้อมูลการพัฒนาอาจารย์ และบุคลากร
- 1.12 การลงทุนในกิจการต่าง ๆ
- 1.13 บริการทางวิชาการที่ให้กับสังคม
- 1.14 โครงการพิเศษต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น
- 1.15 โครงการความร่วมมือกับสถาบันอื่นทั้งในและต่างประเทศ

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังอาจกำหนดรายการที่ต้องติดตามอื่น ๆ หรือปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมตามสภาพของสถาบันได้

2. ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ (Performance indicators) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ทบวงมหาวิทยาลัยสามารถตรวจพบปัญหาในการดำเนินงานใด ๆ ของสถาบันหรือหลักสูตร ได้อย่างเหมาะสมและทันเหตุการณ์ ซึ่งเมื่อตรวจพบปัญหาจากดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพในประเด็นใด ๆ ก็ตาม ก็สามารถดำเนินการประสานงานกับสถาบันนั้น ๆ เพื่อศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาคือ อาทิ ดัชนีจำนวนอาจารย์ที่ลาออก หรือดัชนีจำนวนนักศึกษาที่ซ้ำชั้นอาจเป็นเครื่องช่วยให้ตรวจพบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะสถาบัน/หลักสูตร ได้อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยที่จะต้องพัฒนาดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพขึ้นใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามผลการดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของการดำเนินการ

ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพเป็นกลไกการติดตามผลที่ได้รับการยอมรับทั้งในอังกฤษ และ ออสเตรเลียว่าจะช่วยบ่งชี้ถึงจุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินการของสถาบันได้ จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสถาบันและต่อหน่วยงานภายนอก เช่น ทบวงมหาวิทยาลัยที่จะใช้ในการพัฒนา หรือปรับปรุงสถาบัน ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามการสร้างดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพเป็นสิ่งที่ต้องวิจัยอีกมาก เพราะมีรายละเอียดหลายประการ ที่ต้องศึกษาเพื่อให้ใช้เป็นเครื่องมือได้อย่างแท้จริงแม้แต่ในประเทศอังกฤษ ก็ยังอยู่ในขั้นการทดลองใช้ และในออสเตรเลียก็กำลังทำการวิจัยอยู่

3. การประเมินผลเฉพาะกิจ เป็นกิจกรรมที่อาจมีขึ้นในกรณีที่เมื่อมีติดตามผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ได้แสดงถึงปัญหาบางประการที่ชี้ถึงความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินผลเรื่องใดๆ เป็นกรณีพิเศษ หรือในกรณีที่มันโยบายเร่งด่วนที่ต้องอาศัยการศึกษาหรือการประเมินผลเป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัย ที่จะตัดสินใจดำเนินการประเมินผลเฉพาะกิจดังกล่าว ตามสภาพความจำเป็น ซึ่งวิธีนี้จะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมายและรวดเร็ว

หลักเกณฑ์

การกำหนดเกณฑ์ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในขั้นนี้โดยละเอียดเป็นสิ่งที่จะทำได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาโดยถี่ถ้วนเป็นกรณีไป ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาเห็นชอบด้วย แต่ทั้งนี้รายละเอียดของเกณฑ์ที่จะนำมาบังคับใช้นั้นจะเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการที่จะรักษาคุณภาพมาตรฐานของการดำเนินการไว้ได้เท่านั้น

เกณฑ์ต่าง ๆ ก็จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางได้ การดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ที่ใช้ในการอนุมัติการดำเนินงาน (Approval criteria) ประกอบด้วย

1.1 เกณฑ์พิจารณาอนุมัติการจัดตั้งสถาบัน/หน่วยงานใหม่ ซึ่งจากข้อค้นพบในการวิจัยเห็นสมควรให้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์อย่างน้อยให้ครอบคลุมรายการต่อไปนี้

1.1.1 หลักการ เหตุผล ความจำเป็นของการจัดตั้ง

1.1.2 ปณิธาน จุดมุ่งหมาย

- 1.1.3 การจัดองค์กรและการบริหาร
- 1.1.4 แผนการจัดการศึกษา
- 1.1.5 ปริมาณและคุณภาพอาจารย์และบุคลากรที่มีหรือจะมี
- 1.1.6 ความพร้อมของห้องสมุด
- 1.1.7 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- 1.1.8 การจัดบริการนักศึกษา
- 1.1.9 ความต้องการงบประมาณและความสามารถพึ่งตนเอง

ทางการเงิน

- 1.1.10 กลไกการประเมินผลการดำเนินงานภายในที่จะจัดทำขึ้น
สำหรับรายละเอียดในแต่ละหัวข้อจะต้องศึกษาและพัฒนาเพิ่มขึ้นเพื่อให้
สามารถนำไปปฏิบัติได้ต่อไป

1.2 เกณฑ์พิจารณาการเปิดสอนหลักสูตรใหม่ ใช้เฉพาะกรณีสถาบันอุดมศึกษา
เอกชน ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยยังมีอำนาจอนุมัติอยู่ โดยนอกเหนือจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่
ทบวงมหาวิทยาลัยใช้อยู่ในปัจจุบันแล้ว เห็นควรให้เพิ่มเติมเกณฑ์ต่อไปนี้ เพื่อให้เป็นหลักประกัน
คุณภาพการดำเนินงานหลักสูตรที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ได้แก่

- 1.2.1 ความพร้อมด้านการบริหารหลักสูตร
- 1.2.2 ความพร้อมด้านอาจารย์และบุคลากร
- 1.2.3 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- 1.2.4 ความพร้อมด้านห้องสมุดและระบบการบริหารทางวิชาการ
- 1.2.5 ความพร้อมด้านการบริการนักศึกษา
- 1.2.6 ความพร้อมด้านกลไกการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร

2. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพภายใน ประกอบด้วยเกณฑ์
พิจารณาที่สำคัญ 3 ส่วนคือ

- 2.1 ด้านระบบงานวิจัยสถาบัน ได้แก่
 - 2.1.1 องค์กรและการบริหาร
 - 2.1.2 บุคลากรทั้งทางวิชาการและการบริหารในเชิงปริมาณและคุณภาพ
 - 2.1.3 ทรัพยากรการบริหาร
 - 2.1.4 ระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและติดตามผลการดำเนินการ

- 2.2 ด้านระบบการพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่
- 2.1.1 ระบบการประเมินผลการสอน
 - 2.1.2 ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า
 - 2.1.3 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาการเรียนการสอน เช่น การแต่งตั้งกรรมการสอบไล่ภายนอก การพัฒนาหลักสูตร
 - 2.1.4 การประเมินผลการดำเนินการหลักสูตรเป็นระยะ ๆ โดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Program review)

2.3 ด้านระบบการพัฒนาบุคลากร ได้แก่

- 2.3.1 ระบบการพัฒนาอาจารย์
- 2.3.2 ระบบการพัฒนาผู้บริหาร
- 2.3.3 ระบบการพัฒนาบุคลากรช่วยวิชาการ

เกณฑ์ทั้ง 3 ด้านดังกล่าวนี้เป็นแนวทางหลักในการใช้ตรวจสอบว่าสถาบันได้จัดให้มีกลไกต่าง ๆ ในการประกันคุณภาพครบถ้วนทุกด้านหรือไม่เพียงใด ซึ่งในแต่ละข้อจะต้องมีรายละเอียดประกอบที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมอีก

3. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร (Accrediting criteria) โดยการตรวจสอบผลการดำเนินการตามรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

3.1 เกณฑ์พิจารณาความพร้อมหรือขีดความสามารถในการดำเนินงานหลักสูตร ได้แก่ ความพร้อมและขีดความสามารถในด้าน

- 3.1.1 การบริหาร
- 3.1.2 อาจารย์และบุคลากร
- 3.1.3 อาคารสถานที่ อุปกรณ์
- 3.1.4 ห้องสมุดและบริการวิชาการ
- 3.1.5 บริการนักศึกษา

3.2 เกณฑ์พิจารณาสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ได้แก่ เกณฑ์การวัดต่อไปนี้

- 1.2.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา
- 2.2.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ
- 3.2.3 สัมฤทธิ์ผลในการหางาน
- 4.2.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ

3.3 เกณฑ์พิจารณาศักยภาพในการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

- 3.3.1 ระบบข้อมูลติดตามการดำเนินงานหลักสูตร
- 3.3.2 ระบบการประเมินผลการสอน
- 3.3.3 ระบบการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาและประเมินผล

หลักสูตร

- 3.3.4 ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า
- 3.3.5 ความพร้อมในการจัดให้มีการประเมินผลในรูปโครงการ

เฉพาะกิจ

เกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหัวข้อของการพิจารณาว่าสถาบันได้ดำเนินการในแต่ละด้านได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เพียงใด ซึ่งเป็นหัวข้อกว้าง ๆ และรายละเอียดจะอยู่ในแบบรายงานการศึกษาค้นเองที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนาตามมาในภายหลัง แต่อย่างไรก็ตามก็ได้มีการยกตัวอย่างหัวข้อการพิจารณาในแบบศึกษาค้นเองไว้ในภาคผนวกแล้ว

ทั้งนี้ในการพิจารณาเพื่อการรับรองวิทยฐานะจะยึดถือตามรายละเอียดในแบบศึกษาค้นเองเป็นหลักโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ นี้ ประกอบการพิจารณา

4. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน ได้แก่ การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ

ซึ่งอาจครอบคลุมสมรรถภาพการดำเนินงานของสถาบันในด้านต่อไปนี้

4.1 สมรรถภาพในการดำเนินงานทั่วไป (General performance) ได้แก่

4.1.1 จำนวนนักเรียนรวม นักเรียนเข้าใหม่ ผู้สำเร็จการศึกษา

ผู้สมัครเข้าศึกษา แนวนับ

4.1.2 จำนวน สาขาของหลักสูตรที่เปิดสอน แนวนับ

4.1.3 จำนวนโครงการจัดการศึกษาพิเศษอื่น ๆ แนวนับ

4.1.4 อัตราการลาออก โอนย้ายของนักศึกษา แนวนับ

4.1.5 จำนวนและคุณภาพอาจารย์ แนวนับ

4.1.6 อัตราการลาออก โอนย้ายของอาจารย์ แนวนับ

4.1.7 อัตราการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ แนวนับ

4.1.8 อัตราการใช้ห้องสมุด แนวนับ

4.1.9 อัตราการเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่าง ๆ แนวนับ

4.1.10 จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ต่างประเภท

แนวนับ

4.2 สมรรถภาพทางการเงิน (Financial performance) ได้แก่

4.2.1 อัตราส่วนเงินงบประมาณต่อเงินรายได้ แนวโน้ม

4.2.2 อัตราส่วนงบลงทุนต่องบดำเนินการ แนวโน้ม

4.2.3 อัตราส่วนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และเงินรายได้ต่อหัวนักศึกษา

อาจารย์ในแผนงานด้านต่าง ๆ แนวโน้ม

4.2.4 ความสามารถในการหาเงินรายได้จากบริการวิชาการประเภท

ต่าง ๆ แนวโน้ม

4.3 สมรรถภาพเชิงสัมฤทธิ์ผล (Outcome performance) ได้แก่

4.3.1 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

4.3.2 สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ

4.3.3 สัมฤทธิ์ผลในการหางาน

4.3.4 สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ

เกณฑ์การติดตามผลการดำเนินการดังกล่าวมานี้มีลักษณะเป็นการจัดสมรรถภาพหรือประสิทธิภาพของการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินการของสถาบันได้ จึงนับเป็นกลไกที่สำคัญประการหนึ่ง

รายละเอียดของเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาขึ้นในภายหลังและต้องการการศึกษาวิจัยอีกมาก และไม่สามารถจะกำหนดไว้โดยละเอียดในการวิจัยครั้งนี้ได้เพราะในการกำหนดจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวข้องหลายประการ เช่น บริบทของสถาบันและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เป็นต้น

สรุป

รูปแบบการประกันคุณภาพที่ได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้างการบริหาร วิธีดำเนินการ และเกณฑ์ โดยรูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน และกับทั้งสถาบันเก่าหรือหลักสูตรเก่าและสถาบันใหม่หรือหลักสูตรที่เปิดใหม่ด้วย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไปอีก ก่อนการนำไปใช้ในสภาพจริง คือเกณฑ์การดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้นในรายละเอียด จึงจะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ยังไม่อาจทำได้ทั้งหมด

เปรียบเทียบรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ก่อนและหลังการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบเดิม	รูปแบบใหม่
<p>1. <u>หลักการ</u></p> <p>1.1 การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการปกครองตนเอง แต่ต้องพร้อมรับการตรวจสอบจากภายนอก</p> <p>1.2 การส่งเสริมให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายใน</p> <p>1.3 การให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานกลางในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>1.4 การเน้นการมีส่วนร่วมของที่ประชุมอธิการบดีและสมาคมวิชาชีพ</p> <p>1.5 รูปแบบที่พัฒนาขึ้นใช้ได้กับทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน</p> <p>1.6 เน้นการกำกับและตรวจสอบภายหลังการดำเนินการ (Post auditing)</p>	<p>1.1 คงเดิม</p> <p>1.2 คงเดิม</p> <p>1.3 คงเดิม</p> <p>1.4 คงเดิม</p> <p>1.5 คงเดิม</p> <p>1.6 คงเดิม</p>
<p>2. <u>โครงสร้าง</u></p> <p>2.1 ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง</p> <p>2.2 ที่ประชุมอธิการบดีมีบทบาทมากขึ้นและให้อยู่ในโครงสร้างการประกันคุณภาพ</p>	<p>2.1 คงเดิม</p> <p>2.2 คงเดิมแต่ได้กำหนดบทบาทให้ชัดเจนขึ้น</p>

รูปแบบเดิม	รูปแบบใหม่
2.3 อำนาจหน้าที่ของสมาคมวิชาชีพ	2.3 คงเดิม แต่ปรับบทบาทให้เน้นเฉพาะ
2.4 บทบาทของสำนักงบประมาณในการกำกับคุณภาพของสถาบัน	การสะท้อนความต้องการของวิชาชีพ ไม่นำเอาเกณฑ์การออกใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพมาเป็นตัวกำหนดระบบ การเรี่ยสน
2.5 บทบาทหน้าที่ของหน่วยวิจัยสถาบัน	2.4 ได้ตัดออก เนื่องจากมีข้อสังเกต เกี่ยวกับปัญหาในทางปฏิบัติมากถึงแม้ จะเห็นด้วยในหลักการก็ตาม
3. <u>วิธีดำเนินการ</u>	2.5 คงเดิม แต่มีการกำหนดบทบาทให้ ชัดเจนขึ้น
3.1 การดำเนินการขออนุมัติจัดตั้งสถาบันและ การอนุมัติการเปิดดำเนินการหลักสูตร โดยทบวงมหาวิทยาลัย	3.1 คงเดิม แต่ปรับลดขั้นตอนลง
3.2 กลไกการควบคุมคุณภาพ	3.2 มีการแบ่งแยกชัดเจนในแนวปฏิบัติ ระหว่างสถาบัน/หลักสูตรเก่าและ สถาบัน/หลักสูตรใหม่ และมีการระบุ ว่า สำหรับสถาบันหรือหลักสูตรเก่าให้ การขอการรับรองวิทยฐานะเป็นไป โดยสมัครใจ แต่สถาบันใหม่/หลักสูตร ใหม่เป็นการบังคับ
3.3 การคำนึงถึงบริบทของสถาบัน	3.3 มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่คำนึงถึงบริบท และสภาพของสถาบันชัดเจนขึ้น
3.4 บทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิที่จะทำหน้าที่ ประเมิน	3.4 มีการกำหนดบทบาทและสมบัติของผู้ ทรงคุณวุฒิชัดเจนมากขึ้น

เปรียบเทียบรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับระบบการควบคุมคุณภาพเดิม
ที่ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการอยู่

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความแตกต่างจากระบบการควบคุม
คุณภาพเดิมที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอยู่โดยสังเขปดังนี้

หัวข้อ	รูปแบบที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบเดิมของทบวง
1. หลักการ	<p>1. มุ่งส่งเสริมความมีอิสระของสถาบันในการกำกับดูแลตนเอง (Autonomy) โดยควบคู่ไปกับความสามารถในการรับการตรวจสอบจากภายนอก (Accountability)</p> <p>2. มุ่งให้หน่วยงานกลาง คือ ทบวงมหาวิทยาลัยมีบทบาทชัดเจนในการส่งเสริมและประสานงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมกับประชาคมอุดมศึกษา</p> <p>3. มุ่งส่งเสริมและให้อิสระสถาบันในการพัฒนากลไกควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน ของตนเอง</p> <p>4. เน้นความเสมอภาคในแนวปฏิบัติระหว่างสถาบันของรัฐกับเอกชน</p>	<p>1. แนวคิดในระบบเดิมมิได้เน้นคุณภาพระหว่างความเป็นอิสระกับการตรวจสอบจากภายนอก</p> <p>2. เน้นความสัมพันธ์แบบหน่วยเหนือกับหน่วยใต้บังคับบัญชา คือทบวงมหาวิทยาลัยกับสถาบันอุดมศึกษาในการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา</p> <p>3. มิได้มีการส่งเสริมหรือกระตุ้นที่ชัดเจนให้สถาบันพัฒนากลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในชั้น</p> <p>4. มีมาตรฐานการปฏิบัติที่แตกต่างระหว่างสถาบันของรัฐกับเอกชน</p>

หัวข้อ	รูปแบบที่พัฒนา	รูปแบบเดิมของทบวง
2. โครงสร้างและ การบริหาร	<p>5. เน้นการติดตามตรวจสอบภายหลัง จากที่สถาบันดำเนินการไปแล้ว ระยะเวลาหนึ่ง (Post-auditing) เพื่อให้ข้อสรุปในการดำเนินงาน</p> <p>6. เน้นการมีส่วนร่วมของสมาคม วิชาชีพ ที่ประชุมอธิการบดีและ สมาคม ออศครที่เกี่ยวข้อง อย่างกว้างขวาง</p> <p>1. ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นสื่อกลาง การพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา</p> <p>2. มีองค์การรองรับชัดเจน ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการรับรอง วิทยฐานะกลาง เพื่อทำหน้าที่ พิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะ เป็นการเฉพาะ</p> <p>3. ที่ประชุมอธิการบดี และสมาคม วิชาชีพมีตัวแทนร่วมในการดำเนิน การด้านมาตรฐานการศึกษา เช่น การกำหนดแนวทางปฏิบัติ และ</p>	<p>5. เน้นรูปแบบการตรวจสอบก่อน (Pre-auditing) เป็น ส่วนใหญ่</p> <p>6. มีแนวคิดที่ให้ทบวงเป็นศูนย์ กลางแต่ผู้เดียว ความมีส่วน ร่วมของหน่วยงานภายนอก ในการดำเนินการด้านคุณภาพ การศึกษาน้อย</p> <p>1. ทบวงเป็นศูนย์กลางการควบคุมการดำเนินการของสถาบัน อุดมศึกษาทุกด้าน</p> <p>2. ไม่มีคณะกรรมการรับรอง วิทยฐานะโดยเฉพาะ แต่ใช้ กลไกของคณะกรรมการทบวง มหาวิทยาลัยและคณะกรรมการ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นองค์กรที่ควบคุมแทน</p> <p>3. ที่ประชุมอธิการบดีและสมาคม วิชาชีพมีตัวแทนเข้าร่วมใน งานมาตรฐานการศึกษาของ ทบวงมหาวิทยาลัยน้อยมาก</p>

หัวข้อ	รูปแบบที่พัฒนา	รูปแบบเดิมของทบวง
<p>3. วิธีดำเนินการ</p>	<p>เกณฑ์ต่างๆ กับทบวงมหาวิทยาลัย โดยกลไกกรรมการรับรอง วิทยฐานะ</p> <p>4. กำหนดให้หน่วยวิจัยสถาบันใน สถาบันต่าง ๆ มีบทบาทชัดเจนในการสร้างระบบการประเมินผล การดำเนินการของสถาบันรวมทั้ง การพัฒนาระบบการควบคุมคุณภาพ ทางวิชาการภายในสถาบัน</p> <p>1. ระบบใหม่มีทั้งการรับรองวิทยฐานะสำหรับสถาบันหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการแล้ว ซึ่งใช้ระบบ การตรวจสอบกลไกการควบคุม คุณภาพทางวิชาการภายในสถาบัน เป็นหลัก เพื่อให้อิสระและความ ยืดหยุ่น ส่วนสถาบันหรือหลักสูตร ที่เปิดใหม่ให้ใช้ระบบการประเมิน ผลการดำเนินการ โดยให้สถาบัน ขันขอรับการรับรองวิทยฐานะ ภายใน 2 ปี นับจากเปิดดำเนินการหลักสูตรไปแล้ว ทั้งสถาบัน ของรัฐและเอกชน</p>	<p>โดยเฉพาะกรณีสถาบันของรัฐ</p> <p>4. บทบาทการดำเนินการของ หน่วยวิจัยสถาบันในแต่ละ สถาบันไม่ชัดเจนและไม่ ครอบคลุมถึงการพัฒนางาน ด้านการประกันคุณภาพ การศึกษา</p> <p>1. ไม่มีรูปแบบของการตรวจสอบ กลไกควบคุมคุณภาพภายใน แต่อย่างใด ส่วนการรับรอง วิทยฐานะก็ใช้เฉพาะกับ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน</p>

หัวข้อ	รูปแบบที่พัฒนา	รูปแบบเดิมของทบวง
	<p>2. มีการใช้กลไกคณะกรรมการตรวจ เชื่อมสถาบันอย่างจริงจังเพื่อทำ หน้าที่ประเมินผลการดำเนินการ เพื่อการรับรองวิทยฐานะ ทั้งกรณี สถาบันของรัฐและของเอกชน</p> <p>3. เน้นระบบการประเมินโดยผู้ทรง คุณวุฒิภายนอกเพื่อความเป็นกลาง และประสิทธิภาพของการ</p> <p>4. ระบบใหม่มีกลไกติดตามประเมิน ผลที่ชัดเจน โดยเน้นการใช้ดัชนี บ่งชี้สมรรถภาพ (Performance indicators)</p>	<p>2. ระบบเดิมมีคณะกรรมการ ตรวจเชื่อมสถาบันเพื่อการ รับรองมาตรฐานเฉพาะกรณี สถาบันเอกชนส่วนของรัฐไม่ เคยมีการตรวจเชื่อมสถาบัน</p> <p>3. ระบบการประเมินโดยผู้ทรง คุณวุฒิยังไม่ชัดเจน แต่มีการ ดำเนินการในรูปแบบกรรม การในบางเรื่อง เช่น การ ใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก ไปตรวจสอบ การออกข้อสอบ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือการมีผู้แทนคณะกรรมการ ขอเปิดดำเนินการและรับรอง วิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษา เอกชนไปตรวจสอบผลการ ดำเนินการของสถาบัน</p> <p>4. ไม่มีการติดตามประเมินผลที่ ชัดเจนโดยเฉพาะของรัฐ ของเอกชนแม้มีการกำหนด รับรองมาตรฐานเข้าทุก แต่ในทางปฏิบัติก็ยังสามารถ มาก ส่วนการติดตามประ ผลแผนพัฒนา 5 ปี ก็เน้นเชิ ปริมาณมากกว่าคุณภาพ</p>

หัวข้อ	รูปแบบที่พัฒนา	รูปแบบเดิมของทบวง
4. เกณฑ์	มีเกณฑ์การปฏิบัติทุกด้านชัดเจน และเป็นเกณฑ์รวมทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน ในลักษณะเป็นเกณฑ์ที่เปิดกว้างและมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ แต่ยังคงไว้ซึ่งความมีคุณภาพ	ไม่มีเกณฑ์การปฏิบัติในการให้การรับรองวิทยฐานะ ในกรณีของสถาบันของรัฐ มีเกณฑ์ปฏิบัติเฉพาะสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย